

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยการพัฒนาหลักสูตร เรื่องตำนานสองพี่น้อง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรีนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยดังนี้

1. หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร
  - 1.1 ความหมายของหลักสูตร
  - 1.2 ความสำคัญของหลักสูตร
  - 1.3 องค์ประกอบของหลักสูตร
  - 1.4 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร
  - 1.5 แนวคิดและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร
  - 1.6 การประเมินผลหลักสูตร
2. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
  - 2.1 วิสัยทัศน์
  - 2.2 หลักการ
  - 2.3 จุดหมาย
  - 2.4 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน
  - 2.5 คุณลักษณะอันพึงประสงค์
  - 2.6 มาตรฐานการเรียนรู้
  - 2.7 ตัวชี้วัด
  - 2.8 หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย พุทธศักราช 2551
  - 2.9 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้
  - 2.10 คุณภาพผู้เรียน
3. ตำนาน เรื่องสองพี่น้อง
  - 3.1 ความหมายของตำนาน
  - 3.2 ประเภทของตำนาน
  - 3.3 ลักษณะของตำนาน
  - 3.4 คุณค่าของตำนาน
  - 3.5 ตำนานของอำเภอสองพี่น้อง
4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
  - 4.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

- 4.2 คุณลักษณะและแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 4.3 หลักเกณฑ์และแนวคิดทั่วไปในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 4.4 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 5. ทักษะการทำโครงการงาน
  - 5.1 ความหมายของการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการงาน
  - 5.2 วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการงาน
  - 5.3 การจัดการเรียนการสอนแบบโครงการงาน
  - 5.4 ประเภทของโครงการงาน
  - 5.5 ขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการงาน
  - 5.6 การประเมินผลโครงการงาน
- 6. เจตคติของนักเรียนต่อการเรียนด้วยหลักสูตร
  - 6.1 ความหมายของเจตคติ
  - 6.2 องค์ประกอบของเจตคติ
  - 6.3 ลักษณะของเจตคติ
  - 6.4 การเกิดเจตคติ
  - 6.5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดและการเปลี่ยนแปลงเจตคติ
  - 6.6 ประโยชน์ของเจตคติ
  - 6.7 การวัดเจตคติ
- 7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 7.1 งานวิจัยในประเทศ

หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร

1. ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษา เพราะหลักสูตรกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ ทุกระดับการศึกษา การศึกษามีหลักสูตรเป็นแกนที่ทุกฝ่ายต้องเกี่ยวข้อง และทำความเข้าใจให้ตรงกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางไปสู่การปฏิบัติจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ นักการศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาได้ให้ความหมายของหลักสูตรที่แตกต่างกันไปหลายแนวคิด โดยมีจุดเน้นที่ต่างกันออกไปดังนี้

กรมวิชาการ (2540, หน้า 6) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ข้อกำหนด แผนการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรประกอบด้วย

จุดหมาย หลักการ โครงสร้าง จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาของรายวิชา สื่อการเรียนการสอน และการประเมินผล

กาญจนา คุณารักษ์ (2540, หน้า 38) กล่าวไว้ดังนี้ หลักสูตรหมายถึง โครงการ หรือแผนข้อกำหนดอันประกอบด้วยหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง กิจกรรม และวัสดุอุปกรณ์ ต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ความสามารถและ ประสบการณ์โดยส่งเสริมให้เอาก็คบบุคคลไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตนเองมีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ใน สังคม และโลกอย่างมีคุณภาพและอย่างมีความสุข

ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 7-8) ได้สรุปความหมายของหลักสูตร ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นสิ่งที่ต้องมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะนำมาใช้ โดยจะต้อง กำหนดจุดมุ่งหมายและจุดประสงค์ให้แน่นอนลงไปว่าต้องการให้เกิดผลแก่ผู้เรียนอย่างไร ใน การกำหนดจุดมุ่งหมายจะต้องยึดเป้าประสงค์ของการศึกษาเป็นหลัก ดังนั้น จุดหมายและ จุดประสงค์ของหลักสูตรแต่ละระดับการศึกษาของแต่ละประเภทย่อมแตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับ เป้าหมายของการศึกษาของประเทศนั้น

2. หลักสูตรไม่ใช่รายวิชาหรือเนื้อหาสาระของวิชาแต่เพียงอย่างเดียว แต่หากเป็น ผลรวมของการผสมผสานหรือบูรณาการระหว่างองค์ประกอบหลายอย่าง ซึ่งเมื่อรวมกันเข้าแล้ว จะส่งผลออกมาในรูปของมวลประสบการณ์ ในขณะที่เดียวกันองค์ประกอบเหล่านั้นไม่ได้มีความ เป็นเอกเทศแต่จะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน ดังนั้น ในการออกแบบองค์ประกอบไม่ว่าองค์ ประกอบใด ๆ ก็ตาม จุดหมาย เนื้อหา จำเป็นต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะมีต่อองค์ประกอบอื่น ด้วย

3. การที่หลักสูตรเป็นเพียงแผน ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ผู้ที่นำหลักสูตรไปใช้ หรือครู หรือ ผู้สอนจะต้องอ่านแผนให้เข้าใจและจะต้องแปลออกเป็นแผนปฏิบัติให้เหมาะสมกับ สภาพแวดล้อมของตน

มาเรียม นิลพันธ์ุ (2543, หน้า 6) กล่าวว่า หลักสูตรหมายถึง เอกสารข้อกำหนด เกี่ยวกับมวลประสบการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนได้เจริญงอกงามพัฒนาไปในแนวทางที่ต้องการ

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2546, หน้า 69) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตร มีความหมายหลายนัย เช่น หมายถึง รายวิชาหรือเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ตามเกณฑ์ที่คาดหวัง และยังหมายรวมถึงกระบวนการวิชาที่กำหนดไว้ในแผนการเรียน แผนการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน และมวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนจะได้รับจากโปรแกรมการศึกษา ต่าง ๆ ตามช่วงระยะเวลาที่จัดเตรียมไว้สำหรับกิจกรรมหนึ่ง ๆ ตามที่สถานศึกษากำหนด

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 9) สรุปแนวความคิดเกี่ยวกับ ความหมายของหลักสูตร

1. หลักสูตรเป็นวิชาและเนื้อหาสาระที่จัดให้แก่ผู้เรียน
2. หลักสูตรเป็นเอกสารหลักสูตร
3. หลักสูตรเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะให้แก่ผู้เรียน

4. หลักสูตร คือ แผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่คาดหวังแก่นักเรียน

5. หลักสูตรเป็นมวลงประสบการณ์

6. หลักสูตรเป็นจุดหมายปลายทาง

7. หลักสูตรเป็นระบบการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน

ปราโมทย์ จันทร์เรือง (2550, หน้า 2) ได้นิยามหลักสูตรไว้อย่างกะทัดรัดว่า ได้แก่ “แผนสำหรับการเรียนรู้” และได้ขยายนิยามนี้ลงไปในรายละเอียดที่ค่อนข้างจะเป็นรูปธรรมว่า ไม่ว่าจะมีการออกแบบให้เฉพาะเพียงใดก็ตาม หลักสูตรทุกประเภทจะประกอบด้วยส่วนประกอบที่แน่นอน ตามปกติหลักสูตรจะบรรจุข้อความเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมาย เฉพาะ หลักสูตรชี้ให้เห็นถึงการเลือกและการจัดเนื้อหา พร้อมทั้งบ่งบอกหรือแสดงแนวทางที่แน่นอนของการเรียนการสอนไม่ว่าจะมีจุดมุ่งหมายหรือการจัดเนื้อหาสาระเป็นตัวกำหนดหรือไม่ก็ตาม ประการสุดท้ายหลักสูตรจะรวมโปรแกรมการประเมินผลเข้าไว้ด้วย

ฉันท ชาติทอง (2550, หน้า 7) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลงประสบการณ์ ความรู้ ต่าง ๆ ที่จัดให้ผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งมีลักษณะเป็นกิจกรรม โครงการหรือแผน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียน ได้พัฒนาและมีคุณลักษณะตามความมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้

วิลเลอร์ (Wheeler, 1974 p. 11) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า มวลงประสบการณ์ การเรียนรู้ที่สถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน

แซส (Zais, 1976, p. 3) กล่าวว่า หลักสูตรมีความหมายอย่างกว้าง ๆ อยู่ 2 ประเภท คือ ประการแรก หลักสูตรคือ เครื่องชี้ทางให้เห็นแผนการศึกษาของผู้เรียน และประการที่สอง หลักสูตร คือ เครื่องมือที่ช่วยของการศึกษา

โครว์ (Crow, 1980, p. 250) ให้ความหมายของหลักสูตร คือ มวลงประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับทั้งภายนอกและภายในโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านร่างกาย สังคม ปัญญาและจิตใจ

บ็อบบิต (Bobbitt, 1981, p. 42) ได้ให้ความเห็นว่าหลักสูตร คือ รายการของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งนักเรียนและเยาวชนจะต้องทำและประสบโดยการพัฒนาความสามารถเพื่อทำสิ่งต่าง ๆ ให้ดีเหมาะสมสำหรับการดำรงชีวิตในวัยผู้ใหญ่

เซเลอร์, อเล็กซานเดอร์, และเลวิส (Saylor, Alexander, & Lewis, 1981, p. 8) ได้สรุปว่า หลักสูตร คือ แผนการเรียนการสอนที่จัดโอกาสในการเรียนรู้ให้แก่บุคคลที่ได้รับการศึกษา

โอลิวา (Oliva, 1992, pp. 8-9) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ แผนงานหรือโครงการที่จัดประสบการณ์ทั้งหมดให้แก่ผู้เรียน ภายใต้การดำเนินงานของโรงเรียน และในทางปฏิบัติหลักสูตรประกอบด้วยจำนวนของแผนการต่าง ๆ ที่เขียนเป็นสายลักษณะอักษร

และมีขอบเขตกว้างขวางหลากหลายเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต้องการ ดังนั้น หลักสูตรอาจเป็นหน่วย (unit) เป็นรายวิชา (course) หรือเป็นรายวิชาย่อยต่าง ๆ (sequence of courses) แผนงานหรือโครงการทางการศึกษาดังกล่าวนี้อาจจัดขึ้นได้ทั้งในและนอกชั้นเรียนหรือโรงเรียนได้

โซเวลล์ (Sowell, 1996, p. 5) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นการสะสมความรู้ดั้งเดิม เป็นวิธีการคิด เป็นประสบการณ์ที่กำหนดไว้เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ เป็นแผนการจัดสภาพการเรียนรู้ เป็นความรู้ คุณลักษณะของผู้เรียน เป็นเนื้อหา และกระบวนการ เป็นแผนการเรียนการสอน เป็นจุดมุ่งหมายปลายทางและผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอน และเป็นผลผลิตของระบบเทคโนโลยี ดังนั้น หลักสูตร คือ การที่จะสอนอะไรให้กับผู้เรียน ซึ่งเป็นความหมายที่กว้างขวางที่รวมทั้งข้อมูลข่าวสาร ทักษะและทัศนคติที่กำหนดไว้ และที่ไม่ได้กำหนดไว้ให้แก่ผู้เรียนในโรงเรียน

เมื่อพิจารณาแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมาแล้วทั้งในและต่างประเทศจะเห็นว่าความหมายของหลักสูตรจะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ซึ่งอาจสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง กรอบหรือแนวทางในการพัฒนามนุษย์ให้มีความรู้ความสามารถทั้งด้านทักษะ เจตคติ และคุณธรรมจริยธรรมให้เหมาะสมกับความเป็นอยู่ที่สงบสุขในสังคม

2. ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรมีความสำคัญยิ่งต่อการศึกษาเพราะเป็นเครื่องมือชี้้นำให้คนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาคำเนินการไปให้ตรงเป้าหมายที่วางไว้ มีนักการศึกษาได้กล่าวไว้ดังนี้

ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 7-8) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า สิ่งสำคัญประการหนึ่งในการจัดการศึกษา คือ การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อให้แน่ใจว่าเยาวชนแต่ละวัยและแต่ละระดับการศึกษาได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพทัดเทียมกัน กล่าวคือ มีแนวทางกำหนดไว้ว่า ควรเรียนรู้วิชาอะไร เนื้อหาสาระมากน้อยแค่ไหน ควรได้รับการฝึกฝนอบรมให้มีทักษะด้านใด และควรมีพัฒนาการในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างไร เมื่อพิจารณาข้อความที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าปัจจัยสำคัญอันดับแรกที่จะให้ความมั่นใจได้ เยาวชนรวมทั้งผู้เรียนทั้งหมดจะได้รับการศึกษาดามที่มุ่งหวังไว้ ก็คือ หลักสูตรนั่นเอง โดยเฉพาะเมื่อมีหลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์แก่ผู้เรียนแล้ว เป็นที่หวังได้ว่าผู้เรียนแต่ละสาขา และแต่ละระดับการศึกษาจะได้รับการศึกษาในแนวเดียวกัน และถึงแม้ว่าในการปฏิบัติผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์แตกต่างกันไปบ้าง แต่การเรียนการสอนย่อมจะมุ่งสู่จุดหมายเดียวกัน

นิตยา บุตรศรี (2542, หน้า 12) หลักสูตรเป็นตัวกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และเป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคลากรในประเทศให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสมตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

สุณีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 16) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรว่า หลักสูตรเป็นองค์ประกอบอันสำคัญอย่างยิ่งอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษา เพราะหลักสูตรจะเป็นโครงร่างกำหนดไว้ว่า เด็กได้รับประสบการณ์อะไรบ้าง จึงจะเป็นประโยชน์ต่อเด็กและสังคม หลักสูตรเป็นแนวทางที่จะสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้หลักสูตรยังเป็นเครื่องชี้ให้เห็นโฉมหน้าของสังคมในอนาคตว่าจะเป็นอย่างใรรีกด้วย

ชาลิต ชูกำแพง (2551, หน้า 28-29) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรว่าเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาระดับใดหรือประเภทใดจะขาดหลักสูตรไม่ได้ เพราะหลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดแนวทางทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดอนาคตทางการศึกษาของสังคมนั้น ๆ หรืออาจกล่าวอีกนัยว่า หลักสูตรเป็นเครื่องมือชี้แนวทางในการจัดความรู้และประสบการณ์ให้กับผู้เรียน ซึ่งครูจะต้องปฏิบัติตามเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการจัดการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมาย หรือมีมาตรฐานเดียวกัน หลักสูตรจึงเป็นเครื่องชี้แนวทางถึงความเจริญของประเทศ ประเทศใดที่มีหลักสูตรที่เหมาะสมทันสมัย และมีประสิทธิภาพ ย่อมนำไปสู่คุณภาพของคนในประเทศนั้น จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปความสำคัญของหลักสูตรเป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. หลักสูตรเปรียบเสมือนแม่พิมพ์ของประชาชนในประเทศซึ่งคนที่จบการศึกษาในแต่ละระดับในประเทศหลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของคนที่ยจบการศึกษาในระดับนั้น ๆ
2. หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการศึกษา และถ้าประเทศใดหรือการศึกษาระดับใดมีหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ จะสะท้อนถึงการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพตามมา
3. หลักสูตรเป็นแนวทางในการให้การศึกษา ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลติดตามผลของการศึกษาได้ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกคน
4. หลักสูตรเป็นแนวทางปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนของครูเนื่องมาจากตัวหลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนในระดับมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ให้สะท้อนและบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรที่ตั้งไว้
5. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดแนวทางความรู้ ตลอดทั้ง การจัดประสบการณ์ ของครูผู้สอน ซึ่งการศึกษาในแต่ละระดับจะมีองค์ความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกันไป
6. หลักสูตรเป็นเครื่องที่ทำนายอนาคตการศึกษาของชาติ อนาคตการศึกษาของชาติย่อมมาจากหลักสูตรที่มีวิสัยทัศน์ ที่มีการวางกรอบเนื้อหาที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม

รัฐศาสตร์ สุขสวัสดิ์ (2550, หน้า 19) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรว่า ความสำคัญของหลักสูตรที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนนั้น มีความสำคัญยิ่งต่อการจัดศึกษาที่จะนำไปสู่ลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามความมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาชั้น

พื้นฐาน พ.ศ. 2544 ที่กำหนดไว้ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งพัฒนาให้เด็กมีพัฒนาการทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา รักการเรียนรู้ อันจะเป็นเครื่องบ่งชี้ไปถึงความเจริญของชาติบ้านเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และหลักสูตรยังเป็นหลักและหัวใจของการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการศึกษาความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตรและการเรียนการสอน และจะทำให้การศึกษาคำนึงไปด้วยดีทั้งแก่ตัวผู้เรียนเอง เพื่อช่วยให้ครูผู้สอนได้มีทิศทางในการสอน ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรโดยตรง ควรที่จะศึกษาในเรื่องของหลักสูตร ให้มีความรู้ความเข้าใจให้มากและต้องแท้ เพื่อเป็นส่วนร่วมที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียนและสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่ประเทศชาติต้องการให้ดีที่สุด

จากความสำคัญของหลักสูตรดังกล่าว สรุปได้ว่า หลักสูตรเป็นเข็มทิศนำทางเป็นทางเดิน และเป็นตัวกำหนดทิศทางให้สังคม ให้ประเทศ ในอนาคตที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่คาดหวัง

3. องค์ประกอบของหลักสูตร

นักการศึกษา และนักพัฒนาหลักสูตรหลายท่านได้ให้แนวคิดที่หลักสูตรควรมีองค์ประกอบดังนี้

ไทเลอร์ (Tyler, 1949, p. 78) ได้ให้แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรและวางแผนการสอน ไว้ว่า ผู้ดำเนินการจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของหลักสูตร 4 ประการ คือ 1) การกำหนดจุดมุ่งหมาย 2) การเลือกเนื้อหาวิชา 3) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 4) การประเมินผลหลักสูตร

ทาบ (Taba, 1962, p. 12) เสนอแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรเป็น 7 ขั้นตอน คือ 1) วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น 2) กำหนดจุดประสงค์ 3) เลือกเนื้อหา 4) รวบรวมเนื้อหาวิชา 5) เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ 6) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ 7) กำหนดสิ่งที่จะประเมินเทคนิคและวิธีการประเมิน

แซส (Zais, 1976, p. 439) มีแนวคิดที่ว่าโครงสร้างของหลักสูตรเปรียบเสมือนสรีรวิทยาโดยเรียกโครงสร้างของหลักสูตรว่า สรีรวิทยาของหลักสูตร (anatomy of the curriculum) โดยกำหนดว่าหลักสูตรมีโครงสร้าง ที่ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ 1) เป้าหมาย 2) ความมุ่งหมายและจุดประสงค์ 3) เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียน และ 4) การประเมินผล โดยโครงสร้างทั้ง 4 ส่วนนี้จะเกี่ยวโยงกันทุกส่วน

เซเลอร์, ยเล็กซานเดอร์, และเลวิส (Saylor, Alexander, & Lewis, 1981, p. 30) เสนอแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาตัวแปรต่าง ๆ จากภายนอก ได้แก่ ภูมิหลังผู้เรียน สังคม ธรรมชาติการเรียนรู้ แผนการศึกษาแห่งชาติ ทรัพยากรและความสะดวกสบายในการพัฒนาหลักสูตร และคำแนะนำจากผู้ประกอบอาชีพ 2) การกำหนด ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ 3) การนำหลักสูตรไปใช้ และ 4) การประเมินผล

สังค อุทรานันท์ (2532, หน้า 314-316) ได้เสนอว่า ควรแบ่งหลักสูตรออกเป็น 7 ส่วนประกอบ คือ

1. เหตุผลของความจำเป็นของหลักสูตร
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
3. เนื้อหาสาระและประสบการณ์
4. การเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
5. การเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิชาในชุมชน
6. การประเมินผล
7. การเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือและส่งเสริมผู้เรียน

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 123-135) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นไว้ 12 ขั้นตอน คือ

1. จัดตั้งคณะกรรมการ
2. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
3. กำหนดจุดประสงค์
4. กำหนดเนื้อหา
5. กำหนดกิจกรรม
6. กำหนดคาบเวลา
7. กำหนดเกณฑ์วัดผลประเมินผล
8. ทำเอกสารประกอบหลักสูตร
9. ตรวจสอบคุณภาพและทดลองใช้
10. เสนอขออนุมัติใช้หลักสูตร
11. การนำหลักสูตรไปใช้
12. ประเมินผลหลักสูตร

อ้าง บัณฑิต (2542, หน้า 8-9) กล่าวว่า หลักสูตรจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ

ดังนี้

1. เป้าประสงค์และนโยบายทางการศึกษา (educational goals and policies) ซึ่งหมายถึง สิ่งที่รัฐต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา
2. จุดหมายของหลักสูตร (curriculum aims) เป็นผลส่วนรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากเรียนจบหลักสูตรแล้ว
3. รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร (types and structures) ซึ่งเป็นลักษณะและแผนผังที่แสดงการแจกแจงวิชา กลุ่มวิชา หรือกลุ่มประสบการณ์

4. จุดประสงค์ของวิชา (subject objectives) เป็นผลที่ต้องการให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนวิชานั้นไปแล้ว

5. เนื้อหา (content) เป็นสิ่งที่ต้องการจะให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ซึ่งเป็นทักษะและความสามารถที่ต้องการให้มี รวมทั้งประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ

6. จุดประสงค์ของการเรียนรู้ (instructional objectives) เป็นการระบุถึงสิ่งที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้มีทักษะและความสามารถหลังจากเรียนรู้เนื้อหาที่กำหนด

7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน (instructional strategies) เป็นวิธีการที่ต้องจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมอย่างมีหลักเกณฑ์ เพื่อให้บรรลุผลตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้

8. การประเมินผล (evaluation) เป็นการประเมินผลผลของการเรียนรู้เพื่อไว้ใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน

9. วัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน (curriculum materials and instructional media) ได้แก่ เอกสารสิ่งพิมพ์ แผ่นฟิล์ม แถบวีดีทัศน์ ฯลฯ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งอุปกรณ์โสตทัศนศึกษาเทคโนโลยีการศึกษา และอื่น ๆ ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

ปราโมทย์ จันทรเรือง (2550, หน้า 10) สรุปองค์ประกอบของหลักสูตรที่สำคัญ ดังนี้ คือ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) โครงสร้าง 4) คำอธิบายรายวิชา 5) ขอบข่ายเนื้อหา 6) เวลาเรียน 7) กิจกรรมการเรียนการสอน 8) สื่อการเรียนการสอน 9) การวัดและประเมินผล

จากการพิจารณาถึงองค์ประกอบของหลักสูตร ตามที่นักการศึกษาได้กำหนดไว้ข้างต้นสรุปได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร ประกอบด้วย 4 ส่วนคือ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) เนื้อหาวิชา 3) กระบวนการจัดการเรียนการสอน กิจกรรม และสื่อการเรียนรู้ 4) การวัดและประเมินผล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้จัดทำหลักสูตร เรื่องตำนานสองพี่น้อง โดยนำสาระและมวดประสบการณ์เกี่ยวกับตำนานสองพี่น้อง ที่จัดทำขึ้นให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับตำนาน ความเป็นมาของสถานที่ต่าง ๆ ในอำเภอสองพี่น้อง ตามขั้นตอนที่ประกอบด้วย หลักการ ความมุ่งหมาย โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา ขอบข่ายเนื้อหา เวลาเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล และแผนการจัดการเรียนรู้

4. ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

นักการศึกษาและนักวิชาการได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร ไว้ดังนี้

ทาบา (Taba, 1962, p. 454) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงและการปรับปรุงหลักสูตรอันเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ทั้งในด้านการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชา การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายใหม่ที่วางไว้ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนี้ จะมีผลกระทบทางด้านความคิด และความรู้สึกของทุกฝ่าย ส่วน

การปรับปรุงหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงบางส่วนโดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวคิดพื้นฐานของหลักสูตร

กู๊ด (Good, 1973, p. 157) ได้ให้ความหมายไว้ 2 ความหมายว่า 1) คือ การปรับปรุงหลักสูตร 2) การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร โดยการปรับปรุงหลักสูตร หมายถึง การพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้มีความเหมาะสมกับโรงเรียน หรือระบบโรงเรียน จุดมุ่งหมายของการสอนหลักสูตร หมายถึง หลักสูตร วิธีสอน รวมทั้งการประเมินผล โดยจัดให้มีการปรับปรุงหลักสูตรทั้งระบบติดต่อกันไป หรือปรับปรุงโปรแกรมการศึกษาให้เหมาะสมสำหรับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึง การคิดแปลงให้แตกต่างออกไปจากเดิม เป็นการสร้างโอกาสทางการเรียนขึ้นใหม่ โดยการเปลี่ยนแปลงแบบหลักสูตร

เซเลอร์, และอเล็กซานเดอร์ (Saylor, & Alexander, 1974, p. 86) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การจัดทำหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือเป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่โดยไม่มีหลักสูตรอยู่ก่อน การพัฒนาหลักสูตรอาจหมายถึงการสร้างเอกสารอื่น ๆ สำหรับนักเรียนด้วย

กาญจนา คุณารักษ์ (2540, หน้า 291) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกประเภท เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามความมุ่งหมาย และจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

พิสมัย ถิณะแก้ว (2541, หน้า 47) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรมีความหมาย 2 ลักษณะ คือ

1. การปรับปรุงหลักสูตร หมายถึง การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเดิมที่มีใช้อยู่แล้วให้ดีขึ้นมีความสมบูรณ์และเหมาะสมยิ่งขึ้น
2. การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึง การสร้างหลักสูตรใหม่ขึ้นมาใหม่ใช้แทนหลักสูตรเดิมซึ่งจะแตกต่างจากหลักสูตรเดิมทั้งระบบ

ฉันทิ ธาตุทอง (2550, หน้า 28) การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การปรับ แต่ง เสริม เติมต่อหรือการดำเนินงานอื่น ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปและสนองต่อความต้องการของผู้เรียน

จากความหมายของการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของนักการศึกษาและนักวิชาการที่ได้กล่าวไว้ สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการวางแผนการสร้างหรือการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรขึ้นใหม่ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของผู้เรียน และสภาพของท้องถิ่น

5. แนวคิดและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร

แนวคิดและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรมีนักการศึกษาได้ให้ความแตกต่างกันออกไป ดังนี้

ไทเลอร์ (Tyler, 1950, p. 1) ได้ให้แนวคิดในการวางโครงสร้างหลักสูตร โดยใช้วิธี means-ends approach เป็นหลักการและเหตุผลในการสร้างหลักสูตรที่เรียกว่า “หลักการของไทเลอร์” ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการจัดทำหลักสูตรและการสอนที่เน้นการตอบคำถามที่เป็นพื้นฐาน 4 ประการ คือ

1. มีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาว่ามีอะไรบ้าง ที่สถาบันการศึกษาจะต้องการให้เกิดกับผู้เรียน
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่สถาบันการศึกษาคควรจัดขึ้นเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้
3. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างไร จึงจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ
4. จะประเมินผลประสิทธิภาพของประสบการณ์ในการศึกษาอย่างไร จึงจะตัดสินได้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ทาบามา (Taba, 1962, p. 12) ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรที่เรียกว่า “grass roots approach” หรือวิธีการจากเบื้องบน ซึ่งทาบามาเชื่อว่าผู้ที่มีหน้าที่สอนในหลักสูตรควรได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรด้วย วิธีการพัฒนาหลักสูตรของทาบามานี้มีขั้นตอนคล้ายคลึงกับ ไทเลอร์แตกต่างกันตรงที่วิธีการของไทเลอร์นั้นค่อนข้างเป็นวิธีการแบบ top-down นั่นคือการพัฒนาหลักสูตรที่มาจากข้อเสนอแนะของนักวิชาการ ให้ครูปฏิบัติ และผู้บริหารสั่งการมายังครูผู้สอนอีกทีหนึ่ง สำหรับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรของทาบามา มีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจความต้องการ (diagnosis of needs) ครูหรือผู้ร่างหลักสูตรเริ่มกระบวนการด้วยการสำรวจความต้องการของนักเรียนที่หลักสูตรได้วางแผนไว้

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดจุดมุ่งหมาย (formulation of objectives) หลังจากที่ครูได้ระบุความต้องการของนักเรียนแล้ว ครูกำหนดจุดมุ่งหมายที่จะให้บรรลุผล

ขั้นตอนที่ 3 การเลือกหา (selection of contents) จุดมุ่งหมายที่จะเลือกไว้หรือที่สร้างขึ้นเป็นตัวชี้แนะแนวทางในการเลือกรายวิชาหรือเนื้อหาของหลักสูตร และควรเลือกเนื้อหาที่มีความเที่ยงตรงและสำคัญด้วย

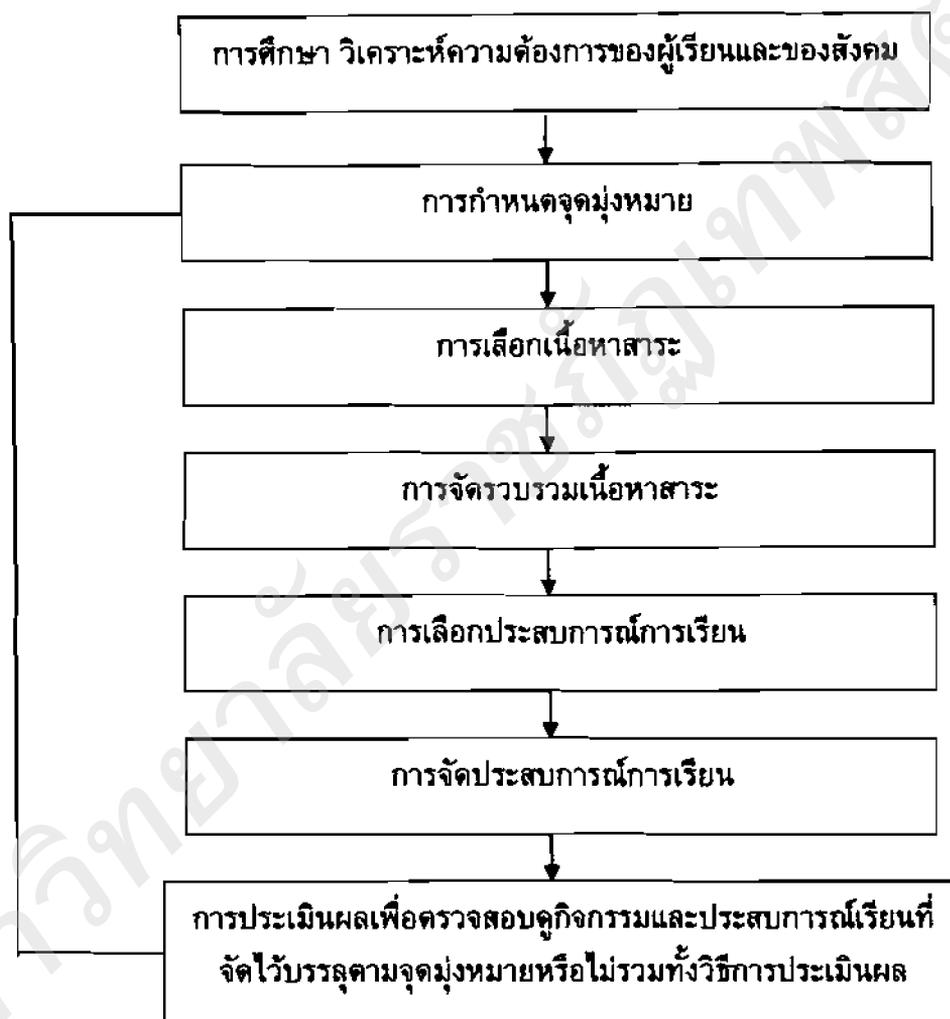
ขั้นตอนที่ 4 การจัดเนื้อหา (organization of contents) เมื่อครูเลือกเนื้อหาได้แล้ว ต้องจัดเนื้อหาโดยเรียงลำดับขั้นตอนให้ถูกต้องโดยคำนึงถึงวุฒิภาวะของนักเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสนใจของผู้เรียนด้วย

ขั้นตอนที่ 5 การเลือกประสบการณ์ในการเรียน (selection of learning experiences) เมื่อได้เนื้อหาแล้ว ครูเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 6 การจัดซึ่งประสบการณ์ในการเรียน (organization of learning experiences) กิจกรรมการเรียนการสอนควรได้รับการจัดเรียงลำดับขั้นตอนเช่นเดียวกับเนื้อหา แต่ครูต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนด้วย

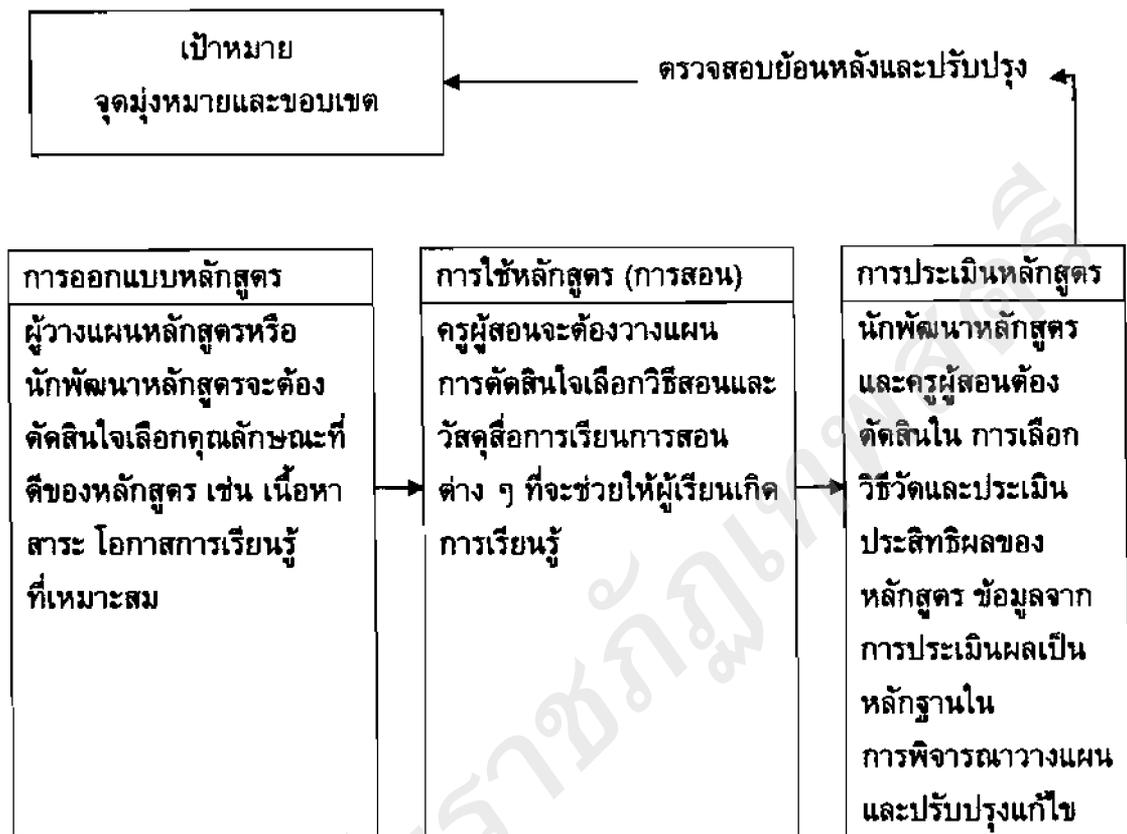
ขั้นตอนที่ 7 การประเมินผลและวิธีการประเมินผล (valuation and means of evaluation) การวางแผนหลักสูตรต้องประเมินว่าจุดมุ่งหมายใดบรรลุผลสำเร็จ และทั้งครูและนักเรียนควรร่วมกันกำหนดวิธีการประเมินผล

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของทาบ (Hilda Taba)

ภาพ 2 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของทาบ (Hilda Taba)

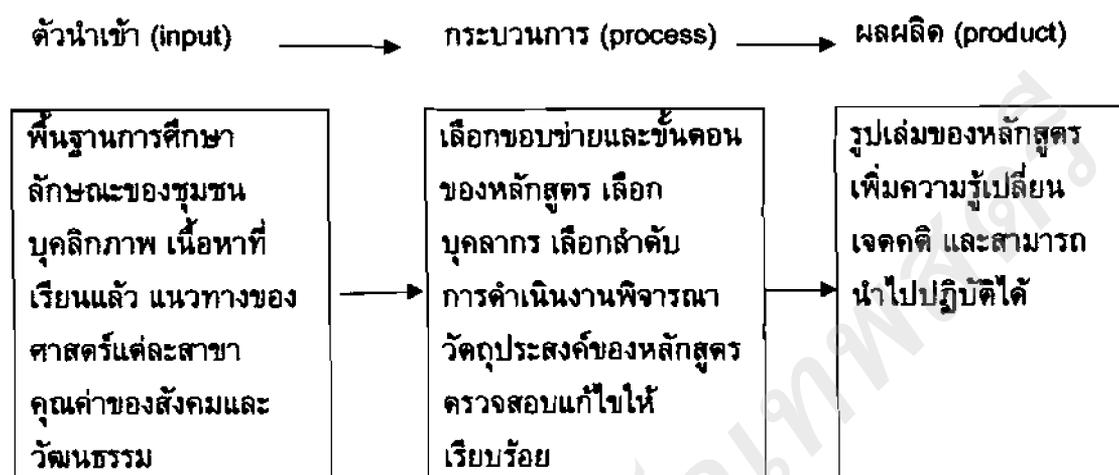
เซเลอร์, และอเล็กซานเดอร์ (Galenl, Saylor, & William, Alexander, 1974, pp. 10-11) ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้ กำหนดเป้าหมายจุดมุ่งหมายและขอบเขต (goals, objectives, and domains) การออกแบบหลักสูตร (curriculum design) การใช้หลักสูตร (curriculum implementation) การประเมินผลหลักสูตร (curriculum evaluation) ดังภาพ

ภาพ 3 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของเซเลอร์และอเล็กซานเดอร์

เซเลอร์, และอเล็กซานเดอร์ ได้ศึกษาแนวคิดรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทยเลอร์และทาบ่า แล้วนำมาปรับขยายให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อสนองตอบความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคลมากยิ่งขึ้น

โบแชมปี (Beauchamp, 1981, p. 54) ได้เสนอกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรที่เป็นระบบ

ภาพ 4 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของโบแชมปี

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2535, หน้า 76-77) ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจรโดยแบ่งกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ 3 ระบบ คือ ระบบการร่างหลักสูตร ระบบการนำหลักสูตรไปใช้ และระบบการประเมินหลักสูตร ซึ่งทั้งสามระบบนี้ต้องสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน

1. ระบบการร่างหลักสูตร มีด้วยกัน 4 ขั้นตอน ได้แก่

1.1 สิ่งกำหนดหลักสูตร คือ การเตรียมการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร

1.2 รูปแบบหลักสูตรหลังจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานแล้ว ก็ยังจะต้องตัดสินใจเกี่ยวกับรูปแบบหลักสูตร เช่น หลักสูตรแบบรายวิชา หลักสูตรบูรณาการ เป็นต้น

1.3 การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร เมื่อร่างหลักสูตรเสร็จแล้ว ก่อนจะนำไปใช้ต้องมีการตรวจสอบคุณภาพ โดยอาจจะใช้การประชุมสัมมนาหรือให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบการทดลองใช้หลักสูตรนำร่องเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของหลักสูตร

1.4 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรก่อนนำไปใช้ จะต้องอาศัยการจัดทำหลักสูตรที่ชัดเจนอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ

2. ระบบการใช้หลักสูตร มีด้วยกัน 3 ขั้นตอน ได้แก่

2.1 การขออนุมัติ หลักสูตรเป็นการนำหลักสูตรที่ผ่านการแก้ไขแล้ว นำเสนอหน่วยงานบังคับบัญชาเพื่อให้ความเห็นชอบและสั่งการ

2.2 การวางแผนการใช้หลักสูตร เป็นขั้นตอนเตรียมการใช้หลักสูตรซึ่งจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

- 2.2.1 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร
- 2.2.2 การเตรียมงบประมาณ
- 2.2.3 การเตรียมความพร้อมของบุคลากร
- 2.2.4 วัสดุอุปกรณ์
- 2.2.5 บริการสนับสนุนอาคารและสถานที่
- 2.2.6 ระบบบริการและสถาบันการศึกษา
- 2.2.7 การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับผู้สอน

2.3 ดำเนินการใช้หลักสูตร และการบริหารหลักสูตรตามขั้นตอนนี้นับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดดังที่กล่าวไว้ว่า หลักสูตรแม้จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างไรถ้าผู้สอนไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนการสอน หลักสูตรใหม่นั้นก็ไม่มีคามหมายและไม่ได้ผลตามที่หลักสูตรคาดหวัง

3. ระบบของการประเมินหลักสูตร ซึ่งเป็นระบบสุดท้ายของการพัฒนาหลักสูตร การประเมินหลักสูตร หรือกระบวนการเปรียบเทียบระหว่างผลการใช้หลักสูตรที่วัดได้กับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การประเมินหลักสูตรมีขั้นตอนและกระบวนการ ดังนี้

3.1 วางแผนประเมินหลักสูตร เป็นการพิจารณาว่าหลักสูตรจะประเมินในส่วใดบ้าง เช่น เอกสารหลักสูตร ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ประเมินการสอนของครู ประเมินการบริหารหลักสูตรของผู้บริหาร ประเมินติดตามผลสำเร็จการศึกษา เป็นต้น

3.2 การเก็บข้อมูล ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ โดยใช้เครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสมกับลักษณะข้อมูลจากแหล่งนั้น

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลก็คือการจัดกระทำข้อมูลที่ได้รวบรวมมาได้และจัดให้เป็นหมวดหมู่ วิเคราะห์ด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับข้อมูล

3.4 การรายงานข้อมูล เป็นการนำเสนอข้อมูลที่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์แล้ว โดยใช้การตีความด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับข้อมูลนั้น เพื่อนำข้อค้นพบจากรายงานข้อมูลไปปรับปรุงแก้ไขในส่วนต่าง ๆ ของหลักสูตรต่อไป

กรมวิชาการ (2544, หน้า 30) ได้เสนอแนะแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาดังนี้

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์
2. การจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา
3. การจัดทำสาระของหลักสูตร
4. การออกแบบการเรียนรู้
5. การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

6. การกำหนดรูปแบบและวิธีการ และเกณฑ์การตัดสินการวัดและประเมินผลและเอกสารหลักฐานการศึกษา

7. การพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน

8. การเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา

จากแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าวเน้นให้ผู้ที่ทำหน้าที่สอนในหลักสูตรควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรโดยมีขั้นตอนสำรวจ กำหนดจุดหมาย เลือกเนื้อหา ประเมินผล และปรับปรุง

6. การประเมินผลหลักสูตร

การประเมินผลหลักสูตร มีผู้เสนอรูปแบบการประเมินผลหลักสูตรไว้หลายรูปแบบด้วยกันแต่ละรูปแบบมีจุดเน้นที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะการใช้ ผู้วิจัยขอเสนอรูปแบบการประเมินผลหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler, 1950, pp. 110-125) ดังนี้

ไทเลอร์ เป็นผู้วางรากฐานการประเมินผลหลักสูตร และได้ให้คำนิยามการศึกษาว่า การศึกษา คือ การเปลี่ยนพฤติกรรม ดังนั้น ในการประเมินผลหลักสูตร จึงเป็นการเปรียบเทียบว่าพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปตามจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้หรือไม่ นอกจากนี้ไทเลอร์มีความเห็นว่ากระบวนการศึกษานั้นประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ จุดมุ่งหมายของการศึกษา ประสพการณ์การเรียนรู้ และการพิจารณาผลสัมฤทธิ์ ซึ่งทั้ง 3 ส่วนนี้จะมีความสัมพันธ์กัน

หลักการประเมินผลของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง มีการติดตามประเมินผลตามมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ซึ่งใช้เป็นเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียนที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม โดยมีตัวบ่งชี้แสดงคุณภาพของผู้เรียนตามมาตรฐานการประเมินเกี่ยวกับด้านความรู้จะประเมินจากความรู้ที่พัฒนาแล้ว คือการนำความรู้ไปใช้และรวมทั้งการประเมินเจตคติผสมผสานกัน การประเมินตนเองจะเป็นแก่นของการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งวิธีการประเมินอาจทำได้โดยจัดให้มีการประเมินร่วมกัน โดยให้ผู้เรียนประเมินตนเอง ให้กลุ่มเพื่อนนักเรียนประเมิน ผู้เรียนและผู้สอนประเมินผู้เรียน แล้วนำการประเมินทุกส่วนมาสรุปเป็นการประเมินขั้นสุดท้าย และการประเมินผลควรกระทำต่อเนื่อง คือประเมินผลระหว่างเรียน และประเมินผลรวบยอดที่สำคัญโดยไม่เน้นผลงานศิลปะเป็นตัวหลักในการกำหนดคุณภาพความสำเร็จของผู้เรียน (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 18)

จากแนวคิดดังกล่าว พื้นฐานของการจัดหลักสูตร ก็คือ ผู้จัดทำหลักสูตรจะต้องสามารถวางจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนว่าต้องให้ผู้เรียนเปลี่ยนหรือมีพฤติกรรมเป็นอย่างไร บทบาทของการประเมินหลักสูตรจึงอยู่ที่การดูผลผลิตของหลักสูตรว่าตรงตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ แนวคิดของไทเลอร์จึงยึดความสำเร็จของจุดหมายเป็นหลัก

จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ ถือว่าการประเมินผลหลักสูตรเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนและเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งได้เสนอขั้นตอนการเรียนการสอนและการประเมินผล ดังนี้

1. กำหนดจุดหมายอย่างกว้าง ๆ โดยวิเคราะห์ทรัพยากรของจุดหมายคือนักเรียน สังคม และเนื้อหาสาระ และขอบเขตของจุดหมายคือ จิตวิทยาการเรียนรู้ และปรัชญาการศึกษา
2. กำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมอย่างชัดเจน และเฉพาะเจาะจงซึ่งจะต้องเป็นพฤติกรรมที่ต้องการวัดในภายหลัง
3. กำหนดเนื้อหาหรือประสบการณ์ทางการศึกษา เพื่อให้บรรลุจุดหมายที่ตั้งไว้
4. เลือกวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสม เพื่อให้เนื้อหาหรือประสบการณ์ที่วางไว้ประสบความสำเร็จ
5. ประเมินผลโดยใช้วิธีต่าง ๆ หรือการทดสอบผลสัมฤทธิ์ในการเรียน
6. ถ้าไม่บรรลุจุดหมายที่ได้วางไว้ ก็จะต้องมีการตัดสินใจที่จะต้องยกเลิกหรือต้องปรับปรุงหลักสูตรนั้น ถ้าบรรลุจุดหมายที่วางไว้ ก็อาจจะใช้ผลสะท้อนของหลักสูตรนั้นเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการกำหนดจุดหมาย หรือใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณค่าของหลักสูตร

จากแนวคิดของการประเมินหลักสูตร สรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตรเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร การประเมินต้องมีการกำหนดจุดหมาย การกำหนดเนื้อหา การเลือกวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมประเมินโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรผู้วิจัยจึงดำเนินการพัฒนาหลักสูตร เรื่องตำนานสองพี่น้อง ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นและสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ตามกระบวนการ พัฒนาหลักสูตรโดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความต้องการหลักสูตรของนักเรียนและความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้ 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1. วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลกยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาคือ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

2. หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ และมีจุดหมาย และมีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ
3. เป็นหลักสูตรการศึกษา ที่จะสนองการกระจายอำนาจ ให้กับสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

3. จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขมีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้ มีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา และการใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรีย์ และรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมมีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

4. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสารเป็นความสามารถในการรับและส่งสารมีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้องตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิดเป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตซึ่งเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีต้องเป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสารการทำงาน การแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง

6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง

6. มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

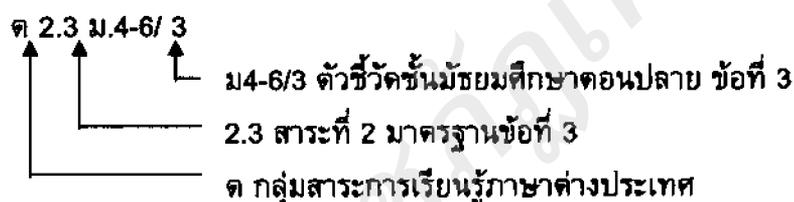
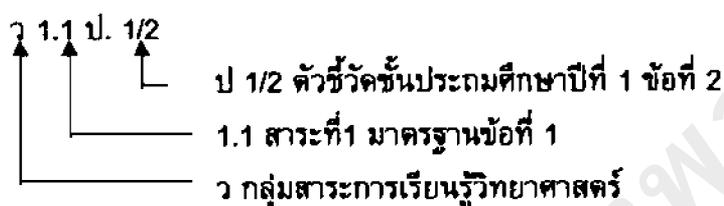
ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างไร เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้มาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไรจะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรวมถึงการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

7. ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดระบุสิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น ซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ มีความเฉพาะเจาะจงและมีความเป็นรูปธรรม นำไปใช้ในการกำหนดเนื้อหา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอน และเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการวัดประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน

1. ตัวชี้วัดชั้นปี เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละชั้นปี ในระดับการศึกษาภาคบังคับ (ประถมศึกษาปีที่ 1 - มัธยมศึกษาปีที่ 3)

2. ตัวชี้วัดช่วงชั้น เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4-6) หลักสูตรได้มีการกำหนดรหัสกำกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดเพื่อความเข้าใจและให้สื่อสารตรงกัน ดังนี้

8. หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย พ.ศ. 2551

กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 1-7) กล่าวว่า ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อ สื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจกรรมการงาน และดำรงชีวิตร่วมกัน ในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ พัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทางสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี และสุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์ และสืบสาน ให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป

ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง

การอ่าน การอ่านออกเสียงคำ ประโยค การอ่านบทร้อยแก้ว คำประพันธ์ชนิดต่าง ๆ การอ่านในใจเพื่อสร้างความเข้าใจ และการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้จากสิ่งที่อ่าน เพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

การเขียน การเขียนสะกดตามอักษรวิธี การเขียนสื่อสาร โดยใช้ถ้อยคำและรูปแบบต่าง ๆ ของการเขียน ซึ่งรวมถึงการเขียนเรียงความ ย่อความ รายงานชนิดต่าง ๆ การเขียนตามจินตนาการ วิเคราะห์วิจารณ์ และเขียนเชิงสร้างสรรค์

การฟัง การดู และการพูดการฟัง และดูอย่างมีวิจารณญาณ การพูดแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก พูดลำดับเรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นเหตุเป็นผล การพูดในโอกาสต่าง ๆ ทั้งเป็นทางการและ ไม่เป็นทางการ และการพูดเพื่อโน้มน้าวใจ

หลักการใช้ภาษาไทย ธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของภาษาไทย การใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมกับโอกาสและบุคคล การแต่งบทประพันธ์ประเภทต่าง ๆ และอิทธิพลของภาษาต่างประเทศในภาษาไทย

วรรณคดีและวรรณกรรม วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อศึกษาข้อมูล แนวความคิด คุณค่าของงานประพันธ์และความเพลิดเพลิน การเรียนรู้และทำความเข้าใจบทเห่ บทร้องเล่นของเด็ก เพลงพื้นบ้านที่เป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่าของไทยซึ่งได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีเรื่องราวของสังคมในอดีต และความงดงามของภาษา เพื่อให้เกิดความซาบซึ้งและภูมิใจในบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

9. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิด เพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณ และสร้างสรรค์

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทยการเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิจารณ์วรรณคดี และวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

10. คุณภาพผู้เรียน

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

1. อ่านออกเสียงคำ คำคล้องจอง ข้อความ เรื่องสั้น ๆ และบทร้อยกรองง่าย ๆ ได้ถูกต้องคล่องแคล่ว เข้าใจความหมายของคำและข้อความที่อ่าน ตั้งคำถามเชิงเหตุผล ลำดับ

เหตุการณ์ คาดคะเนเหตุการณ์ สรุปความรู้ข้อคิดจากเรื่องที่อ่าน ปฏิบัติตามคำสั่ง คำ อธิบาย จากเรื่องที่อ่านได้ เข้าใจความหมายของข้อมูลจากแผนภาพ แผนที่ และแผนภูมิ อ่านหนังสือ อย่างสม่ำเสมอ และมีมารยาทในการอ่าน

2. มีทักษะในการคัดลายมือตัวบรรจงเต็มบรรทัด เขียนบรรยาย บันทึกประจำวัน เขียนจดหมายลาครู เขียนเรื่องเกี่ยวกับประสบการณ์ เขียนเรื่องตามจินตนาการ และมีมารยาทในการเขียน

3. เล่ารายละเอียดและบอกสาระสำคัญ ตั้งคำถาม ตอบคำถาม รวมทั้งพูดแสดง ความคิดความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังและดู พูดสื่อสารเล่าประสบการณ์และพูดแนะนำ หรือพูด เชิญชวนให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม และมีมารยาทในการฟัง ดู และพูด

4. สกคคำและเข้าใจความหมายของคำ ความแตกต่างของคำและพยางค์ หน้าที่ของคำในประโยค มีทักษะการใช้พจนานุกรมในการค้นหาความหมายของคำ แต่งประโยค ง่าย ๆ แต่งคำคล้องจอง แต่งคำขวัญ และเลือกใช้ภาษาไทยมาตรฐานและภาษาถิ่นได้เหมาะสม กับกาลเทศะ

5. เข้าใจ และสามารถสรุปข้อคิดที่ได้จากการอ่านวรรณคดี และวรรณกรรมเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน แสดงความคิดเห็นจากวรรณคดีที่อ่าน รู้จักเพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็กซึ่งเป็นวัฒนธรรมของท้องถิ่น ร้องบทร้องเล่นสำหรับเด็กในท้องถิ่น ท่องจำบทอาขยาน และบทร้อยกรองที่มีคุณค่าตามความสนใจได้

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

6. อ่านออกเสียงบทร้อยแก้ว และบทร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะให้ได้ถูกต้อง อธิบายความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัยของคำ ประโยค ข้อความ สำนวนโวหาร จากเรื่องที่อ่าน เข้าใจคำแนะนำ คำอธิบายในคู่มือต่าง ๆ แยกแยะข้อคิดเห็นและข้อเท็จจริงรวมทั้งจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านและนำความรู้ความคิดจากเรื่องที่อ่านไปตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตได้ มีมารยาทและมีนิสัยรักการอ่าน และเห็นคุณค่าสิ่งที่อ่าน

7. มีทักษะในการคัดลายมือตัวบรรจงเต็มบรรทัด และครึ่งบรรทัด เขียนสกคคำ แต่งประโยคและเขียนข้อความ ตลอดจนเขียนสื่อสารโดยใช้ถ้อยคำชัดเจนเหมาะสม ใช้แผนภาพ โครงเรื่องและแผนภาพความคิด เพื่อพัฒนางานเขียน เขียนเรียงความ ย่อความ จดหมายส่วนตัว กรอกแบบรายการต่าง ๆ เขียนแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น เขียนเรื่องตามจินตนาการอย่างสร้างสรรค์ และมีมารยาทในการเขียน

8. พูดแสดงความรู้ ความคิดเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังและดู เล่าเรื่องย่อหรือสรุปจากเรื่องที่ฟังและดู ตั้งคำถาม ตอบคำถามจากเรื่องที่ฟังและดู รวมทั้งประเมินความน่าเชื่อถือจากการฟังและดูโฆษณาอย่างมีเหตุผล พูดตามลำดับขั้นคอนเรื่องต่าง ๆ อย่างชัดเจน พูดรายงานหรือประเด็นค้นคว้าจากการฟัง การดู การสนทนา และพูดโน้มน้าวได้อย่างมีเหตุผลรวมทั้งมีมารยาทในการดูและพูด

9. สะกดคำและเข้าใจความหมายของคำ สำนวน คำพังเพยและสุภาษิต รู้และเข้าใจ ชนิดและหน้าที่ของคำในประโยค ชนิดของประโยค และคำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย ใช้คำราชาศัพท์และคำสุภาพได้อย่างเหมาะสม แต่งประโยค แต่งบทหรือกรองประเภทกลอนสี่กลอนสุภาพ และกาพย์ยานี 11

10. เข้าใจและเห็นคุณค่าวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน เล่านิทานพื้นบ้านร้องเพลงพื้นบ้านของท้องถิ่น นำข้อคิดเห็นจากเรื่องที่อ่านไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง และท่องจำบทอาขยานตามที่กำหนดได้ หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดทองประดิษฐ์ กำหนดสาระการเรียนรู้ภาษาไทยให้สอดคล้องกับกรอบหลักสูตรท้องถิ่นโดยสัมพันธ์กับมาตรฐานตัวชี้วัดชั้นปี และได้กำหนดหน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

รายวิชา ท 16101 ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 200 ชั่วโมง

หน่วยที่ 1 ยานต์มีสาระ	เวลา 30 ชั่วโมง
หน่วยที่ 2 เขียนดีมีคุณค่า	เวลา 30 ชั่วโมง
หน่วยที่ 3 หลักการใช้ภาษาไทย	เวลา 30 ชั่วโมง
หน่วยที่ 4 พุคดีเป็นศรีแก่ตัว	เวลา 30 ชั่วโมง
หน่วยที่ 5 ฟังแล้วคิดจิตพัฒนา	เวลา 30 ชั่วโมง
หน่วยที่ 6 คูให้จำนำไปใช้	เวลา 20 ชั่วโมง
หน่วยที่ 7 วรรณกรรมน่ารู้	เวลา 20 ชั่วโมง
หน่วยที่ 8 หนังสือคือโลกกว้าง	เวลา 15 ชั่วโมง
หน่วยที่ 9 ตำนานสองพี่น้อง	เวลา 11 ชั่วโมง
หน่วยที่ 10 พัฒนาใจให้ใสสว่าง	เวลา 11 ชั่วโมง

สรุป การพัฒนาหลักสูตร เรื่อง ตำนานสองพี่น้องนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำตามหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง ตำนานสองพี่น้อง ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระยะเวลา 11 ชั่วโมง

ตำนานสองพี่น้อง

1. ความหมายของตำนาน

ตามความหมายของราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 462) น. เรื่องแสดงกิจการอันมีมาแล้วแต่ปางหลัง, เรื่องราวมนานที่เล่ากันสืบ ๆ มา, เช่น ตำนานพุทธเจดีย์สยาม ; เรียกพระปริตรบทหนึ่ง ๆ ว่า ตำนาน ในคำว่า เจดีย์ตำนาน สิบสองตำนาน.

ตำนานเป็นเรื่องราวเล่าขานเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของบ้านเมืองชุมชน ปุชนิยสถาน ปุชนิยวัตถุ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ อันเป็นที่เคารพนับถือในทางพุทธศาสนา ซึ่งจากการศึกษาด้านนี้ได้มีผู้ให้ความหมายของตำนานไว้ว่า

นาฏวิภา ชลิตานนท์ (2524, หน้า 107-120) ได้สรุปคำจำกัดความของตำนานไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. ตำนานมีความหมายผสมอยู่ระหว่างนิทานและนิยายเพราะตำนานเป็นเรื่องเล่า ซึ่งสมมุติว่าเกิดจริงแสดงประวัติความเป็นมาของราชวงศ์อาจมีเค้าความจริง หรือเป็นเรื่องที่ ประดิษฐ์ขึ้นจากมโนภาพ ตำนานจึงเป็นเรื่องราวอันเป็นผลงานทางอารมณ์และภูมิหลังของ สังคมรุ่นก่อนเรื่องราวและบุคคลที่ผูกขึ้นอย่างโลดโผนส่วนหนึ่งก็เพื่อมุ่งหมายให้เกิด ความสนุกสนานเพลิดเพลิน

2. ตำนาน คือ งานบันทึกประวัติศาสตร์ศาสนา อันเกิดจากความเชื่อ และศรัทธา ความหลังและความกลัวที่จะรักษาจะพบความเชื่ออุดมคติ และสัญลักษณ์ของพุทธศาสนาไว้

3. ตำนานคือบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับบ้านเมือง กษัตริย์ ราชวงศ์ เหตุการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับมนุษย์และสังคมในอดีต เหตุการณ์ที่เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติ และปรากฏการณ์ทาง ประวัติศาสตร์

ธิดา สารระยา (2539, หน้า 72-74) ให้คำจำกัดความของตำนานและตำนาน ประวัติศาสตร์ว่า ตำนานคือเรื่องปรัมปราซึ่งไม่สามารถกำหนดเงื่อนไขทางเวลาที่แน่นอนได้ เพราะต้นรากเดิมของตำนานคือจารีตบอกเล่า ส่วนตำนานประวัติศาสตร์นั้นเป็นการบันทึกเรื่อง บอกเล่าลงในกรอบของเวลาที่มีการเรียงลำดับชาติสกุลของผู้ครองเมืองใดเมืองหนึ่งโดยเฉพาะ โยงเข้าหากรอบแห่งความจริง

วิลักษณ์ ศรีป่าซาง (2541, หน้า 1) อธิบายความหมายของตำนานว่า เป็นเรื่องที่ เล่าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยโบราณ เช่นว่า เรื่องราวที่เกี่ยวกับบุคคลสำคัญ เรื่อง การสร้างบ้านสร้างเมืองและเหตุการณ์ต่าง ๆ ของบ้านเมือง ประเพณีและความเชื่อเกี่ยวกับ ศาสนา การสร้างและสถาปนาปูชนียวัตถุและปูชนียสถาน ในประเทศไทยมีการนับถือ พุทธศาสนามาแต่โบราณ เรื่องราวในตำนานจึงเล่าเรื่องของการสร้างวัด ถาวรวัตถุตลอดจน พระธาตุเจดีย์ในพุทธศาสนา เรื่องดังกล่าวมานี้จะมีลักษณะเล่าปากต่อปากสืบทอดกันมาหลาย ชั่วอายุ ในระยะหลังจึงได้มีการบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ที่เล่าปากต่อปากกันนั้นไว้เป็นลายลักษณ์ อักษร

ภารดี มีเจริญ (2550, หน้า 81) ได้สรุปคำจำกัดความของตำนานไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. ตำนานมีความหมายผสมอยู่ระหว่างนิทานและนิยายเพราะตำนานเป็นเรื่องเล่า ซึ่งสมมุติว่าเกิดจริงแสดงประวัติความเป็นมาของราชวงศ์อาจมีเค้าความจริง หรือเป็นเรื่องที่ ประดิษฐ์ขึ้นจากมโนภาพ ตำนานจึงเป็นเรื่องราวอันเป็นผลงานทางอารมณ์และภูมิหลังของ สังคมรุ่นก่อนเรื่องราวและบุคคลที่ผูกขึ้นอย่างโลดโผนส่วนหนึ่งก็เพื่อมุ่งหมายให้เกิด ความสนุกสนานเพลิดเพลิน

2. ตำนาน คือ งานบันทึกประวัติศาสตร์ศาสนา อันเกิดจากความเชื่อ และศรัทธา ความหลังและความกลัวที่จะรักษาจะพบความเชื่ออุดมคติ และสัญลักษณ์ของพุทธศาสนาไว้

3. ตำนานคือบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับบ้านเมือง กษัตริย์ ราชวงศ์ เหตุการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับมนุษย์และสังคมในอดีต เหตุการณ์ที่เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติ และปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์

Encyclopedia Americana (1975, p. 169) อธิบายไว้ว่า ตำนาน คือ เรื่องราวเล่าต่อ ๆ กันมาโดยสมมุติว่าจริง เป็นเรื่องซึ่งมักเกี่ยวกับกษัตริย์ วีรบุรุษ หรือบุคคลสำคัญ ๆ เป็นชนิดหนึ่งของนิทานพื้นบ้านซึ่งเน้นเกี่ยวกับมนุษย์ มีจุดหมายที่จะอธิบายหรือสรรเสริญบรรพบุรุษโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตามมิใช่การจดบันทึกทางประวัติศาสตร์แต่อาจกล่าวถึงบุคคลในประวัติศาสตร์และข้อเท็จจริงบางประการในประวัติศาสตร์

จากความหมายของตำนานที่ศึกษามาผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้ ตำนาน หมายถึง เรื่องราวปรัมปราที่เล่าสืบต่อกันมารุ่นต่อรุ่นจากอดีตจนถึงปัจจุบันเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของบ้านเมือง ชุมชน ปุชนิยสถาน ปุชนิยวัตถุ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยที่ไม่สามารถกำหนดเงื่อนไขทางเวลาที่แน่นอนได้

2. ประเภทของตำนาน

การจัดแบ่งประเภทของตำนานตามที่มีผู้ศึกษาไว้ มีการแบ่งตำนานโดยถือเกณฑ์กำหนดต่าง ๆ กัน ดังนี้

นาฏวิภา ชลิดานนท์ (2524, หน้า 124-142) ได้แบ่งตำนานประวัติศาสตร์ออกเป็น 3 ประเภท โดยพิจารณาเนื้อหา ดังนี้

1. ตำนานที่มีเนื้อหาติดต่อบรรพ์และเป็นตำนานที่เขียนด้วยภาษายวนซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับเมืองโบราณทางภาคเหนือสุดของประเทศไทย ก่อนพุทธศตวรรษที่ 18 ตำนานเหล่านี้ล้วนบันทึกเรื่องราวปรัมปราเกี่ยวกับกำเนิดของมนุษย์ เชื้อชาติ บ้านเมืองและตำบล เรื่องราวของกษัตริย์และทายาทของพระองค์ โดยมองผ่านทัศนคติทางศาสนาและความเชื่อซึ่งสืบทอดกัน ต่อ ๆ มา

2. ตำนานที่มีเนื้อหาแบบประวัติศาสตร์สากลและเป็นการเขียนประวัติศาสตร์แนวพุทธศาสนา เนื้อหามักเริ่มเรื่องด้วยการกล่าวถึงความเป็นมาของพุทธศาสนา ตั้งแต่กรรมวิธีที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้เรื่อยมาถึงการประกาศศาสนาในลังกาและลานนา พัฒนาการของโลกจะดำเนินอยู่ในสายตาของพุทธศาสนา มีการกล่าวถึงเรื่องราวทางด้านอาณาจักรบ้าง

3. ตำนานปุชนิยสถาน และเป็นปุชนิยวัตถุ เป็นตำนานที่กล่าวถึงประวัติศาสตร์ในพุทธศาสนาเช่นกัน แต่มีขอบเขตแคบคือเน้นเฉพาะเรื่องราวปุชนิยสถานและปุชนิยวัตถุต่าง ๆ เท่านั้น

อุษณีย์ ชงไชย (2540, หน้า 89-107) แบ่งประเภทของตำนาน โดยพิจารณาจากเนื้อหาของตำนานเป็นหลักได้ 3 ประเภท ได้แก่

1. ตำนานที่เป็นเรื่องราวของบุคคลสำคัญและการกำเนิดเมืองต่าง ๆ ตำนานกลุ่มนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับบุคคลที่มีความสำคัญ เช่น เป็นวีรบุรุษของชุมชน การกำเนิดและการสลายตัวของเมืองต่าง ๆ ในเขตภูมิภาคแถบนี้ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นก่อนพุทธศตวรรษที่ 18 เนื้อเรื่องจะไม่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ในยุคหลัง

2. ตำนานที่มีเนื้อหาแบบประวัติศาสตร์สากล ซึ่งตำนานกลุ่มนี้มีเนื้อหาที่ค่อนข้างหลากหลายส่วนแรก เป็นเรื่องเกี่ยวกับพุทธประวัติและการเผยแผ่พุทธศาสนาไปยังดินแดนต่าง ๆ บางครั้งเนื้อหาโยงไปถึงพระพุทธเจ้าองค์แรกที่มาตรัสรู้ในโลกแห่งนี้ อธิบายถึงการสั่งสมบารมีของพระโพธิสัตว์ก่อนที่จะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า บางครั้งก็เป็นเรื่องการสังคายนาพระพุทธศาสนาในสมัยต่าง ๆ ส่วนที่ 2 เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับราชวงศ์มังราย โดยเริ่มต้นตั้งแต่กำเนิดของราชวงศ์ พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพระราชกรณียกิจทางศาสนา ลักษณะการเขียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ราชวงศ์มังรายนั้น เป็นการเขียนที่แฝงอยู่ภายใต้เรื่องราวการขยายตัวและความเจริญของพระพุทธศาสนาจักรวรรดิ ตำนานกลุ่มนี้สามารถระบุชื่อผู้แต่งและระยะเวลาที่แต่งได้อย่างแน่นอน

3. ตำนานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติปูชนียสถาน และเป็นปูชนียวัตถุที่สำคัญ ๆ ตำนานกลุ่มนี้อธิบายเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของพระพุทธรูปและเจดีย์สำคัญ ๆ โดยเริ่มอธิบายตั้งแต่ที่มาหรือต้นกำเนิดของพระพุทธรูปและเจดีย์นั้น ซึ่งส่วนใหญ่มักจะมีที่มาและต้นกำเนิดที่เกี่ยวโยงกับพุทธจักร ซึ่งนับว่าเป็นดินแดนที่ศักดิ์สิทธิ์ทางพุทธศาสนา จากเนื้อหาของตำนานกลุ่มนี้จะเห็นได้ว่าเป็นตำนานที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างตำนานกลุ่มที่ 1 และ 2

วิลักษณ์ ศรีป่าซาง (2541, หน้า 49-101) ได้แบ่งตำนานเป็น 7 ประเภท โดยอาศัยเนื้อหาและแก่นเรื่องเป็นหลักในการพิจารณา ดังต่อไปนี้

1. ตำนานปูชนียสถานและเป็นตำนานที่กล่าวถึงเรื่องราวการกำเนิดพระธาตุพระบาท พระนอน และความเป็นมาของสถานที่ เนื้อหามักเกี่ยวข้องกับเรื่องราวการเสด็จมาของพระพุทธเจ้า การประทานพระธาตุ การก่อสร้างพระพุทธศาสนาและเรื่องราวอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ตำนานประวัติโบราณสถาน และโบราณวัตถุเป็นตำนานที่เรียบเรียงขึ้น โดยอาศัยข้อมูลจากคำบอกเล่า หรือจากตำนานหลักเรื่องอื่น มีจุดประสงค์เพื่อนำเสนอความเป็นมาของสถานที่ หรือวัตถุที่มีความสำคัญ เช่น วัด พระธาตุ เมือง พระพุทธรูป เป็นต้น เพื่อให้เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป หรือเป็นการนำเสนอสถานที่ หรือวัตถุนั้น ๆ

3. ตำนานเมืองเป็นตำนานที่นำเสนอเรื่องราวความเป็นมาของเมืองและการลำดับราชวงศ์ต่าง ๆ โดยมีแก่นเรื่องเพื่อให้ทราบถึงประวัติของบ้านเมือง ตลอดจนเรื่องราวของเจ้าผู้ครองนคร เนื้อหาในตอนต้นมักเป็นนิทานปรัมปราเกี่ยวกับลำดับกษัตริย์ในชมพูทวีป เรื่องอุบัติกาลแห่งพระโคตมพุทธเจ้า การสร้างบ้านแปงเมือง แล้วค่อยคลี่คลายสู่ยุคสมัยที่เป็นประวัติศาสตร์ มีหลักฐานสามารถนำมาอ้างอิงได้ จนถึงสมัยเดียวกับผู้แต่งหรือยุคสมัยที่ใกล้เคียง

4. ตำนานบุคคล หรือตำนานวีรบุรุษ เป็นตำนานที่มีเนื้อหาที่เน้นความสำคัญของบุคคลเพียงคนเดียว ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญของท้องถิ่นหรือเป็นต้นสกุลวงศ์ หรือเป็นเรื่องราวการสร้างบ้านแปงเมืองของเอกบุคคล

5. ตำนานปุชนิยวัตถุ เป็นตำนานเกี่ยวกับเรื่องราวประวัติของพระพุทธรูปสำคัญ เนื้อหามักกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของพุทธรูป ลำดับเรื่องราวมาจนถึงสมัยที่สามารถกำหนดที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปได้

6. ตำนานประวัติศาสตร์ของพุทธศาสนา เป็นตำนานที่นำเสนอเรื่องราว ประวัติความเป็นมาของพุทธศาสนาในล้านนา ตลอดจนเรื่องราวประกอบอื่น ๆ มีแก่นเรื่องเพื่อให้ผู้รับสารได้ทราบถึงเหตุการณ์สำคัญในการสืบทอดพุทธศาสนาในดินแดนที่เกิดตำนาน โดยลำดับเรื่องจากอดีตจนถึงยุคสมัยของผู้แต่ง

7. ตำนานเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ เป็นตำนานที่มีเนื้อเรื่องซึ่งแตกต่างจากกลุ่มที่กล่าวมาทั้งหมด

ประเภทของตำนานที่ได้ศึกษามามีการแบ่งตามเนื้อเรื่อง แบ่งตามประวัติศาสตร์ และแบ่งตามพุทธศาสนา โดยการเชื่อมโยงผสมผสานระหว่างกัน

3. ลักษณะของตำนาน

จากการอ่านข้อเขียนของ นาฏวิภา ชลิดานนท์ (2524, หน้า 124-126) ผู้วิจัยจึงขอสรุปเนื้อหาของตำนานไทย ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

1. ตำนานที่มีเนื้อหาดึกดำบรรพ์ เป็นตำนานประเภทแรกเขียนด้วยอักษรโบราณ มีเนื้อหาเกี่ยวกับเมืองโบราณทางภาคเหนือสุดของประเทศโดยที่บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับกำเนิดมนุษย์ เชื้อชาติ บ้านเมืองและตำบล

2. ตำนานที่มีเนื้อหาแบบประวัติศาสตร์ เป็นการเขียนตำนานประวัติศาสตร์แนวพุทธศาสนาซึ่งรุ่งเรืองและรู้จักกันดีโดยเริ่มเรื่องราวด้วยการกล่าวถึงความเป็นมาของพระพุทธศาสนา ตั้งแต่พระพุทธเจ้าตรัสรู้เรื่อยมาจนถึงการประกาศศาสนา มีการกล่าวถึงอาณาจักรบ้างก็ยังอยู่ในอิทธิพลของศาสนา

3. ตำนานปุชนิยสถานและปุชนิยวัตถุ เป็นตำนานที่มีจำนวนมากที่สุด เนื้อหาจัดอยู่ในกรอบของพุทธศาสนา เน้นเฉพาะปุชนิยสถานและวัตถุต่าง ๆ เท่านั้น

4. คุณค่าของตำนาน

1. ให้คุณค่าในด้านการศึกษาประวัติศาสตร์ที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตกที่ทำให้ผู้เขียนตำนานพยายามนำเสนอให้เป็นเรื่องขบขัน เป็นเรื่องที่ทดสอบไม่ได้ว่ามีความจริงอยู่เพียงใด โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องราวปรัมปรา

2. ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์อย่างค่อนข้างแม่นยำ เริ่มตั้งแต่ ประวัติของพระพุทธเจ้า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอินเดีย ลังกา และตำนานใกล้เคียงต่าง ๆ

3. คำนานยังให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความมีจริงของเมือง คำนานสถานที่อ้างถึงใน คำนานและปรากฏหลักฐานว่าเป็นจริง

4. คำนานมีค่าเป็นคำรทางประวัติศาสตร์ ความคิด ความเชื่อของมนุษย์อย่างจะ หากจากที่อื่นไม่ได้ ความคิดในคำนานจึงเป็นส่วนที่จริงที่สุด และมีค่าที่สุดของคำนาน ซึ่งให้ ความรู้เกี่ยวกับโลกทัศน์ความเชื่อ ค่านิยมของสังคมแต่ละสังคม คำนานทำให้รู้คุณค่าเกี่ยวกับ อิทธิพลของศาสนาต่ออาณาจักร ต่อสังคม ต่อความคิด ต่อระเบียบวิธีการดำรงชีวิตของคนใน ยุคสมัยนั้น ๆ ในการเข้าไปมีส่วนกำหนดแนวความคิดของประชาชนและทฤษฎีการปกครอง

5. คำนานของอำเภอสองพี่น้อง

คำนานของอำเภอสองพี่น้อง เป็นเรื่องราวที่เล่าสืบต่อมานานมี สามคำนาน ดังนี้
คำนานที่หนึ่งมีเรื่องเล่าสืบกันมาว่า เดิมทีบริเวณอำเภอสองพี่น้องเป็นป่าดงหนา ทึบเต็มไปด้วยสัตว์มากมาย วันหนึ่งมีชาวบ้านพบเห็นช้าง 2 เชือกเดินออกจากป่ามาลงเล่นน้ำ ในคลองนี้ จึงเรียกว่า “คลองสองพี่น้อง” และโดยที่อำเภอนี้ตั้งอยู่ริมคลองสองพี่น้องจึงตั้งชื่อ อำเภอว่า “อำเภอสองพี่น้อง”

คำนานที่สองเขาเล่าว่ามีพี่น้องสองคนสร้างวัดแข่งกัน ปัจจุบันเรียกว่า วัดท่าจัดอยู่ ตำบลบางพลับ และวัดโลกเหล็ก ซึ่งเคียวนี่เป็นวัดร้าง ตั้งอยู่ฝั่งตรงข้ามกับวัดท่าจัดจึงเรียกกัน ว่าคลองสองพี่น้อง

คำนานที่สามมีว่า สมัยหนึ่ง มีชายสองคนพี่น้องอาศัยอยู่ที่คลองนี้ ทั้งสองมีอาชีพ ทำไร่ทำสวนฐานะค่อนข้างมีอันจะกิน และรูปร่างหน้าตาก็หล่อเหลาเอาการ เป็นที่หมายปอง ของสาวในบ้านเดียวกัน แต่ชายหนุ่มทั้งสองหาสนใจไม่ ต่อมาไม่นานทั้งสองได้ข่าวว่ามีสาวงาม สองคนอยู่ในตำบลท้องที่อำเภอบางปลาม้า หญิงทั้งสองนี้สวยงามมาก ชายทั้งสองพี่น้องจึงคิด ต้องการนางมาเป็นคู่ครองทั้งสองคน ต่อมาสองพี่น้องได้จัดเต้าแก่ไปสู่ขอ พ่อแม่ฝ่ายหญิงเมื่อได้ ฟังคุณสมบัติของฝ่ายชายก็ไม่รังเกียจ และเห็นว่าลูกสาวของตนอายุสมควรที่จะมีคู่ครองได้แล้ว จึงตอบตกลง “เมื่อมาสู่ขอลูกสาวของฉันทันไปตกไปแต่่งทั้งที ก็ขอให้สมกับหน้าตาฐานะหน่อยหนึ่ง จะได้ไหม” พ่อขอฝ่ายหญิงกล่าวกับเต้าแก่ฝ่ายชายต้องการให้จัดขบวนขันหมากลงเรือสำเภาก็ ใหญ่โตจะได้เป็นที่เชิดหน้าชูตาของชาวบ้านแถวนี้ ครั้นถึงวันกำหนดนัด ฝ่ายชายก็จัดเครื่อง ขันหมากและเครื่องใช้ในการแต่งงานลงเรือสำเภาก็มีไพร่พาศุขครบครัน เมื่อได้ฤกษ์ขบวน ขันหมากพร้อมทั้งเจ้าสาวทั้งสอง ก็เริ่มเคลื่อนที่จากคลองสองพี่น้องออกไปทางแม่น้ำสุพรรณ ขึ้นไปทางเหนือมุ่งหน้าไปบ้านเจ้าสาว ขณะที่เรือแล่นไป นักดนตรีก็เล่นดนตรีดังไปตลอดทาง จนถึงตำบลหนึ่ง เมื่อนักดนตรีเปลี่ยนเพลงมาเล่นซอ ชาวบ้านจึงเรียกที่แห่งนั้นว่า “บางซอ” เพราะนักดนตรีไปเล่นซอที่นั่น เมื่อแล่นไปอีกไม่นานเสียงดนตรีก็ยิ่งดังครึกครื้น สนุกสนาน ผู้คนในเรือก็ร้องรำกันไม่ได้หยุดที่แห่งนี้จึงเรียกว่า “บ้านสนุก” เมื่อเรือขบวนขันหมากเลยบ้าน สีสสนุกไปได้ไม่นาน ก็เกิดเหตุการณ์อย่างไม่คาดคิดขึ้น คือ เรือสำเภาก็บรรทุกทั้งคนทั้งเครื่องใช้ ไม้สอยสำหรับงานแต่งงานได้เกิดอุบัติเหตุอัปปางล่มลง คนที่มากับขบวนขันหมาก และสิ่งของ

เครื่องใช้จมหายไปใต้น้ำหมด ดังนั้น ตรงที่เรือสำเภานั้นปัจจุบันจึงเรียกว่า "สำเภาทลาย" ส่วนเจ้าป่าวสองพี่น้องจมน้ำตายทั้งคู่ ฝ่ายเจ้าสาวทั้งสองสมกับเป็นเจ้าสาวรอชบวนขันหมากด้วยใจระทึก ต่างคนก็คิดถึงเจ้าป่าวของตนเองว่าหน้าตาหล่อเหลาแค่ไหน แต่เมื่อมีคนมาส่งข่าวว่าชบวนเรือขันหมากของสองพี่น้องล่มลงกลางแม่น้ำเสียแล้ว และเจ้าป่าวของเธอก็จมน้ำตายด้วย หญิงทั้งสองเสียใจมาก เธอร้องไห้คร่ำครวญอย่างน่าเวทนา ต่อมาชาวบ้านจึงเรียกบ้านที่หญิงทั้งสองอยู่ว่า "บ้านแม่หม้าย" ซึ่งปัจจุบันก็ขึ้นอยู่กับอำเภอ บางปลาหมอ จังหวัดสุพรรณบุรี (ผจงวาด กมลเสวีรัตน์, 2543)

อำเภอสองพี่น้อง เริ่มตั้งเป็นอำเภอเมื่อปี พ.ศ. 2439 ในระยะแรกที่ตั้งที่ทำการอำเภอใช้บ้านหลวงเทพบุรี (เอี่ยม) ซึ่งเป็นนายอำเภอคนแรก ต่อมาหลวงเทพบุรีได้ยกที่ส่วนตัวที่บ้านปากคอกทางฝั่งตะวันตกของคลองสองพี่น้องให้ทางราชการสร้างที่ทำการอำเภอ มีพื้นที่กว้างขวาง อาณาเขตครอบคลุมไปถึงอำเภออุทงต่อมาได้แยกเป็นอำเภอใหม่ชื่อ "อ.จระเข้สามพัน (อุทงปัจจุบัน) เดิมตั้งอยู่ริมคลองสองพี่น้อง แต่เนื่องจากเป็นที่ลุ่มน้ำท่วม จึงได้ย้ายมาอยู่ที่ปัจจุบันเมื่อปี พ.ศ.2507 ได้ย้ายที่ทำการอำเภอไปอยู่ที่บ้านโพธิ์อัน ปัจจุบันเรียกบ้านอำเภอเก่า ลักษณะภูมิประเทศแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ในด้านทิศตะวันออก นับตั้งแต่แม่น้ำท่าจีนขึ้นมาจนถึงคลองสองพี่น้อง ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มมีคลองสองพี่น้อง คลองธรรมชาติ และคลองชลประทานไหลผ่าน ทำให้พื้นที่เหมาะแก่การทำนา ปลูกพืชไร่ พืชต่าง ๆ ส่วนที่ 2 ระหว่างคลองสองพี่น้องกับถนนมาลัยแมนเป็นที่ราบลุ่มผสมที่ดอนบางส่วนเหมาะแก่การทำนา เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย ส่วนที่ 3 ทางด้านทิศตะวันตก ตั้งแต่ถนนมาลัยแมนไปทิศเขตจังหวัดกาญจนบุรีเป็นที่ดอนค่อนข้างสูง ส่วนใหญ่เป็นที่ทำไร่อ้อย (อำเภอสองพี่น้อง, 2552)

อำเภอสองพี่น้องในปัจจุบันตั้งอยู่ตอนใต้สุดของจังหวัดสุพรรณบุรี มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภออุทงและอำเภอบางปลาหมอ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอบางซ้ายและอำเภอลาดบัวหลวง (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอบางเลน อำเภอกำแพงแสน (จังหวัดนครปฐม) และอำเภอท่ามะกา (จังหวัดกาญจนบุรี)

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอพนมทวน (จังหวัดกาญจนบุรี)

มีคำขวัญประจำอำเภอว่า ชื่อมีคนน้อย อร่อยปลาหมา เลิศล้ำพระสงฆ์ หลวงพ่อโหน่งพระเครื่อง รุ่งเรืองนาไร่ พระใหญ่โลกรู้ เสภาชั้นครู อยู่น้ำอยู่ปลา ราชนิภักร่อง สองพี่น้องบ้านเรา

จากการศึกษาหลักสูตรและตำนานดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรเรื่อง ตำนานสองพี่น้อง หมายถึง สาระและมรดกประสพการณ์เกี่ยวกับตำนานสองพี่น้อง ที่จัดทำขึ้นให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้

ภาษาไทย โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับตำนาน ความเป็นมาของสถานที่ต่าง ๆ ในอำเภอสองพี่น้อง ความขั้นตอนที่ประกอบด้วย หลักการ ความมุ่งหมาย โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา ขอบข่าย เนื้อหา เวลาเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล และแผนการจัด การเรียนรู้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1. ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายและคำจำกัดความตามแนวคิดและเหตุผลของแต่ละคน แม้จะใช้ถ้อยคำต่างกัน แต่ก็มีความหมายโดยรวมสอดคล้องกัน ดังนี้

กู๊ด (Good, 1973, p.7) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่ได้เรียนรู้ในสิ่งที่ได้รับการอบรมสั่งสอน เป็นความรู้หรือทักษะอันเกิดจากการเรียนรู้ในวิชาต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้มาแล้ว

ดันกิน, และบิตเติล (Dunkin, & Biddle, 1974, p. 46) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในผู้เรียน อันเป็นผลมาจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมในห้องเรียนกับผู้สอน และผู้เรียนคนอื่น ๆ

สแตน (Stein, 1980, p.11) กล่าวว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้หรือความสามารถของผู้เรียนแต่ละคนในสิ่งที่เขาได้เรียนรู้

ฮูเซน, และโพสเททไธว (Husen, & Postkethwaite, 1985, p.35) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นผลสะท้อนของความรอบรู้และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างที่มีการพัฒนาในด้านทักษะและความรู้

เฮนนิ่ง (Henning, 1987, p.6) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า เป็นความรู้ความสามารถจากการเรียนที่มีเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยมีจุดประสงค์ระบุไว้อย่างชัดเจน

สุวิทย์ หิรัญยกาณณ์, สิริวรรณ เมชีวิวัฒน์, และชนินทร์ อินทிரากณ์ (2540, หน้า 5) กล่าวว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลของการสอน หรือ ผลงานที่เด็กได้จากการประกอบกิจกรรมนั้น ๆ หรือ ความสำเร็จที่ได้รับจากความสามารถ ความรู้และทักษะ

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543, หน้า 29) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า คือคุณลักษณะรวมถึงความรู้ความสามารถของบุคคล อันเป็นผลจากการเรียนการสอน หรือ มวลประสบการณ์ทั้งปวง ที่บุคคลได้รับจากการเรียนการสอน ทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ของสมรรถภาพสมอง

สรุป ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสมรรถภาพทางสมองของบุคคลหลังจากการรับการอบรม การเรียนการสอนที่พัฒนาไปจนสามารถตรวจสอบสัมฤทธิ์ผลหรือความสามารถได้

2. คุณลักษณะของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคือ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ ซึ่งล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2536, หน้า 146-147) ได้แบ่งไว้ 2 พวก คือ

1. แบบทดสอบของครู (teacher made test) หมายถึง ชุดของคำถามที่ครูเป็นผู้สร้างขึ้น ซึ่งเป็นข้อคำถามที่เกี่ยวกับความรู้ที่นักเรียนได้เรียนในห้องเรียนว่านักเรียนมีความรู้มากแค่ไหน บทพร้อมที่จุดไหน จะได้สอนซ่อมเสริม หรือเป็นการวัดความพร้อมที่จะเรียนบทเรียนไหน ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการของครู

2. แบบทดสอบมาตรฐาน (standardized test) แบบทดสอบประเภทนี้ได้สร้างขึ้นจากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชา หรือจากครูที่สอนวิชานั้น แต่ผ่านการทดสอบหาคุณภาพหลายครั้งจนกระทั่งมีคุณภาพดีพอ จึงสร้างเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบนั้น สามารถให้เป็นหลักเปรียบเทียบผลเพื่อประเมินค่าของการเรียนการสอนในเรื่องใด ๆ ก็ได้ แบบทดสอบมาตรฐานจะมีคู่มือคำแนะนำการสอน บอกวิธีการสอน และยังมีมาตรฐานในด้านการแปลคะแนนด้วย นอกจากนี้ บุญชม ศรีสะอาด (2537, หน้า 50-53) ได้เสนอลักษณะของเครื่องมือที่ใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ 2 ประเภท ดังนี้

2.1 แบบทดสอบอิงเกณฑ์ (criterion referenced test) หมายถึง แบบทดสอบที่สร้างขึ้นตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม มีคะแนนจุดตัด หรือคะแนนเกณฑ์สำหรับใช้ตัดสินว่าผู้สอบมีความรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การวัดตรงตามจุดประสงค์เป็นหัวใจสำคัญของข้อสอบในแบบทดสอบประเภทนี้

2.2 แบบทดสอบอิงกลุ่ม (norm referenced test) หมายถึง แบบทดสอบที่มุ่งสร้างเพื่อวัดให้ครอบคลุมหลักสูตร จึงสร้างตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร ความสามารถในการจำแนกผู้สอบตามความเก่งอ่อนได้ดีเป็นหัวใจสำคัญของข้อสอบประเภทนี้ การรายงานผลการสอบอาศัยคะแนนมาตรฐานซึ่งเป็นคะแนนที่ใช้ความสามารถในการให้ความหมาย และแสดงถึงศักยภาพของบุคคลนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น ๆ ที่ใช้เป็นกลุ่มเปรียบเทียบ

เครื่องมือที่ใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ต้องยั่วยุเป็นตัวอย่าง (exemplary) คือคำถามจะต้องท้าทายชวนให้นักเรียนคิดและประพฤติปฏิบัติไปตามนั้น เมื่อสอบแล้วเกิดรอยประทับใจที่ดี

2. ต้องจำเพาะเจาะจง (definite) คือ เมื่อนักเรียนอ่านคำถามก็จะเข้าใจแจ่มชัดว่าคำถามอะไร ต้องการให้คิด ให้ทำอะไร คำถามจะต้องไม่คลุมเครือ

3. ต้องเป็นปรนัย (objectivity) คือ มีคุณลักษณะ 3 ประการ คือ

3.1 ความแจ่มชัดในความหมายของคำถาม

3.2 ความแจ่มชัดในวิธีการตรวจหรือมาตรฐานการให้คะแนน

3.3 ความแจ่มชัดในการแปลความหมายของคะแนนนั้น ๆ

4. ต้องมีประสิทธิภาพ (efficiency) คือ ข้อสอบจะต้องสามารถให้คะแนนเป็นที่เที่ยงตรง และเชื่อถือได้มากที่สุด ภายในเวลา แรงงาน และการลงทุนที่น้อยที่สุด

5. ต้องมีความยากพอเหมาะ (difficulty) คือ ข้อสอบที่คิ่นั้นจะต้องมีคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่สอบได้ควรจะเท่ากับหรือสูงกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนเต็มเล็กน้อย

6. ต้องมีอำนาจจำแนก (discrimination) คือ ข้อสอบที่ดี จะสามารถแยกนักเรียนออกเป็นประเภท ๆ ได้ทุกชั้นทุกระดับ อำนาจจำแนกหมายความว่า เด็กเก่งจะตอบถูกมากกว่าเด็กอ่อนเสมอ

7. ต้องเชื่อถือได้ (reliability) ข้อสอบที่คิ่นั้นจะสามารถให้คะแนนได้คงที่แน่นอน

หลักการเบื้องต้นในการสร้างแบบทดสอบพอสรุปได้ดังนี้ เครื่องมือที่ใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ซึ่งแบ่งเป็น 2 พวก คือแบบทดสอบของครู และแบบทดสอบมาตรฐานและนอกจากนี้ลักษณะการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังสามารถทำได้ 2 ทางคือการวัดแบบอิงเกณฑ์ และการวัดแบบอิงกลุ่ม

หลักการเบื้องต้นในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น วิทยุญา วิชาลาภรณ์ (2533, หน้า 12-13) ได้เสนอหลักเกณฑ์เบื้องต้นที่ควรพิจารณาประกอบในการสร้างแบบทดสอบ ดังต่อไปนี้

1. วัดให้ตรงกับจุดประสงค์ การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนควรจะวัดตามจุดมุ่งหมายของการสอนทุกอย่าง และจะต้องมั่นใจว่าได้วัดในสิ่งที่ต้องการที่จะวัดได้จริง ในปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในทุกรายวิชา ดังนั้นจึงจำเป็นต้องวัดให้ตรงและครบตามจุดประสงค์

2. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นการวัดความจริงของงานของนักเรียนเป็นการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าไปสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้ นั้น ดังนั้นครูควรจะทราบมาก่อนเรียนนักเรียนมีความรู้ความสามารถอย่างไร เมื่อเรียนเสร็จแล้วมีความรู้ความสามารถแตกต่างไปจากเดิมหรือไม่ วิธีที่อาจช่วยได้คือการทดสอบก่อนเรียนและทดสอบหลังเรียน

3. การวัดผลเป็นการวัดทางอ้อม และเป็นการยากที่จะใช้ข้อสอบ แบบเขียนตอบ วัดพฤติกรรมตรง ๆ ของบุคคลได้ สิ่งที่วัดได้คือ การตอบสนองต่อข้อสอบ ดังนั้นการแปลงจุดมุ่งหมายให้เป็นพฤติกรรมที่จะสอบวัดจะต้องทำอย่างรอบคอบและถูกต้อง

4. การวัดผลการศึกษาเป็นการวัดที่ไม่สมบูรณ์ เป็นการยากที่จะวัดทุกสิ่งทุกอย่างที่สอนได้ภายในเวลาจำกัด สิ่งที่สอบได้วัดได้เพียงตัวแทนของพฤติกรรมทั้งหมดเท่านั้น ดังนั้นจึงต้องมั่นใจว่าสิ่งที่สอบวัดนั้นเป็นตัวแทนที่แท้จริงได้

5. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น มิได้วัดเพียงเพื่อจะให้ได้เกรดเท่านั้น แต่การวัดผลยังเป็นเครื่องมือช่วยในการพัฒนาการสอนของครู เป็นเครื่องช่วยในการเรียนของนักเรียน ดังนั้นการสอบปลายภาคครั้งเดียวจึงไม่พอที่จะวัดกระบวนการเจริญงอกงามของนักเรียนได้

6. การให้การศึกษาที่สมบูรณ์นั้น เป็นสิ่งสำคัญไม่ได้อยู่ที่การทดสอบ แต่เพียงอย่างเดียว กระบวนการสอนของครูก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

7. การวัดผลการศึกษา มีความผิดพลาดเท่ากับ ของที่ชั่งได้น้ำหนักจากตาชั่งหายยาบ ๆ อาจมีน้ำหนักต่างกันถ้าชั่งโดยตาชั่งละเอียด ทฤษฎีการวัดผลเชื่อว่า คะแนนที่สอบได้ = คะแนนจริง + ความผิดพลาดในการวัด

8. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ควรจะเน้นการวัดความสามารถในการใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ หรือการนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่

9. ควรคำนึงถึงขีดจำกัดของเครื่องมือที่ต้องใช้ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เครื่องมือที่ใช้โดยมากคือ ข้อสอบ ขีดจำกัดของข้อสอบได้แก่ การเลือกตัวแทนของเนื้อหาเพื่อมาเขียนข้อสอบ ความเชื่อถือได้ของคะแนนและการตีความหมายของคะแนน เป็นต้น

10. ควรจะใช้ชนิดของแบบทดสอบหรือข้อคำถามให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่จะสอบและจุดประสงค์ที่จะสอบวัด

11. ในสภาพแวดล้อมที่ต่างกันนั้น คะแนนที่สอบได้อาจแตกต่างกันด้วย ดังนั้นในการวัดผลการศึกษาจึงจะต้องจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมด้วย

12. ให้ข้อสอบมีความเหมาะสมกับนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น มีความยากง่ายซึ่งพอเหมาะกับระดับความยากง่ายของภาษาที่พอเหมาะ มีเวลาสอบนานพอที่นักเรียนส่วนใหญ่จะทำข้อสอบได้เสร็จทัน

3. **หลักเกณฑ์และแนวคิดทั่วไปในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน**

ศิริพร ทูเกรือ (2544, หน้า 45-46) ได้เสนอหลักเกณฑ์และแนวคิดทั่วไปในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ ดังนี้

1. การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ควรจะวัดตามความมุ่งหมายทุกอย่างของการสอน ซึ่งการวางแผนการสอนนั้นครูจะต้องกำหนดเป้าหมายใหญ่ และตั้งจุดมุ่งหมายเฉพาะให้ชัดเจนว่า ต้องการให้นักเรียนมีความเจริญงอกงามในด้านใด ตลอดจนตั้งจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมซึ่งปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการนิยมเรียกว่า จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม จุดประสงค์นั้น ๆ จะสามารถวัดและสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนได้ เมื่อทำการวัดผลการศึกษาแล้ว จึงทำการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ในการทำการวัดผลควรวัดหลาย ๆ วิธี มิใช่

วัดแต่ความรู้และทักษะเท่านั้น ควรมีการวัดตามจุดมุ่งหมายอื่น ๆ อีก เพื่อจะศึกษาดูว่านักเรียนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการแล้วหรือไม่

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนควรจะวัดความเจริญงอกงามของนักเรียนที่ได้เรียนว่าก้าวหน้าไปสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้ หมายความว่า ครูควรจะทราบว่านักเรียนมีความรู้ความสามารถอย่างไร เมื่อสอนไปแล้วนักเรียนมีความรู้ความสามารถต่างไปจากเดิมหรือไม่

3. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ควรจะเน้นความสามารถที่จะใช้ความรู้นั้น ให้เป็นประโยชน์หรือนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้

4. การวัดผลควรจะเน้นความรู้ ความจำ ความเข้าใจของสิ่งที่เรียนเพื่อที่จะนำไปใช้ในระยะเวลาานาน ๆ เกี่ยวกับโครงสร้างและแนวคิด และควรเน้นความเข้าใจมากกว่าการจำข้อเท็จจริงแต่เพียงอย่างเดียว

5. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ควรคำนึงถึงขีดจำกัดของเครื่องมือที่ใช้วัด ถ้าครูใช้แบบทดสอบเป็นเครื่องมือ ขีดจำกัดของข้อสอบ คือการเลือกตัวแทนของเนื้อหาที่เรียนมาเขียนข้อสอบ ความเชื่อถือของคะแนน การตีความของคะแนน เป็นต้น

6. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ครูผู้สอนก็ไม่ความสามารถที่จะวัดพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงทุก ๆ อย่างของผู้เรียนได้สิ่งที่วัดเป็นเพียงตัวแทนของพฤติกรรมเท่านั้นจึงต้องระวังในการเลือกตัวแทนให้ดี

สรุปแล้วข้อควรคำนึงในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น ควรจะคำนึงถึงจุดประสงค์ของการเรียน คำนึงถึงแบบทดสอบที่ใช้ควรใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลาย ๆ ทางวัดพฤติกรรมทุก ๆ ด้าน

4. องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ฮาร์วิกเฮิร์สท, นิวกาเทน, และเบอร์นิซ (Harvighurst, Neugarten, & Bernice, 1969, p.159) ได้ชี้ให้เห็นองค์ประกอบ 4 ประการ ซึ่งเป็นสิ่งตัดสินระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดังนี้

1. ความสามารถที่ติดตัวมาแต่กำเนิด
2. ชีวิตและการอบรมในครอบครัว
3. ประสิทธิภาพของโรงเรียน
4. ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง หรือระดับความมุ่งหวังในอนาคต

คาร์โรล, และจอห์น (Caroll, & John, 1971, p. 72) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระบบโรงเรียนของนักเรียนประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ด้าน ดังนี้

1. องค์ประกอบภายใน มี 3 ประการ คือ
  - 1.1 ความถนัดทางการเรียน

1.2 ความสามารถที่จะเข้าใจคำสั่งสอน ซึ่งเป็นส่วนผสมผสานกันระหว่างเขาวัว ปัญญาทั่วไปกับความเข้าใจภาษา

1.3 การอุทิศเวลาให้กับการเรียนรู้ หรือนิสัยในการเรียน

2. องค์ประกอบภายนอก มี 2 ประเภท คือ

2.1 ความเหมาะสมของระยะเวลาที่โรงเรียนจัดการศึกษาให้ตามความสามารถของนักเรียนแต่ละคน

2.2 ประสิทธิภาพในการสอนของครู

เคลาส์แมร์ (Klausmeir, 1975, pp. 28-29) ได้ให้ความสำคัญของคุณลักษณะของผู้เรียนว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการอธิบายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นอกเหนือจากองค์ประกอบอื่น ๆ คือ คุณลักษณะของครู พฤติกรรมระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน คุณลักษณะของกลุ่มผู้เรียน สภาพแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวก นอกจากนี้ยังอธิบายเพิ่มเติมว่า องค์ประกอบด้านคุณลักษณะของผู้เรียนนั้นประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยอีก 6 ประการ ดังนี้

1. ความพร้อมทางสมองที่เกี่ยวข้องกับ ความสามารถทางสติปัญญา และความสามารถ ด้านความรู้ ความคิด รวมทั้งพื้นฐานความรู้เดิม

2. ความพร้อมทางกายภาพที่เกี่ยวข้องกับความสามารถทางด้านทักษะรวมทั้งด้านสุขภาพ

3. คุณลักษณะทางจิตใจที่รวมความสนใจ เจตคติ ค่านิยม และบุคลิกลักษณะ

4. เพศ

5. อายุ

6. ภูมิหลังทางครอบครัว

บัวร์ตัน จันทิพย์ (2529, หน้า 42) ได้สรุปแนวคิดของเพรสคอตต์จาก (Prescott, 1961, pp. 14-16, report of conference on child study) ได้ใช้ความรู้ทางชีววิทยา สังคมวิทยา จิตวิทยาและการแพทย์ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียนและสรุปผลการศึกษาว่าองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ทั้งในและนอกห้องเรียน พบว่าประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบทางด้านร่างกาย ได้แก่ อัตราการเจริญเติบโตของร่างกาย สุขภาพทางกาย ข้อบกพร่องทางกาย และบุคลิกภาพท่าทาง

2. องค์ประกอบทางความรัก ได้แก่ ความสัมพันธ์ ของบิดา-มารดา ความสัมพันธ์ของ บิดา-มารดากับลูก ความผูกพันระหว่างลูก ๆ ด้วยกัน และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกทั้งหมดในครอบครัว

3. องค์ประกอบทางวัฒนธรรม และสังคม ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเป็นอยู่ ของครอบครัว สภาพแวดล้อมทางบ้าน การอบรมและฐานะทางบ้าน

4. องค์ประกอบ ทางความสัมพันธ์ ในเพื่อนวัยเดียวกัน ได้แก่ ความสัมพันธ์ของนักเรียนกับเพื่อนวัยเดียวกันทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน

5. องค์ประกอบทางการพัฒนาแห่งตน ได้แก่ สติปัญญา ความสนใจ เจตคติของนักเรียนต่อนักเรียน

6. องค์ประกอบทางการปรับตนเอง ได้แก่ ปัญหาการปรับตัว และการแสดงออกทางอารมณ์

บัวรัตน์ จันทิพย์ (2529, หน้า 43) ได้เสนอแนวคิดของแครร์รอลเกี่ยวกับอิทธิพลขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีต่อระดับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนโดยนำเอาครู นักเรียน และหลักสูตรมาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ โดยเชื่อว่าเวลาและคุณภาพของการสอนมีอิทธิพลโดยตรงต่อปริมาณความรู้ที่นักเรียนได้รับ

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพอสรุปได้ว่ามี 3 องค์ประกอบคือด้านกายภาพ ด้านด้านสังคม และด้านอารมณ์ แต่ปัจจัยหลักอีกประการหนึ่งที่จะส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก็คือ วิธีสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู

จากการศึกษาดังกล่าว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของนักเรียนที่เกี่ยวกับตำนานสองพี่น้องที่ได้จากแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ทักษะการทำโครงการ

ในปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนของครู จำเป็นต้องอาศัยทั้งศาสตร์ และศิลป์ ในการถ่ายทอดความรู้ ครูจะต้องมีความรู้ ความแม่นยำในเนื้อหา โดยอาศัยเทคนิคและกระบวนการในการถ่ายทอดสู่ผู้เรียนอย่างเป็นระบบและหลากหลายเน้นให้ผู้เรียนสร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีคุณภาพตามที่สังคมต้องการ คือ เป็นบุคคลที่คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น สามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้นครูซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลซึ่งควรมีความรู้ทางด้านทักษะการสอนสามารถนำทฤษฎีการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุดในรูปแบบวิธีการสอน และกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1. ความหมายของการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการ

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของโครงการไว้ ดังนี้

แคทซ์, และชาร์ด (Katz, & Chard, 1994, p. 15) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงการเป็นการศึกษาอย่างลึกซึ้งในหัวข้อที่เด็กสนใจ และครูพิจารณาแล้วว่า

คุณค่าในการเรียนรู้โครงการมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสติปัญญา การศึกษาในวิชาต่าง ๆ ทักษะทางสังคมความสามารถและเน้นการทำงานร่วมกัน

ฮาร์ทแมน (Hartman, 1995, p. 47) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงการเป็นการศึกษาที่ลุ่มลึก เมื่อเด็กเข้าร่วมโครงการ เด็กจะได้พัฒนาคำถาม แสดงความสามารถค้นหาทางแก้ปัญหา เสนอแนะกระบวนการแก้ปัญหาที่ติดคั้นขึ้น โครงการใช้เวลาประมาณโครงการละ 3-4 สัปดาห์ แต่บางโครงการอาจใช้เวลาประมาณสัปดาห์เดียว ขึ้นอยู่กับความสนใจของเด็ก

ลัดดา ภูเกียรติ (2544, หน้า 27) กล่าวว่า โครงการเป็นวิธีการเรียนรู้ที่เกิดจากความสนใจใคร่รู้ของผู้เรียนที่อยากจะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลาย ๆ สิ่งที่ยั่งยืนและอยากรู้คำตอบให้ลึกซึ้งชัดเจน หรือต้องการเรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ ให้มากขึ้นกว่าเดิม โดยใช้ทักษะกระบวนการและปัญหาหลาย ๆ ด้าน มีวิธีการศึกษาอย่างเป็นระบบ และขั้นตอนต่อเนื่อง มีการวางแผนในการศึกษาอย่างละเอียดแล้วลงมือปฏิบัติตามแผนงานที่วางไว้ จนได้ข้อสรุปหรือผลการศึกษาหรือคำตอบที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ

บุรชัย ศิริมหาสาร (2547, หน้า 17) ให้ความหมายของโครงการคือผลงานการวิจัยชิ้นเล็ก ๆ ของผู้เรียน ที่ใช้กระบวนการวิจัยในการแสวงหาความรู้ หรือความจริงเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ตามสาระการเรียนรู้อย่างแท้จริง ตั้งแต่เป็นผู้กำหนดปัญหาซึ่งเป็นหัวข้อโครงการ และวิธีการได้มาซึ่งคำตอบนั้นด้วยตนเอง ครูเป็นเพียงที่ปรึกษา คอยให้คำแนะนำตามความจำเป็น

พันธ์ ทองชุมชน (2547, หน้า 257) โครงการเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เลือกและสร้างกระบวนการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลุ่มลึกด้วยตนเองโดยใช้วิธีการ และแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและสามารถนำผลการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันจริงได้

จากความหมายดังที่กล่าวมาแล้วผู้วิจัยขอเสนอความหมายที่ได้จากการวิเคราะห์และสรุปดังนี้ โครงการเป็นวิธีการเรียนรู้ที่เกิดจากความสนใจใคร่รู้ของผู้เรียนที่อยากจะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลาย ๆ สิ่งที่ยั่งยืนและอยากรู้คำตอบให้ลึกซึ้งชัดเจน โดยใช้ทักษะกระบวนการและปัญหาหลาย ๆ ด้าน การวางแผนอย่างมีระบบและลงมือปฏิบัติตามแผนงานที่วางไว้ จนได้ข้อสรุปเป็นองค์ความรู้หรือความรู้ใหม่ด้วยตนเอง

2. วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการ

วัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการ มีนักวิชาการหลายท่าน เช่น สุวิทย์ มูลคำ, และอรทัย มูลคำ (2545, หน้า 84-85) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมโครงการ ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ทักษะ และประสบการณ์ของตนเองในการศึกษาและค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ

2. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดพลังอยากรู้อยากเห็น
3. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ตัดสินใจว่า จะทำอะไร ทำกับใคร ทำอย่างไร และเสริมสร้างความมั่นใจว่าผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความชำนาญ ในเรื่องที่เขาต้องการค้นหาคำตอบ
4. เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงออกซึ่งความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

สรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมโครงงาน ต้องการให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิด ตัดสินใจ ค้นคว้าหาคำตอบได้ด้วยตนเอง ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ

3. การจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน

การจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อ และหลักการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ คือ เชื่อมมันในศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ภายใต้หลักการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในห้องเรียน คือ

- ผู้เรียนได้เลือกเรื่อง/ประเด็น/ปัญหาที่ต้องการจะศึกษด้วยตนเอง
- ผู้เรียนเลือกและหาวิธีการทดลองจนแหล่งของข้อมูลที่หลากหลายด้วยตนเอง
- ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ (เรียนรู้) ด้วยตนเอง
- ผู้เรียนได้บูรณาการทักษะ/ประสบการณ์/ความรู้/สิ่งแวดล้อมรอบตัวตามสภาพ

จริง

- ผู้เรียนเป็นผู้สรุป (สร้างองค์ความรู้) ด้วยตนเอง
- ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น
- ผู้เรียนได้นำความรู้ไปใช้จริง

แนวปฏิบัติในการสอนโครงงาน ในการสอนนักเรียนให้ทำโครงงานมีสิ่งที่ควรปฏิบัติหลายประการ ดังที่ ชีระชัย ปุณณโชติ (2531, หน้า 5-16) เสนอแนวทางปฏิบัติเป็นขั้นตอน สรุปได้ดังนี้

1. กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจการทำโครงงาน
2. แนะนำแนวทางให้นักเรียนรู้หลักการและวิธีการในการทำโครงงาน
3. จัดกิจกรรมเพื่อช่วยให้นักเรียนได้สัมผัสกับปัญหาหรือมองเห็นปัญหา
4. แนะนำแนวทางแก่นักเรียนในการเลือกหัวข้อเรื่องหรือปัญหาที่จะปรึกษา
5. ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนในการวางแผนดำเนินงาน
6. อำนวยความสะดวกแก่นักเรียนในการทำโครงงาน
7. ติดตามการทำโครงงานของนักเรียนทุกระยะ และให้คำแนะนำปรึกษา หรือ

ช่วยเหลือเมื่อจำเป็น

8. ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนในการเขียนโครงงาน
9. ให้โอกาสนักเรียนได้แสดงผลงานของตนเองต่อผู้อื่นและในโอกาส และรูปแบบ

ต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

10. ประเมินผลการทำโครงการงานของนักเรียน

วิธีสอนแบบโครงการงาน (project approach) เป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกสิ่งที่ศึกษากำหนดเรื่องที่จะศึกษาเป็นการศึกษาด้วยตนเองในสิ่งที่มีความคล้ายคลึงเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับชีวิตจริงหรือสภาพปัญหาที่เป็นจริงในชีวิตประจำวันเปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้ความรู้ ความคิดที่ลึกซึ้ง เชื่อมโยงสัมพันธ์กันจนได้ความรู้ใหม่ที่มีความหมายสอดคล้องและเชื่อมโยงกัน ได้ใช้ทักษะที่มีในการทำงานตามความต้องการและ ความสนใจ ทำให้เด็กได้พัฒนา ความรับผิดชอบ ความมีวินัยในตนเองและความรอบคอบในการปฏิบัติงาน

วิธีสอนแบบโครงการงาน (project approach) เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีลักษณะการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีกระบวนการจัดดังนี้

1. ขั้นให้ความรู้ ครูให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการงาน นักเรียนบันทึกข้อมูล สิ่งที่น่าสนใจ สิ่งที่น่าสนใจ อยากรู้ อยากรทดลอง ในขอบเขตการศึกษา การทดลองที่เป็นไปได้
2. ขั้นนำหัวข้อเรื่อง / ปัญหามาปรึกษา ครูใช้คำถามจากที่นำเสนอ จากปัญหา หรือสิ่งที่อยากรู้ให้เป็นปัญหาใกล้ตัว ให้เรื่องแคบลง สามารถทำการศึกษาค้นคว้าได้
3. ขั้นวางแผนการทำโครงการงาน ครู - นักเรียนวางแผนการทำโครงการงาน ออกแบบ การทดลอง กำหนดปัญหา ตั้งสมมติฐาน ระบุตัวแปร ขอบเขตการศึกษา
4. ขั้นปฏิบัติการทดลอง นักเรียนปฏิบัติการทดลอง - ครูติดตามการทำงาน โดยการบันทึกข้อมูลการทำงาน นำผลการทดลองมาเล่าให้ครูฟัง
5. ขั้นสรุป อภิปรายผล นักเรียนเขียนรายงานโครงการงาน จัดทำแผนโครงการงาน ครูตรวจ แก้ไขข้อบกพร่อง
6. ขั้นประเมิน นำเสนอโครงการด้วยวาจา หรือแผ่นใส ตอบข้อซักถามของครูและเพื่อน ครูประเมิน
7. ขั้นจัดแสดงนิทรรศการในโรงเรียน หรือนำผลงานไปแสดงหรือส่งเข้าประกวด

4. ประเภทของโครงการงาน

จิราภรณ์ ศิริทวี (2542, หน้า 33-38) ได้แบ่งประเภทของโครงการงานเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. โครงการงานประเภทสำรวจ (survey research project) โครงการงานประเภทนี้ไม่ได้กำหนดตัวแปร การเก็บรวบรวมข้อมูลอาจเป็นการสำรวจในภาคสนามในธรรมชาติ หรือนำมาศึกษาในห้องปฏิบัติการ นอกจากนี้การสำรวจรวบรวมข้อมูลอาจบ่งชี้ที่มาของปัญหา เพื่อนำไปศึกษาทดลองต่อไป
2. โครงการงานประเภททดลอง (experimental research project) เป็นโครงการงานที่มีลักษณะการออกแบบทดลอง เพื่อศึกษาผลของตัวแปรหนึ่งโดยควบคุมตัวแปรอื่น ๆ โครงการงานประเภทนี้นักเรียนจะเริ่มตั้งแต่กำหนดคำถามที่ต้องการตอบ ตั้งสมมติฐาน กำหนดแหล่งข้อมูลที่

จะศึกษาปฏิบัติการหาข้อมูลเพื่อตอบคำถาม รวบรวมข้อมูลนำมาสรุปเป็นองค์ความรู้ขั้นตอนที่ปฏิบัติเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อย่างสมบูรณ์

3. โครงการประเภทสิ่งประดิษฐ์ (invention research project) โครงการประเภทนี้เป็นการประดิษฐ์สิ่งใดสิ่งหนึ่ง เครื่องมือเครื่องใช้ หรืออุปกรณ์เพื่อใช้สอยต่าง ๆ สิ่งประดิษฐ์นี้อาจคิดค้นใหม่ หรือปรับปรุงจากเดิม มีการกำหนดตัวแปรที่จะศึกษา และทดสอบประสิทธิภาพของชิ้นงานด้วย

4. โครงการประเภทพัฒนาผลงาน (developmental research project) โครงการประเภทนี้เป็นการศึกษาเพื่อคิดค้นหรือพัฒนาชิ้นงานให้สามารถใช้ประโยชน์มากขึ้นหรือมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

วิมลศรี สุวรรณรัตน์, และมาฆะ ทิพย์ศรี (2545, หน้า 5-9) อุดมศักดิ์ ชนะกิจรุ่งเรือง, และคนอื่น ๆ (2543, หน้า 15-16) ได้แบ่งประเภทของโครงการไว้ 4 ประเภท คือ

1. โครงการประเภทการสำรวจโครงการประเภทนี้เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อศึกษาหาความรู้ที่มีอยู่ หรือเป็นอยู่ในธรรมชาติ โดยใช้วิธีสำรวจและรวบรวมข้อมูล แล้วนำข้อมูลที่ได้มาจัดกระทำ ให้จำแนกเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้เห็นลักษณะหรือความสัมพันธ์ในเรื่องที่ต้องการศึกษาแล้วนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ตาราง กราฟ แผนภูมิ และคำอธิบายประกอบ อาจกระทำในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- ก. การเก็บรวบรวมข้อมูลในสนาม หรือธรรมชาติได้ทันที
- ข. การเก็บรวบรวมวัสดุ ตัวอย่างมาวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการ
- ค. จำลองธรรมชาติขึ้นในห้องปฏิบัติการแล้วจึงสังเกต และศึกษารวบรวมข้อมูลต่าง ๆ

2. โครงการประเภทการทดลอง โครงการประเภทนี้ เป็นการศึกษา คำตอบของปัญหาใดปัญหาหนึ่ง โดยการออกแบบการทดลอง และดำเนินการทดลอง ลักษณะสำคัญของโครงการประเภทนี้ คือ การออกแบบการทดลองเพื่อศึกษาผลของตัวแปรหนึ่งที่มีต่อตัวแปรหนึ่งที่ต้องการศึกษาไว้ ซึ่งตัวแปรทั้งหมด 4 ชนิด คือ ตัวแปรต้นหรือ ตัวแปรอิสระ หมายถึง เหตุของการทดลองตัวแปรตาม ซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงตัวแปรต้น ตัวแปรควบคุม หมายถึง สิ่งที่ต้องควบคุมให้เหมือนกัน มิฉะนั้นจะมีผลทำให้ตัวแปรตามเปลี่ยนแปลงไป ตัวแปรแทรกซ้อน ซึ่งจริง ๆ แล้วก็คือ ตัวแปรควบคุมนั่นเอง แต่บางครั้งเราจะควบคุมไม่ได้ ซึ่งจะมีผลแทรกซ้อนทำให้ผลการทดลองผิดไป แต่แก้ไขได้โดยการตัดข้อมูลที่ผิดพลาดทิ้งไป

3. โครงการประเภทการพัฒนา หรือการประดิษฐ์ ดังนั้นโครงการประเภทนี้จึงเป็นการพัฒนา หรือประดิษฐ์ หรือสร้างอุปกรณ์ หรือเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อประโยชน์ใช้สอยโดยการประยุกต์ทฤษฎีหรือหลักการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการพัฒนาหรือการประดิษฐ์ดังกล่าว อาจเป็นการประดิษฐ์สิ่งใหม่ หรือการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงของเดิมที่มีอยู่แล้วให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น หรืออาจเป็นการเสนอแบบจำลองทางความคิด เพื่อแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่งก็ได้

4. โครงการประเภททฤษฎี เป็นการเสนอทฤษฎีหรือคำอธิบาย สิ่งต่าง ๆ หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ ๆ โดยมีหลักการทางวิทยาศาสตร์หรือทฤษฎีอื่น ตลอดจน ข้อมูลต่าง ๆ สนับสนุนทฤษฎี หรือคำอธิบายดังกล่าวอาจใหม่หรือขัดแย้งหรือขยายแนวความคิดหรือคำอธิบายเดิมที่เคยมีผู้ให้ไว้ก่อนแล้วก็ได้ อาจเป็นการอธิบายปรากฏการณ์เก่าแนวใหม่ อาจเสนอในรูปของคำอธิบาย สูตรหรือสมการก็ได้ แต่จะต้องมีข้อมูลหรือทฤษฎีอื่นมาสนับสนุนอ้างอิง การทำโครงการประเภทนี้ ผู้ทำจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ เป็นอย่างดี ซึ่งอาจจะยากเกินไปสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ดังนั้นจึงมีโครงการประเภทนี้ออกมาน้อยมาก

นอกจากนี้ วิมลศรี สุวรรณรัตน์, และมาฆะ ทิพย์ศรี (2545, หน้า 5) มีความเห็นสอดคล้องกันในการจำแนกประเภทโครงการว่ามี 2 ประเภท คือ

1. โครงการตามสาระการเรียนรู้ เป็นโครงการที่บูรณาการความรู้ ทักษะคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมในกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นพื้นฐานในการกำหนดเป็นโครงการ และการปฏิบัติ

2. โครงการตามความสนใจเป็นโครงการที่ผู้เรียนกำหนดขึ้นตอนความถนัดสนใจ และความต้องการโดยนำเอาความรู้ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม จากกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มาบูรณาการกำหนดเป็นโครงการและการปฏิบัติ

สรุปได้ว่า โครงการมีหลายประเภท การนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนประเภทใด ต้องเลือกให้สอดคล้องกับรายวิชาที่จัดการเรียนการสอนและเหมาะสมกับผู้เรียนด้วย สำหรับในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เป็นโครงการประเภทโครงการตามความสนใจ

5. ขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542, หน้า 5-9) ได้กล่าวไว้ว่า การทำโครงการเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะเริ่มต้นโครงการ ระยะการทำโครงการ ระยะการเสนอผลการศึกษา และระยะการพัฒนาโครงการ

1. ระยะเริ่มต้นโครงการ

การเลือกเรื่องหรือปัญหาที่จะทำโครงการ ควรเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจ เพื่อแก้ปัญหที่ประสบในชีวิตประจำวัน หรือเรื่องที่นักเรียนสนใจ จากเหตุการณ์ปัจจุบัน/ชุมชน/บทเรียนหรือเรื่องที่นักเรียนสนใจ จากการกระตุ้นของครูการเรียนรู้ด้วยโครงการ เริ่มจากนักเรียนมีความอยากศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลึกซึ้ง โดยเรื่องที่ศึกษา อาจเป็นประเด็นสำคัญทั่ว ๆ ไป หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงซึ่งจะตรงกับสาขา วิชาใดก็ได้ สิ่งสำคัญคือเรื่องหรือปัญหาที่ได้มาต้องมาจากนักเรียนเกิดความสงสัยหรือต้องการหาคำตอบ หรือต้องการปฏิบัติงานนั้น ๆ ด้วยตนเอง ไม่ใช่ครูเป็นผู้กำหนด ทั้งนี้โครงการที่นักเรียนจะศึกษานั้นนักเรียนต้องมีความรู้พื้นฐานมาแล้วเพราะโครงการเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ เว้น

แต่กรณีเด็กเล็กที่สนใจอยากศึกษา ครูก็สามารถจัดกิจกรรมโครงการให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ได้เชื่อมต่อการสนทนาเพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีนิสัยใฝ่รู้ และมีทักษะพื้นฐานในการเรียน

2. ระยะการทำโครงการ

2.1 การกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนช่วยให้การเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการทำโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเป็นการตอบคำถามที่ว่าทำไม ทำไปเพื่ออะไร ซึ่งจะทำให้ให้นักเรียนกำหนดแนวทางในการดำเนินงานได้ง่ายไม่สับสน

2.2 การระบุประโยชน์ เป็นการคาดหวังในเบื้องต้นว่าผลกระทบที่เกิดจากการเรียนการสอนแบบโครงการจะมีคุณประโยชน์ในเรื่องใดบ้าง จะทำให้นักเรียนตระหนักไว้แต่เบื้องต้นว่าทำแล้วจะได้อะไร มีคุณประโยชน์อย่างไร

2.3 การหาแนวโน้ม/การคาดเดาคำตอบ (สมมติฐาน) เป็นการเข้าไปหาสภาพจริงที่เป็นอยู่โดยรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่มีอยู่ในปัจจุบันมาสัมพันธ์เชื่อมโยงหาแนวโน้มทำนายหรือคาดเดาผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เป็นการตอบสนองความสนใจ ความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียน และเป็นพื้นฐานสำคัญของการทำงานเรื่องต่าง ๆ การทำโครงการในลักษณะของการแก้ปัญหาหรือเชิงทดลองนั้น การคาดเดาคำตอบมีความสำคัญมาก เพราะเป็นเงื่อนไขที่จะกำหนดวิธีการศึกษาของนักเรียนและช่วยฝึกให้นักเรียนคิดอย่างมีเหตุผลแต่ว่ามีใช้ทุกโครงการจะมีการคาดเดาคำตอบล่วงหน้าเสมอไปขึ้นอยู่กับลักษณะของโครงการว่าเป็นโครงการลักษณะใด

2.4 การกำหนดวิธีการศึกษาที่หลากหลายนั้น นักเรียนสามารถจะกำหนดวิธีการศึกษา ได้อย่างหลากหลายเป็นการหาหนทางไปสู่คำตอบซึ่งจะเป็นชุดของวิธีการต่าง ๆ หลายอย่างผสมกันได้หลายชุดได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ สอบถาม ฟังบรรยาย ศึกษา ค้นคว้าจากเอกสารตำรา ปฏิบัติการทดลอง ปฏิบัติงานไปทัศนศึกษาของจริงคู่มือ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ว่าการเรียนรู้นั้น สามารถเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายวิธีการ ตามความถนัด และสภาพที่เอื้ออำนวยและสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลาตลอดจนเรียนรู้ว่าวิธีการให้ได้มาซึ่งคำตอบมิใช่มีวิธีเดียวเสมอไป

2.5 การเลือกวิธีที่จะศึกษา ถึงแม้ว่านักเรียนจะกำหนดวิธีการศึกษาได้อย่างหลากหลายก็ตาม นักเรียนจำเป็นต้องรู้จักการเลือกวิธีการที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ภายใต้ข้อจำกัดที่เป็นอยู่และวิสัยที่ตนเองจะเรียนรู้ได้ บทบาทสำคัญของนักเรียนในขั้นตอนนี้คือ การตัดสินใจที่จะเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ และเหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน สำหรับบทบาทสำคัญของครู คือ การหาทางสนับสนุนช่วยเหลือให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามวิธีการที่เขาเลือกให้ได้มากที่สุด และได้ใช้แหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ใกล้ตัวให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งตัวบุคคล สถานที่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ

2.6 การลงมือศึกษา ชั้นตอนนี้มีความสำคัญ และมีความหมายอย่างยิ่ง สำหรับนักเรียน เพราะเป็นขั้นตอนของการลงมือทำขั้นตอนต่าง ๆ ที่ผ่านมาเป็นเพียงขั้นตอน ของการวางแผนการเรียนรู้เท่านั้น นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้จริงก็ต่อเมื่อได้ลงมือปฏิบัติ ศึกษารวบรวมข้อมูลจัดหมวดหมู่วิเคราะห์หาแนวโน้มเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสารสนเทศ ต่าง ๆ โดยปฏิบัติกิจกรรมตามแผนการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ รวมถึงการปรับปรุงพลิกผันได้ ตาม ความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงซึ่งครูต้องติดตามสนับสนุนช่วยเหลือให้การเรียนรู้ ของนักเรียนดำเนินไปสู่จุดหมาย

3. ระยะการเสนอผลการศึกษา

3.1 การสรุปผลเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ที่จะสรุป หรือสร้างองค์ความรู้ได้ด้วย ตนเอง นักเรียนต้องมีโอกาสนำข้อมูลที่รวบรวมไว้มาทำความเข้าใจ วิเคราะห์ สังเคราะห์ สัมพันธ์เชื่อมโยงหาแนวโน้มและสรุปผลการดำเนินโครงการเป็นความรู้หรือข้อค้นพบที่ได้รับซึ่ง รวมทั้งวิธีการได้มา และผลที่ได้ค้นพบ

3.2 จุดสำคัญของการนำเสนอผลงานก็คือในการนำเสนอ นั้นต้องมีการสะท้อน ความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ต่อการทำโครงการนั้น ๆ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ สร้างเสริมต่อ หรือจุดประกายความรู้ความคิดที่ได้จากการนำเสนอให้กับผู้นำเสนอ และ ผู้รับฟังอื่น ๆ สำหรับการนำเสนอผลงานสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น การรายงานด้วย เอกสาร หนังสือเล่มเล็ก การเล่าสู่กันฟัง การประชุมการจัดนิทรรศการ การแสดงละคร ฯลฯ โดยนักเรียนร่วมกันเป็นผู้ค้นคิดวิธีการ และควรให้ผู้ปกครองหรือบุคคลในชุมชนเข้ามามีส่วน ร่วมในการนำเสนอ ทั้งในการร่วมรับฟัง และร่วมสะท้อนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ ดังกล่าว ข้างต้น การนำเสนอทำได้ทั้งในระดับชั้นเรียน โรงเรียน ชุมชน อำเภอ จังหวัด หรือระดับ ภูมิภาค และระดับชาติก็ได้ ขึ้นอยู่กับศักยภาพ และความเหมาะสม

3.3 การเผยแพร่ นอกจากการนำเสนอผลงานดังกล่าวข้างต้นแล้วควรควรเปิด โอกาสให้นักเรียนคิดวิธีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานให้กว้างขวางยิ่งขึ้นโดยใช้ วารสารวิชาการ องค์กร ชุมชน สื่อมวลชน ซึ่งนักเรียนจะได้มีโอกาสเขียนนำเสนอและแสดง ความคิดเห็นผ่านสื่อต่าง ๆ ด้วยตัวของนักเรียนเอง

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนแบบโครงการ มีการดำเนินงานเป็นขั้นตอน อย่าง เป็นระบบ โดยแบ่งเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะเริ่มต้นโครงการ ระยะการทำโครงการ ระยะ พัฒนาโครงการ รวบรวมสรุปและระยะการพัฒนาโครงการใหม่

4. การเขียนรายงานโครงการ

วิมลศรี สุวรรณรัตน์, และมาณะ ทิพย์ศิริ (2545, หน้า 14) กล่าวว่าในการเขียน รายงานโครงการมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ชื่อโครงการ
2. ชื่อผู้ทำโครงการและชื่อครูที่ปรึกษา

3. โรงเรียนและ วัน เดือน ปี ที่ทำโครงการ
4. บทคัดย่อ
5. กิตติกรรมประกาศ
6. ที่มาและความสำคัญของโครงการ
7. วัตถุประสงค์
8. สมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า
9. เอกสาร
10. วิธีดำเนินการ
11. ผลการศึกษาค้นคว้า
12. สรุปผล ประโยชน์ที่ได้รับ และข้อเสนอแนะ
13. เอกสารอ้างอิง

6. การประเมินผลโครงการ

การประเมินโครงการเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญ และมีความจำเป็นกิจกรรมหนึ่ง การให้นักเรียนทำโครงการใช้การประเมินจากสภาพที่แท้จริง (authentic assessment) ซึ่งเป็นการประเมินผลที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง สามารถตัดสินใจ เลือกปฏิบัติได้ด้วยตนเอง รวมทั้งเน้นการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ความต้องการความช่วยเหลือ และการประสบความสำเร็จแต่ละคนและของกลุ่มการประเมินผล จากสภาพที่แท้จริงเป็นการวัดและประเมินความก้าวหน้าของนักเรียนและประสิทธิภาพ การเรียนการสอนซึ่งเป็นการประเมินที่สะท้อนให้เห็นสภาพงานปัจจุบัน (current work) ของนักเรียน และสิ่งที่นักเรียนได้ปฏิบัติจริง เป็นการผูกติดนักเรียนกับงานที่เป็นจริง โดยพิจารณา จากงานหลาย ๆ ชิ้น ผู้ประเมินควรมีหลาย ๆ คน โดยมีการประชุมระหว่างกลุ่มผู้ประเมินใน การทำโครงการของนักเรียนตั้งแต่เริ่มต้น อาจารย์ที่ปรึกษาควรบันทึกการให้คำปรึกษาเป็น ระยะเวลา ๆ จนสิ้นสุดโครงการจึงประเมินผลโดยใช้เกณฑ์การประเมินโครงการโดยทั่วไปมีรายงาน ที่ประเมินเกี่ยวกับ การเขียนรายงาน ความคิดสร้างสรรค์ ความแปลกใหม่ความรู้และทักษะ กระบวนการที่ได้ใช้ประโยชน์ การนำไปประยุกต์ใช้ และการสื่อความหมายส่งโครงการ เข้าประกวดในระดับต่าง ๆ ซึ่งคณะกรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ประเมินการประเมินตาม สภาพที่แท้จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 183-200)

การประเมินโครงการ ถือว่าเป็นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงของผู้เรียนแนวทางการ ประเมินผลการปฏิบัติโครงการของผู้เรียน จึงถือได้ว่าเป็นการประเมินตามสภาพจริงเป็น วิธีการค้นหาความสามารถ และความก้าวหน้าในการเรียนรู้ที่แท้จริงของผู้เรียน (สุชาติ วงศ์สุวรรณ, 2542, หน้า 24-25)

การประเมินผลโครงการ มีกรอบแนวทางการประเมิน ดังนี้

ประเมินอะไร (1) การแสดงออกถึงผลของความรู้ ความคิด ความสามารถ ทักษะ

คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม (2) กระบวนการเรียนรู้ (3) กระบวนการทำงาน (4) ผลผลิต / ผลงาน / ชิ้นงาน

ประเมินเมื่อใด (1) อย่างต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นโครงการ (2) ตามสภาพจริง (3) เป็นธรรมชาติ

ประเมินจากอะไร (1) ผลงาน (เอกสาร ชิ้นงาน ฯลฯ) (2) การทดสอบ (3) แบบบันทึกต่าง ๆ (การสังเกต ความรู้สึก สัมภาษณ์ ฯลฯ) (4) แฟ้มสะสมงาน (5) หลักฐานหรือร่องรอยอื่น

ประเมินโดยใคร (1) ตัวผู้เรียน (2) เพื่อน (3) ครู (4) ผู้ปกครอง (5) ผู้เกี่ยวข้องอื่น

ประเมินโดยวิธีใด (1) สังเกต (2) สัมภาษณ์ (3) ตรวจรายงาน (4) ตรวจผลงาน (5) ทดสอบ (6) รายงาน (7) นิทรรศการ

เกณฑ์การประเมินผลที่ดี

1. การประเมินผลที่ดีต้องมีความตรง (validity) คือ จะต้องสามารถให้ข้อมูลเป็นที่สอดคล้องกับเป้าหมาย จุดประสงค์ ของการเรียนรู้ที่กำหนด
2. การประเมินผลจะต้องไม่ใช่เฉพาะการทดสอบด้วยข้อสอบเลือกตอบที่สอบเป็นกลุ่มเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์และตัดสินผลการเรียนเท่านั้น
3. การประเมินจะต้องสามารถวัดนักเรียนได้หมดทั้งตัว โครงการประเมินจะต้องมีเป้าหมายและกระบวนการประเมินพัฒนาการของนักเรียนทั้งร่างกาย สังคม อารมณ์สติปัญญา
4. การประเมินผล จะต้องเกี่ยวข้องกับการสังเกต ซ้ำ ๆ หลายครั้ง ซึ่งจะช่วยให้ครูค้นพบพฤติกรรมของนักเรียนอย่างแท้จริงหลีกเลี่ยงการตัดสินใจอย่างรวดเร็วเมื่อพบพฤติกรรมที่ไม่ปกติของนักเรียน
5. การประเมินผลจะต้องดำเนินการต่อเนื่องตลอดเวลา ซึ่งประเมินนักเรียนแต่ละคนจะเปรียบเทียบความก้าวหน้าของตนเองมากกว่าจะเปรียบเทียบกับกลุ่ม
6. การประเมินผลจะต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย เพื่อรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
7. ข้อมูลจากการประเมินผล จะต้องนำไปใช้ในการปรับหลักสูตรเพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กแต่ละคน

สรุปได้ว่า การประเมินผลโครงการเป็นการประเมิน เพื่อศึกษาข้อบกพร่องเพื่อนำผลไปปรับปรุงมีการแก้ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงานเมื่อสิ้นสุดการปฏิบัติงานแล้ว การประเมินผลมักจะประเมินตามจุดประสงค์และการปฏิบัติงานจะต้องทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

ประโยชน์การประเมินโครงการ มีดังนี้คือ

1. ทำให้ทราบข้อบกพร่อง และความสำเร็จของงาน
2. ทำให้มีการปรับปรุงแก้ไขตลอดเวลาที่กำลังปฏิบัติงาน

3. ผู้ปฏิบัติงานมีความกระตือรือร้นที่จะทำงานด้วยความตั้งใจเสียสละและจริงจัง
4. ทำให้บุคคลอื่น ได้ทราบว่า โครงการนี้ได้รับความสำเร็จหรือล้มเหลว ถ้าได้รับความสำเร็จก็จะได้นำไปเป็นแบบต่อไป แต่ถ้าล้มเหลวก็จะได้อธิบายว่าเป็นเพราะเหตุใดและจะได้ออกแนวทางแก้ไขปรับปรุงต่อไป

การประเมินผลการทำงาน พิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้

1. เกณฑ์ต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการให้ผู้เรียนทำโครงการ
  2. โครงการของผู้เรียนแต่ละคนไม่ควรเอามาประกวดหรือเปรียบเทียบกัน
  3. ควรพิจารณาด้วยความยุติธรรมความสามารถความสนใจและพื้นฐานของผู้เรียน
  4. ควรพิจารณาว่าผู้เรียนสามารถทำโครงการได้สำเร็จตามที่วางแผนไว้หรือไม่
- เกณฑ์การประเมินคุณค่าของโครงการ
1. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์หมายถึงความแปลกใหม่ของเรื่องที่จะทำวิธีการศึกษาค้นคว้าเครื่องมือ หรือวัสดุอุปกรณ์ในการทำโครงการ
  2. ความถูกต้อง และความเหมาะสมของวิธีการศึกษาค้นคว้า โดยการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสมเพียงใด
  3. การอธิบายโครงการด้วยวาจา หมายถึง ความสามารถในการพูด อธิบาย การตอบข้อคำถามได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว เหมาะสม
  4. การปรับปรุงและพัฒนาโครงการ

การปรับปรุงและพัฒนาโครงการ เป็นการนำผลการประเมินมาสรุปวิเคราะห์โดยพิจารณาจากข้อมูลในแบบประเมินจุดใดมีปัญหาก็ต้องคิดพิจารณาหาทางแก้ไขโดยอาจใช้วิธีการระดมความคิดของผู้รับผิดชอบโครงการจากนั้นจึงนำมาเสนอครูที่ปรึกษาให้ความเห็นชอบหรือเสนอแนะต่อไป

ปัจจัยในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการ พิจารณาได้จาก

1. ข้อบกพร่องของการปฏิบัติงานโดยศึกษาข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงานว่าเกิดจากสาเหตุใดบ้าง เช่น การไม่ระมัดระวังตนเองในขณะที่ปฏิบัติงาน อันตรายที่เกิดขึ้นธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การขาดแคลนสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งไม่อาจคาดคิดมาก่อน
2. จุดเด่นของการปฏิบัติงาน ในระหว่างการปฏิบัติงาน ได้รับผลที่ดีมากเพราะสาเหตุใด เช่น ความประณีต ความเรียบร้อย ความตั้งใจจริง การทำงานตามขั้นตอนความปลอดภัยในการใช้เครื่องมือ ซึ่งจะต้องมีการจดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน สำหรับเป็นแบบอย่างที่จะปฏิบัติต่อไปให้ดียิ่งขึ้น
3. วิธีปฏิบัติงานดำเนินไปตามขั้นตอนอย่างไรบ้างซึ่งจะต้องแยกแยะเป็นขั้นตอนการปฏิบัติงานให้ละเอียดมากขึ้น หรือจะให้น้อยลงไปหรือไม่

4. จุดมุ่งหมายที่กำหนด มีขอบเขตกว้างขวางมากน้อยเพียงใด สามารถปฏิบัติได้หรือไม่ ถ้าไม่ได้จำเป็นต้องลดจุดมุ่งหมายลง ผลกระทบที่เกิดขึ้นจะมีหรือไม่ และสามารถเปลี่ยนจุดมุ่งหมายได้อย่างไรหรือไม่

5. ระยะเวลาที่กำหนดมากไปหรือน้อยไป จะต้องใช้ระยะเวลาเท่าใดจึงจะเพียงพอทั้งในด้านการปฏิบัติงาน หรือจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเสียค่าวัสดุเพิ่มขึ้น ฯลฯ เหล่านี้เป็นต้น

6. การพัฒนาโครงการจำเป็นต้องพิจารณาอย่างรอบคอบละเอียดเช่น การพัฒนาโครงการนี้จะได้รับการสนับสนุนจากใครบ้าง ผลกระทบที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร โอกาสและความก้าวหน้าของโครงการจะส่งผลมาสู่ตนเองอย่างไรบ้าง สังคมและสิ่งแวดล้อมจะได้รับผลดีอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความรู้ความสามารถของตนเอง และกลุ่มที่ปฏิบัติงานร่วมกัน และจะมีโอกาสขยายผลอย่างไรบ้าง เช่น การทำโครงการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ถ้าหากโครงการนี้ได้รับความสำเร็จ หากจะมีการขยายผลให้มีการพัฒนาขึ้นจะส่งผลดีอย่างไรกับตนเอง ต่อกลุ่มที่ปฏิบัติงานต่อโรงเรียน ต่อชุมชน และต่อท้องถิ่นของเราอย่างไรบ้าง

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ในรูปแบบของโครงการ เป็นการจัดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความรู้ความสามารถ ความชำนาญ ทักษะที่มีอยู่ รวมทั้งจุดติจุดเด่นของตนเอง ทั้งที่แสดงออกหรือไม่แสดงออกในที่ใดมาก่อน นำมาประยุกต์ใช้ สามารถส่งเสริมการตัดสินใจด้วยตนเอง และการที่เด็กมีส่วนร่วมในการคิดกิจกรรม เป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จะทำให้พัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการได้ดีมีความสร้างสรรค์ และสำหรับในการประเมินทักษะในการทำโครงการเกี่ยวกับตำนานสองพี่น้อง ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางการประเมินโดยบูรณาการจากนักวิชาการหลายๆ ท่าน และสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งกำหนดหัวข้อในการประเมินเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ด้านเนื้อหาของโครงการประกอบด้วย 1) ชื่อเรื่อง 2) ที่มาและความสำคัญ 3) จุดประสงค์ 4) วิธีดำเนินการ 5) การเขียนรายงาน ตอนที่ 2 ด้านกระบวนการทำงาน ประกอบด้วย 1) การวางแผนการทำงาน 2) การแสวงหาความรู้ 3) การแก้ปัญหาการทำงาน 4) ความรับผิดชอบ และ 5) การนำเสนอผลงาน รวม 10 ประเด็น ส่วนการให้คะแนนเป็นแบบแยกองค์ประกอบย่อย ทั้งนี้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในระหว่างการทำกิจกรรม จึงให้คะแนนแยกเป็นองค์ประกอบย่อย โดยกำหนดรายการอย่างชัดเจนเกณฑ์ย่อยที่ใช้ในการประเมินโครงการเป็นลักษณะจัดระดับคุณภาพ แบ่งเป็น 4 ระดับ ตามตัวบ่งชี้ คือ 4 หมายถึง สูงมาก 3 หมายถึง สูง 2 หมายถึง ปานกลาง 1 หมายถึง ปรับปรุง โดยบันทึกผลลงในแบบบันทึกผลการประเมินโครงการ

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยที่ใช้ในการประเมิน ให้ความหมายโดยการพัฒนาจากแนวคิดของแบรนแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2537, หน้า 87) โดยมีระดับค่าเฉลี่ยในการทำโครงการ

ค่าเฉลี่ย	ระดับความสามารถในการทำโครงการ
1.00 - 1.75 หมายถึง	ระดับความสามารถในการทำโครงการต้องปรับปรุง

1.76 - 2.50 หมายถึง ระดับความสามารถในการทำโครงการปานกลาง

2.51 - 3.25 หมายถึง ระดับความสามารถในการทำโครงการสูง

3.26 - 4.00 หมายถึง ระดับความสามารถในการทำโครงการสูงมาก

ดังนั้น จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า ทักษะการทำโครงการ หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกในการปฏิบัติกิจกรรมโครงการที่เกี่ยวกับตำนานสองพี่น้อง ในด้านเนื้อหาและด้านกระบวนการทำงาน ได้แก่ การระบุชื่อเรื่องที่มาและความสำคัญ การกำหนดจุดประสงค์ วิธีดำเนินการ การเขียนรายงาน การวางแผนการทำงาน การแสวงหาความรู้ การแก้ปัญหาการทำงาน ความรับผิดชอบ และการเสนอผลงาน ซึ่งวัดได้จากแบบประเมินทักษะในการทำโครงการ

เจตคติต่อการเรียนด้วยหลักสูตร

1. ความหมายของเจตคติ

เจตคติ (attitude) มาจากคำว่า aptus ในภาษาลาติน ซึ่งตรงกับคำว่าเหมาะสม (fitness) หรือการปรองดอง (adaptedness) คำว่า "เจตคติ" เป็นคำศัพท์ที่มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า ทักษะคติ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า "attitude" ซึ่งมีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาทั้งชาวไทยและต่างประเทศได้ให้ความหมายของเจตคติ ไว้ดังนี้

กู๊ด (Good, 1973, p. 59) ให้ความหมายของเจตคติว่า หมายถึง ความเอนเอียงหรือความชอบของบุคคลที่แสดงผลเฉพาะไปสู่วัตถุสิ่งของ สถานการณ์หรือคุณค่า ตามปกติจะประกอบไปด้วยความรู้สึกและอารมณ์

ฮิลการ์ด (Hilgard, 1975, p. 105) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง พฤติกรรมหรือความรู้สึกครั้งแรกที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือต่อสถานการณ์ใด ๆ ในทางเข้าหาหรือหนีออกห่าง และเป็นความพร้อมที่จะตอบสนองไปในทางเอนเอียงที่จะไปในลักษณะเดิม เมื่อพบกับสิ่งดังกล่าวได้อีก

ธอร์นไดค์ (Thomdike, 1977, p. 70) ได้กล่าวถึง เจตคติว่าเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของบุคลิกภาพที่แสดงให้เห็นถึงความนึกคิดในทางที่ชอบและไม่ชอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ไอเคน (Aiken, 1985, p. 290) ได้กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความโน้มเอียงที่เกิดจากการเรียนรู้ในการตอบสนองเชิงบวกหรือเชิงลบต่อวัตถุ สถานการณ์ สถาบันหรือบุคคลอื่น ๆ

อนาสตาซี (Anastasi, 1986, p. 541) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความโน้มเอียงที่จะแสดงออกว่าชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งนั้น ๆ เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี เชื้อชาติและสถาบันต่าง ๆ

บารอน (Baron, 1994, p. 642) ให้ความหมายของเจตคติหมายถึงความรู้สึก ความเชื่อ และพฤติกรรมที่มีต่อสิ่งของ คน เรื่องราว และกลุ่มต่าง ๆ ในทางบวกหรือทางลบ

เทอร์สโตน (Thumstone, 1995, p. 531) ให้ความหมายของเจตคติว่า หมายถึง ผลรวมเกี่ยวกับความรู้สึก อคติ ความกลัวต่อบางสิ่งบางอย่าง การแสดงออกทางการพูดเป็น ความคิดอย่างใดอย่างหนึ่งและความคิดนี้เป็นสัญลักษณ์ของเจตคติ

เลฟตัน, และลอร่า (Lefton, & Laura, 1997, p. 354) ให้ความหมายของเจตคติ หมายถึง ความรู้สึก ความเชื่อ และการโน้มน้าวให้แสดงพฤติกรรมต่อคน หรือสิ่งต่าง ๆ

คาร์ลีย์ (Darley, 1998, p. 611) ให้ความหมายของเจตคติหมายถึงการแสดงออก ที่ได้ใคร่ครวญแล้วต่อเหตุการณ์สิ่งต่าง ๆ หรือคนว่าพึงพอใจ

สวังก์ โค้วตระกูล (2541, หน้า 46) ได้ใช้คำว่า ทศนคติ โดยกล่าวว่าทศนคติเป็น อชฌาสัย (disposition) หรือแนวโน้มที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสนองตอบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้า ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ทั้งคน วัตถุ สิ่งของ หรือความคิด (ideas) ทศนคติอาจจะเป็นบวกหรือลบ ถ้าบุคคลมีทศนคติบวกต่อสิ่งใด ก็จะมีพฤติกรรมที่จะเผชิญกับสิ่งนั้น ถ้ามีทศนคติลบก็จะหลีกเลี่ยง ทศนคติ เป็นสิ่งที่เรียนรู้และเป็นการแสดงออกของค่านิยมและความเชื่อของบุคคล

เจลา ประเสริฐสังข์ (2542, หน้า 256) ให้ความหมายของเจตคติว่า หมายถึง สภาพจิตใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ในลักษณะที่ยอมรับ (accept) สิ่งนั้นหรือปฏิเสธ (reject) สิ่งนั้นแล้วส่งผลให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้นตามสภาพจิตใจหรือความรู้สึกนั้น ๆ

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543, หน้า 54) กล่าวว่า เจตคติเป็นความรู้สึก เชื่อ ศรัทธาต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จนเกิดความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมออกมา ซึ่งอาจเป็นไปได้ในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ได้ เจตคดียังไม่เป็นพฤติกรรมแต่เป็นตัวการที่ทำให้เกิดพฤติกรรม

พิชิต ฤทธิจรรยา (2549, หน้า 223) กล่าวว่าเจตคติหมายถึงความเชื่อความศรัทธาของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ และประสบการณ์ที่ช่วยกระตุ้นจิตใจให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งต่าง ๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง เช่น สนับสนุนหรือต่อต้าน ชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย เป็นต้น

พรรณี ชูทัย (2545, หน้า 76) กล่าวว่า เจตคติเป็นเรื่องของความรู้สึกทั้งที่พอใจและไม่พอใจ ที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลทำให้แต่ละคนตอบสนองต่อสิ่งเร้าแตกต่างกันไป

วิภาวี แป้นเรือง (2546, หน้า 37) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึงความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็นและความพร้อมที่จะกระทำต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นความรู้สึกในทางชอบหรือไม่ชอบเป็นการบอกแนวโน้มทางจิตใจของบุคคลเมื่อปะทะสัมพันธ์กับสิ่งของ บุคคลประเพณี หรือสถานการณ์ใด ๆ ซึ่งมีผลให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา เจตคติที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งสามารถสร้างขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้

จากความหมายของเจตคติที่กล่าวมา สรุปได้ว่า เจตคติ หมายถึง ความโน้มเอียงต่อสิ่งเร้าทั้งทางบวกและทางลบต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นบุคคล วัตถุสิ่งของ สถาบัน ซึ่ง

จะแสดงออกในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ได้ และเจตคติของบุคคลสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงได้ภายใต้สถานการณ์หลาย ๆ อย่าง

2. องค์ประกอบของเจตคติ

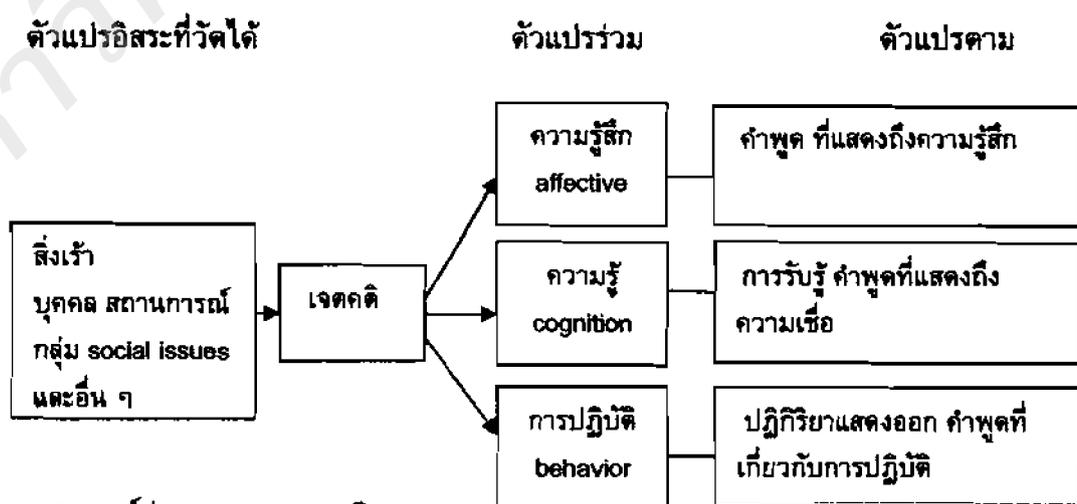
เจตคติ (attitude) เป็นความเชื่อมั่น ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ เช่น ต่อบุคคลต่อสิ่งของ ต่อการกระทำ ต่อสถานการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งทำที่ที่แสดงออกบ่งถึงสภาพของจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

กฤษณา ตักศิศรี (2540, หน้า 185) กุญชรี คำชาย (2540, หน้า 159) และ เพราพรรณ เปลี่ยนนุ (2542, หน้า 99) กล่าวว่า เจตคติเป็นปฏิกิริยาโต้ตอบต่อสิ่งเร้าซึ่งเกิดแล้วค่อนข้างคงทน แต่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ และแสดงออกมาให้เห็นได้ และเอพสไตน์ (Epstein, 1980, p. 6) ได้กล่าวถึง เจตคติว่า เป็นความคิดเห็นซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบเป็นส่วนที่พร้อมจะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ภายนอก มีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ คือ

1. องค์ประกอบทางด้านพุทธิปัญญา (cognitive component) ก็เป็นองค์ประกอบทางด้านความรู้ ความคิด หรือความเข้าใจของบุคคล องค์ประกอบด้านความรู้นี้สามารถวัดได้โดยง่าย องค์ประกอบทางด้านความรู้นี้ขึ้นอยู่กับความถนัดทางภาษาของผู้เรียน

2. องค์ประกอบทางด้านทำที่ความรู้สึก (affective component) เป็นส่วนประกอบทางด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ สภาพทางอารมณ์ได้แก่ ความรู้สึกชอบ ไม่ชอบ พอใจ ไม่พอใจ โดยทั่วไปการมีความรู้จะนำไปสู่การมีความรู้สึก

3. องค์ประกอบทางด้านการปฏิบัติ (behavioral component) ก็เป็นองค์ประกอบทางด้านความพร้อมที่มีแนวโน้มในทางปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นกับความคิดและกระบวนการทางสรีระที่พร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้าตามความรู้และความรู้สึกที่มีอยู่ ทั้งในด้านที่สนับสนุน (เจตคติที่ดี) หรือคัดค้าน (เจตคติที่ไม่ดี)

ภาพ 5 องค์ประกอบของเจตคติ
ที่มา (เพราพรรณ เปลี่ยนนุ, 2542, หน้า 99)

เลฟตัน (Lefton, 1997, p. 354) และชัยญะ บุญผะเวส (2537, หน้า 301) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของเจตคติไว้ 3 ประการ คือ

1. ด้านความรู้ความเข้าใจ (the cognitive component) เป็นความเชื่อที่มีต่อสิ่งนั้น ๆ

2. ด้านอารมณ์ (the emotional component) เป็นความรู้สึกชอบ ไม่ชอบสิ่งนั้น ๆ

3. ด้านพฤติกรรม (the behavioral component) เป็นการแสดงออกของความเชื่อและความรู้สึกที่มีต่อสิ่งนั้น

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2534, หน้า 210-211) กล่าวว่า เจตคติ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบด้านความรู้และความเข้าใจ (cognitive component) จะต้องเป็นองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าเพื่อเป็นเหตุผลที่จะสรุปความ และรวมเป็นความเชื่อ หรือช่วยในการประเมินค่าต่อสิ่งเร้า นั้น ๆ

2. องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก และอารมณ์ (affective component) จะต้องเป็นองค์ประกอบด้านความรู้สึก หรืออารมณ์ของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเร้าเป็นผลต่อเนื่องมาจากที่บุคคลประเมินค่าสิ่งเหล่านั้นแล้วพบว่าพอใจ หรือไม่พอใจ ต้องการหรือไม่ต้องการ ดีหรือเลว

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (behavioral component) จะเป็นองค์ประกอบทางด้านความพร้อม หรือความโน้มเอียงที่บุคคลประพฤติปฏิบัติ หรือตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทิศทางที่สนับสนุนหรือคัดค้าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อ หรือความรู้สึกของบุคคลที่ได้รับจากการประเมินผล

สุชา จันทน์เอม, และสุรางค์ จันทน์เอม (2539, หน้า 242) ได้แบ่งองค์ประกอบของเจตคติไว้ 3 ประการ คือ

1. cognitive component เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวกับความรู้

2. feeling component เป็นองค์ประกอบด้านความรู้สึกของบุคคลซึ่งมีอารมณ์เข้ามาเกี่ยวข้อง หากบุคคลมีความรู้สึกชอบพอบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะช่วยให้เกิดเจตคติที่ดีต่อบุคคลนั้น หรือสิ่งนั้น

3. action tendency component เป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคล คือ แนวโน้มเอียงที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมตอบโต้ได้อย่างใดอย่างหนึ่งออกมา พฤติกรรมที่แสดงออกมานั้นเกิดจากความรู้สึกที่มีเกี่ยวกับบุคคล เหตุการณ์ หรือสิ่งเร้า นั้น ๆ

องค์ประกอบของเจตคติ สรุปได้ 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ความเข้าใจ 2) ด้านความรู้สึก 3) ด้านพฤติกรรม ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านจะต้องมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กัน การแสดงออกจะเป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบ

3. ลักษณะของเจตคติ

จาร์อง เจริญ (2539, หน้า 368-376) ได้กล่าวถึงลักษณะของเจตคติดังนี้

1. เจตคติเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้เพราะเจตคติไม่ใช่แรงขับจากร่างกาย เช่น ความหิวเป็นแรงขับทางร่างกาย การเลือกอาหารของแต่ละบุคคลเป็นพื้นฐานมาจากการเรียนรู้ทางสังคม ดังนั้นจึงถือว่าเป็นเจตคติ

2. เจตคติเป็นสิ่งที่คงทนถาวรแม้ว่าเจตคติเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้เหมือนกับการเรียนรู้อื่น ๆ แต่ที่เป็นความรู้สึกที่ฝังลึก บุคคลพิถีพิถันกับการแต่งตัวจะให้เปลี่ยนเป็นแต่งตัวง่าย ๆ จะต้องใช้เวลาอันยาวนานเพราะมีผลต่ออารมณ์

3. เจตคติ เป็นความรู้สึกที่แสดงโดยตรงต่อสิ่งเร้าเป็นอย่างไร ๆ ไป บุคคลก็ย่อมจะแสดงความรู้สึกไม่ชอบกับอีกคนหนึ่งเขารู้จัก แสดงว่าต้องแยกเร้าเร้าต่อสิ่งเร้า

4. เจตคติสามารถเกิดกับทุก ๆ สิ่งได้ เช่น บุคคลวิตถุกลุ่มสถาบัน แนวความคิด และ ขบวนการทั่ว ๆ ไป

5. เจตคติ เป็นพื้นฐานส่วนหนึ่ง มีแรงผลักดันซึ่งก่อให้เกิดลักษณะนิสัยขึ้นได้ เช่น บุคคลที่มีความเลื่อมใสในศาสนาก็ย่อมมีความผูกพันเกี่ยวข้องกับในด้านนี้ในที่สุดก็กลายเป็นนิสัย

สรวงศ์ ไคว้ตระกูล (2541, หน้า 246-247) ได้อธิบายถึงลักษณะของเจตคติ ได้แก่

1. เจตคติ เป็นสิ่งที่เรียนรู้เป็นแรงจูงใจที่จะกระทำบุคคลกล้าเผชิญ หรือหลีกเลี่ยงสิ่งเร้า ฉะนั้น เจตคติจึงมีทั้งทางบวกและทางลบ

2. เจตคติมองค์ประกอบ คือเชิงความรู้สึก เชิงการรู้จัก และเชิงพฤติกรรม

3. เจตคติเปลี่ยนแปลงได้ตามสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิก

4. สังคมประกิด มีความสำคัญต่อการพัฒนาเจตคติของเด็กโดยเฉพาะเจตคติต่ออุดมคติ

สรุป เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ เป็นความรู้สึก จากการได้รับประสบการณ์ทั้งทางบวกและทางลบ อีกทั้งยังเปลี่ยนแปลงได้ตามสิ่งเร้าและสถานการณ์นั้น ๆ

4. การเกิดเจตคติ

ไคลเดอร์ (Clider, 1994, pp. 422-425) อธิบายถึงอิทธิพลที่ทำให้เกิดเจตคติ ดังนี้

1. อิทธิพลทางสังคมหรือพ่อแม่จะเป็นผู้มีอิทธิพลคนแรกต่อเจตคติ จากนั้นจะเป็นกลุ่มเพื่อนในการสร้างเจตคติของพ่อแม่ และเพื่อน คือโดยการให้ข้อมูล การให้กำลังใจและการชี้บอก

2. อิทธิพลของความรู้ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการเกิดเจตคติ และทำให้เราเกิดเจตคติโดยมีเหตุผล

3. อิทธิพลของพฤติกรรม เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดเจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้

เอ็ททิงเกอร์, และโรเบิร์ต (Ettinger, & Robert, 1995, pp. 672-673) อธิบายถึง การเกิดเจตคติว่า

1. เกิดจากการได้สังเกตพฤติกรรม (behavioral observation) บุคคลต้องสังเกต พฤติกรรม ของบุคคล และเลียนแบบบุคคลนั้น
2. เกิดจากการได้เรียนรู้ (learning attitude) เจตคติเกิดขึ้นโดยกระบวนการวาง เงื่อนไขแบบคลาสสิก (classical condition) หรืออาจเกิดจากการได้รับคำชมเชยการยินยอม และการยอมรับซึ่งเป็นเงื่อนไขแบบเสริมแรง (operant conditioning)
3. เกิดจากการได้รับประสบการณ์ตรง (direct experience) เป็นเจตคติที่เกิดขึ้น โดยการเรียนรู้ถึงสิ่งนั้น ๆ ด้วยตนเอง

ธัญญา บุปผเวส (2537, หน้า 302) อธิบายถึงอิทธิพลที่ทำให้เกิดเจตคติ ดังนี้

1. อิทธิพลของครอบครัว พ่อแม่เป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อเด็กในวัยก่อนเรียน เด็กจะมี ค่านิยม ความเชื่อและความรู้สึกต่าง ๆ ภายใต้อารมณ์ของพ่อแม่เป็นหลัก
2. อิทธิพลของประสบการณ์ส่วนตัวโดยตรงจะเป็นการพัฒนาเจตคติที่ค่อนข้างจะ หนักแน่น
3. อิทธิพลจากกลุ่มจากระเบียบหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางสังคมที่สมาชิกในสังคม นั้น ๆ เช่น เมื่อเข้าโรงเรียน ครูและเพื่อนจะมีบทบาทต่อการเกิดเจตคติในการเลียนแบบอย่าง มาก
4. อิทธิพลของสื่อมวลชนจะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาเจตคติของบุคคลอย่างมาก เช่น การรายงาน การกระทำต่าง ๆ ของบุคคลอื่นในสังคม ไม่ว่าจะได้รับรางวัลหรือโทษก็ตาม เป็นการทำให้เกิดเจตคติต่อการกระทำนั้น ๆ แก่บุคคลอื่น ๆ

สุชา จันทน์เอม, และสุรางค์ จันทน์เอม (2539, หน้า 244-245) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเกิดเจตคติ คือ

1. วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อชีวิตของคนทุกคนเริ่มตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย จากครอบครัว โรงเรียน วัด สถาบันอื่น ๆ ในสังคม วิทยุ โทรทัศน์ สื่อมวลชนต่าง ๆ ย่อมมี อิทธิพลต่อการเกิดเจตคติ
2. ครอบครัวเป็นแหล่งที่ให้การอบรมเด็กอันดับแรก จึงมีอิทธิพลอย่างมากที่สุดใน การสร้างเจตคติ เด็กจะเลียนแบบและเชื่อฟังพ่อแม่
3. กลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลมากเมื่อเข้าโรงเรียน ทั้งนี้เพราะเด็กต้องการเป็นที่ได้รับ การยอมรับ และคำแนะนำจากเพื่อน
4. บุคลิกภาพเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการเกิดเจตคติของบุคคลอย่างมากเช่นกันเช่น พวกที่ชอบออกสังคม หนีสังคม ชอบเด่น พวกอ่อนน้อม ก็จะมีเจตคติที่แตกต่างกันออกไป

ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ (2543, หน้า 11) ได้อธิบายขั้นตอนการเกิด ความรู้ความแนวพุทธปรัชญา โดยมีลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

ผัสสะ ปัจจยา เวทนา คือ การได้ประสบหรือสัมผัส กระตุ้นให้เกิดความรู้สึก

เวทนา ปัจจยา คตินหา คือ ความรู้สึก กระตุ้นให้เกิดความอยากได้

คตินหา ปัจจยา อุปทาน คือ ความอยาก กระตุ้นให้เกิดความยึดมั่นถือมั่นหรือถือว่า

มีค่านิยม

อุปทาน ปัจจยา ภพ คือ ค่านิยม กระตุ้นให้เกิดสภาวะรุ่มร้อน หรือพร้อมอยู่ในใจ หรือเจตคตินั่นเอง

ภพ ปัจจยา ชาติ คือ เจตคติกระตุ้นให้เกิดการกระทำที่ปรากฏออกมาภายนอก หรือปรากฏกระทำออกมาภายนอก

สรุปได้ว่า เจตคติ เกิดจากการได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น สังคม วัฒนธรรม ประสบการณ์ การเรียนรู้หรือแรงกระตุ้น และเพื่อน ซึ่งทำให้เกิดเจตคติทั้งทางบวก และทางลบ

5. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดและการเปลี่ยนแปลงเจตคติ

ไคลเดอร์ (Clider, 1994, pp. 426-429) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่ทำให้ เจตคติเกิดการเปลี่ยนแปลง คือ

1. ลักษณะของผู้ที่สื่อสาร (communication characteristics) ต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้สื่อสาร คือความน่าเชื่อถือ หากผู้ส่งสารเป็นผู้มีความน่าเชื่อถือมาก ก็อาจทำให้ผู้ฟังมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนเจตคติได้ คุณสมบัติที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือความดึงดูดใจ ผู้ที่จะสามารถเปลี่ยนแปลงเจตคติผู้อื่นได้ต้องเป็นผู้มีเสน่ห์ มีการกระทำที่เหมาะสมและมีคุณสมบัติอีกประการหนึ่งระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร คือ จะมีปัญหาและสิ่งแวดล้อมคล้ายกับคน

2. ลักษณะของข่าวสาร (situation) ผู้ฟังกำลังรับข่าวสารหากมีสิ่งรบกวนจะทำให้ผู้ฟังหันเหความสนใจได้ ซึ่งอาจทำให้ผู้ฟังเปลี่ยนแปลงเจตคติในที่สุด

กฤษณา ตักศิศรี (2540, หน้า 192) เฉลา ประเสริฐสังข์ (2542, หน้า 257) และ เพราพรรณ เปลี่ยนภู (2542, หน้า 110-111) มีแนวคิดตรงกันว่า ปัจจัยที่ส่งผลหรือมีอิทธิพลต่อการเกิดและการเปลี่ยนแปลงเจตคติที่สำคัญ ดังนี้คือ

1. บ้าน หรือการอบรมเลี้ยงดูจากบิดา มารดา ซึ่งมีอิทธิพลต่อเจตคติมาก ทั้งยังมีความศรัทธานับถืออยู่ในจิตใจอีกด้วย เจตคติของเด็กย่อมจะเอนเอียงไปหาบิดามารดาโดยไม่รู้ตัว ดังนั้นบิดามารดาจึงควรเป็นแบบอย่างที่ดีของลูก ส่งเสริมให้พัฒนาเจตคติที่ดี และปรับแก้เจตคติที่ไม่ถูกต้อง

2. วัฒนธรรมมี 2 ด้าน คือด้านวัตถุและจิตใจ ทั้ง 2 ด้านนี้มีอิทธิพลต่อเจตคติมาก บุคคลที่มีชาติ วรรณะ เพศ วัย การศึกษา อาชีพ ศาสนา สิ่งแวดล้อม สถานะภาพ ฯลฯ แตกต่างกันย่อมมีเจตคติต่างกัน

3. การศึกษา และสถาบันการศึกษาเป็นสถานที่ที่จัดให้มีการฝึกอบรมเด็กอย่างมีระเบียบแบบแผน จึงกล่าวได้ว่าสถานศึกษามีอิทธิพลต่อเจตคติมาก เจตคติของเด็กจะหันเหไป

ตามทิศทางที่ครูชี้แนะเป็นส่วนใหญ่ และการศึกษาเป็นพื้นฐานให้เด็กเกิดความคิดสติปัญญาและประสบการณ์ใหม่ เปลี่ยนเจตคติไปสู่แนวทางที่ถูกต้อง

4. สังคม สิ่งแวดล้อม และสื่อมวลชนสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อเจตคติมากทำให้คนเคยชินกับสภาพสังคมที่ตนเองอยู่ และสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ ฯลฯ จะมีอิทธิพลต่อการสร้างและการเปลี่ยนแปลงเจตคติของเยาวชนอย่างยิ่ง

ทรงพล ภูมิพัฒน์ (2538, หน้า 185) ได้กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงเจตคตินั้นเกิดจากการโฆษณาชวนเชื่อซึ่งมีการศึกษาค้นคว้า ปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในสังคมปัจจุบัน เราไม่สามารถหลบการโฆษณาชวนเชื่อได้ เพราะการโฆษณาชวนเชื่อใช้กับธุรกิจตั้งแต่ขนาดเล็กจนถึงการเมืองระดับประเทศ

สุชา จันทน์เอม, และสุรางค์ จันทน์เอม (2539, หน้า 245-246) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงเจตคติขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่

1. การเลือกรับรู้ (selective perception) บุคคลจะเลือกรับรู้ในสิ่งที่เห็นว่าเป็นสิ่งที่เหมาะสมกับตนเอง หากสิ่งใดไม่เหมาะสมก็จะไม่รับรู้ และเมื่อรับรู้สิ่งใดแล้วก็จะเพิกเฉยอย่างหนึ่งของตนเองและเปลี่ยนแปลงได้ยาก

2. การหลีกเลี่ยง (avoidance) บุคคลจะรับเอาแต่สิ่งที่ให้ความสุข หรือสิ่งที่ตนเองต้องการเท่านั้น ส่วนสิ่งที่จะเกิดทุกข์กับตนก็จะไม่รับ

3. การสนับสนุนจากกลุ่ม (group support) บุคคลที่ประสบความสำเร็จขณะที่อยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งก็จะไม่ยอมเปลี่ยนแปลงกลุ่มใหม่ เพราะมีความสุขและประสบความสำเร็จ พวกนี้จะเปลี่ยนแปลงเจตคติได้ยาก

สรุปได้ว่า เจตคติสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับลักษณะผู้สื่อสารและลักษณะของข่าวสาร

6. ประโยชน์ของเจตคติ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526, หน้า 5-6) กล่าวถึงประโยชน์ของเจตคติไว้ ดังนี้

1. ช่วยทำให้เขาเข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวโดยการจัดรูปหรือจัดระบบสิ่งของต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวเขา

2. ช่วยให้มีการเข้าข้างตัวเอง (Self - Esteem) โดยช่วยให้บุคคลหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดีหรือปกปิดความจริงบางอย่างซึ่งนำความไม่พอใจมาสู่ตน

3. ช่วยในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่สลับซับซ้อน ซึ่งการมีปฏิริยาตอบโต้หรือการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดออกไปนั้น ส่วนมากจะทำในสิ่งที่นำความสนใจมาให้หรือเป็นการบำเหน็จรางวัลจากสิ่งแวดล้อม

4. ช่วยให้บุคคลสามารถแสดงออกถึงค่านิยมของตัวเองซึ่งแสดงว่าเจตคตินั้นนำความพอใจมาให้บุคคลนั้น

7. การวัดเจตคติ

เจตคติเป็นเรื่องเกี่ยวกับจิตใจ ความรู้สึกและอารมณ์จึงเป็นเรื่องยากในการวัด เพราะผู้ตอบจะต้องประเมินความรู้สึกของตนเองว่าพึงพอใจหรือมองเห็นคุณค่าต่อสิ่งนั้น ๆ มากน้อยเพียงใด ในการศึกษาครั้งนี้นักวิจัยศึกษาการวัดเจตคติ ดังนี้

เพราะพรอน เปลียนกู (2542, หน้า 110-111) ได้กล่าวถึง การวัดเจตคติไว้หลายวิธีเพราะเจตคติเป็นการรวมพฤติกรรมในด้านความรู้ อารมณ์ ความรู้สึกและความพร้อมที่จะทำกิจกรรม ซึ่งวิธีวัดอาจทำได้หลายอย่าง และสิ่งที่สำคัญที่ตระหนักในการวัดหรือการตรวจสอบเจตคติ คือการวัดพฤติกรรมของมนุษย์เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เพราะสามารถบิดเบือน ปกปิดข้อเท็จจริงได้ ดังนั้น ในการเลือกเครื่องมือในการวัด ควรพิจารณาอายุ และประสบการณ์ของผู้ถูกศึกษาเพื่อเลือกวิธีการวัดที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้ ซึ่งอาจจะต้องใช้หลายวิธีร่วมกัน วิธีวัดเจตคติที่ใช้ในปัจจุบัน มีดังนี้

1. การสังเกต เป็นวิธีการศึกษาพฤติกรรมด้วยการติดตาม ฝ้ามอง และจดบันทึก เช่น วิธีการสังเกตพฤติกรรมทางวาจาของแฟลนเดอร์ (Flanders)

2. การใช้แบบสอบถาม ซึ่งแบบสอบถามมีหลายประเภท เช่น แบบสอบถาม และแบบกำหนดตัวเลือก การใช้แบบสำรวจ (inventory) แบบตรวจสอบรายการ (checklist) แต่ที่นิยมกันมากในปัจจุบันเป็นแบบสอบถามที่ใช้วิธีการ ดังต่อไปนี้

2.1 วิธีใช้ค่าประจำประโยค เรียกวิธีนี้ว่า เครื่องมือวัดเจตคติแบบเทอร์สไตน์

2.2 วิธีการประเมินมาตราส่วนลิเคิร์ท ซึ่งเป็นแบบที่นิยมกันมาก

2.3 วิธีการใช้ความหมายแฝงของค่าคุณศัพท์ (semantic differential scale)

วิธีการนี้สร้างตามทฤษฎีของออสกู๊ด (Osgood) และคณะ

3. การสัมภาษณ์ คือการวัดเจตคติด้วยการสอบถามด้วยคำพูด และจดบันทึกหรืออัดเสียง เพื่อนำคำพูดมาวิเคราะห์ในภายหลัง ข้อมูลที่ได้รับนอกจากความคิดเห็นแล้วยังได้รับข้อมูลที่แสดงออกของพฤติกรรมด้วย แต่วิธีการสัมภาษณ์มีข้อเสีย คือ ถ้าผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ไม่มีสัมพันธไมตรีอันดีต่อกัน ข้อมูลที่ได้อาจจะไม่ได้ข้อเท็จจริง

4. การใช้แบบทดสอบทางอ้อม (projective completion test) เป็นการวัดเจตคติด้วยวิธีสะท้อนความคิดต่อภาพ ข้อสำคัญของวิธีนี้คือ ผู้วิเคราะห์หรือผู้ตีความหมายข้อความจะต้องมีความชำนาญในการวิเคราะห์ความหมายคำพูด จึงจะสามารถทำให้ข้อมูลที่ได้รับน่าเชื่อถือ

5. การใช้การต่อประโยคให้สมบูรณ์ (sentence completion test) จึงเป็นส่วนหนึ่งของวิธีวัดทางอ้อม ข้อทดสอบ เป็นข้อคำถามที่เขียนเฉพาะค่อนำประโยค และเว้นข้อความท้ายประโยค ให้ผู้ถูกศึกษา เขียนข้อความต่อให้จบประโยค ข้อคำถามเป็นเรื่องที่ต้องการวัดหลายประโยค ผู้ศึกษาจะนำข้อความท้ายประโยคมารวบรวมตีความหมายเจตคติที่มีอยู่

ในปัจจุบันมีการพัฒนาเครื่องมือวัดเจตคติในแนวใหม่ที่กำลังเป็นที่นิยมเช่นการวัด สรีระด้านการใช้เครื่องมือเพื่อสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงทางร่างกายการวัดร่องรอยเป็นต้น

รวีวรรณ อังคนุรักษ์พันธุ์ (2533, หน้า 7-29) ได้กล่าวถึงการวัดเจตคติ ไว้ดังนี้

1. การสัมภาษณ์ (interview) มี 2 ประเภท คือ
  - 1.1 แบบมีโครงสร้าง (structured interview)
  - 1.2 แบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview)
2. การสังเกต (observation) มี 2 ประเภท คือ
  - 2.1 การสังเกตทางตรง (direct observation)
  - 2.2 การสังเกตทางอ้อม (indirect observation)
3. แบบสอบถาม (questionnaire) นิยมใช้ 3 รูปแบบ คือ
  - 3.1 แบบสอบถามปลายเปิด (opened form)
  - 3.2 แบบสอบถามปลายปิด (closed form) มีหลายรูปแบบ คือ
    - 3.2.1 แบบตรวจสอบรายการ (checklist)
    - 3.2.2 แบบมาตราส่วนรายการ (rating scale)
    - 3.2.3 แบบจัดอันดับ (ranking)
    - 3.2.4 แบบเติมคำสั้น (completion)
  - 3.3 แบบสอบถามชนิดรูปภาพ
4. ชนิดรายงานตนเอง (self-report) ที่แพร่หลายมาก คือ แบบทดสอบวัดเจตคติของ เทอร์สโตน (the Thurstone method) และแบบทดสอบวัดเจตคติของลิเคิร์ท (the Likert method)
  - 4.1 เทอร์สโตน (thursone) เป็นมาตราส่วน 11 อันดับ ตั้งแต่ความรู้สึกพึงพอใจ (ชอบ) มากที่สุด ... ไปจนถึงไม่พึงพอใจ (ไม่เห็นด้วย) มากที่สุด แต่ละอันดับจะมีค่าเป็นตัวเลข คือเห็นด้วยมากที่สุด = 11 คะแนน รอง ๆ ลงไปก็เป็น 9.9, 8.8, 7.7, 6.6 ความเห็นกลาง ๆ ได้ 5.5 ต่อลงไปเป็น 4.4, 3.3, 2.2, 1.1 และไม่เห็นด้วยมากที่สุด 0.0 จากผลรวมของคะแนนจะ บอกให้ทราบว่า ผู้ถูกศึกษามีเจตคติในเชิงบวก หรือลบ ต่อสิ่งที่เรากำลังศึกษานั้น
  - 4.2 ลิเคิร์ท (Likert) เป็นวิธีการที่นิยมใช้มากที่สุดคือ ด้านวิธีการก็คือใช้ มาตรา ส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 อันดับ ดังนี้ เห็นด้วยมากที่สุด 5 คะแนน, เห็นด้วย 4 คะแนน , ปานกลางเฉยหรือไม่แน่ใจ 3 คะแนน ไม่เห็นด้วย 2 คะแนน และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 คะแนน
5. เทคนิคจินตนาการ (projective technique) แบ่งได้ตามลักษณะของแบบทดสอบ ได้ 3 แบบ คือ
  - 5.1 แบบทดสอบที่มีโครงสร้างแบบเลือกราง เช่น แบบทดสอบหมึกของ รอร์ชาร์ท (Rorcharch ink-blot test)
  - 5.2 แบบที่เกี่ยวข้องกับภาษา เช่น การเติมประโยคให้สมบูรณ์

5.3 แบบที่ให้แสดงออก เช่น การวาดภาพ การแสดงบทบาทสมมุติ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การวัดหรือการตรวจสอบเจตคติ มีหลายวิธี ได้แก่ การใช้แบบทดสอบวัดเจตคติโดยตรง การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้แบบทดสอบทางอ้อม และ การใช้การตอบระโยคให้สมบูรณ์ ซึ่งการวัดเจตคตินั้นผู้ศึกษาควรเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมซึ่งอาจจะใช้วิธีการหลายอย่างร่วมกันเพื่อให้ได้ผลเป็นที่น่าเชื่อถือ

สรุป เจตคติของนักเรียนต่อการเรียนด้วยหลักสูตร เรื่อง คำนานสองพี่น้อง หมายถึงความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร เรื่อง คำนานสองพี่น้อง ด้วยการตั้งวัตถุประสงค์ ให้ความหมายของเจตคติ สร้างแบบสอบถาม ตรวจสอบข้อความที่สร้างขึ้นการทดลองใช้ และนำไปใช้จริงตามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

กฤษกริกา สุนนพันธ์ (2547, หน้า 149-152) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตร สาระการเรียนรู้ภาษาไทย รายวิชา ท 422 วรรณกรรมท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร นนทบุรี และสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่า 1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานพบว่าผู้บริหาร ครูและนักเรียนต้องการให้มีการพัฒนาหลักสูตรโดยสร้างเอกสารหลักสูตร และจัดวิชาขึ้นเป็นวิชาเลือกเสรีให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจ 2) ผลการพัฒนาหลักสูตรและหาประสิทธิภาพของเอกสารหลักสูตรพบว่าเอกสารหลักสูตรมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ โดยมีค่าความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้เท่ากับ .91 3) ผลการทดลองใช้เอกสารหลักสูตรพบว่า การทดลองเป็นไปตามแผนที่ผู้วิจัยวางไว้ นักเรียนมีความสนใจ และตั้งใจปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้เป็นอย่างดี 4) ผลการประเมินเอกสารหลักสูตรพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (ค่าเฉลี่ย 78.4 เกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70) นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการเรียนอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างมาก (ค่าเฉลี่ย 4.16) และควรปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้บางหน่วย

ธนสาร บังลังก์ปัทมา (2547, หน้า 97-98) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรภาษาไทยหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง พุทธมนตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีขั้นตอนการพัฒนา 4 ขั้นตอนนี้ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร พบว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้นประกอบด้วย หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา การจัดเวลาเรียน สาระการเรียนรู้ แนวการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 15 แผน 3) ผลการทดลองใช้หลักสูตรนักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาวิชาภาษาไทยดีขึ้น มีคะแนนผลการทำงานและชิ้นงานเฉลี่ยเท่ากับ 24.79 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82.63 มีคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมการเรียนเท่ากับ 2.78 จากระดับคะแนน 3 คิดเป็นร้อยละ 92.54

และมีคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมการทำงาน เท่ากับ 2.68 จากระดับคะแนน 3 คิดเป็นร้อยละ 89.23

4) ผลการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร พบว่า ภาพรวมแล้วบทอ่านภาษาไทยใช้ ได้ผลดี โดยแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับ คือแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5, 8 และ 12 กระจายอยู่ใน 3 หน่วยย่อยคือแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 อยู่ในหน่วยย่อยที่ 1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 อยู่ในหน่วยย่อยที่ 2 และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 12 อยู่ในหน่วยย่อยที่ 3 แต่พบว่าสื่อการเรียนรู้อ่านเรื่องการก่อตั้งอำเภอพุทธมณฑล มีจุดที่ควรปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้ให้ตัวแทนนักเรียนเลือกคำเขียนตามคำบอก เนื่องจากนักเรียนจะเลือกคำที่ค่อนข้างยาก และพบว่าใบงานของแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องอักษรควบ อักษรนำ ควรปรับปรุงตัวอย่างและคำอธิบายเปรียบเทียบคำ อักษรนำบางคำกับคำอักษรควบให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และพบว่าการใช้บทอ่านเรื่องประวัติคลองในอำเภอพุทธมณฑลควรเพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้ศัพท์ วรรณคดีและแบบแผน การอ่านกลอนก่อนอ่านเนื้อเรื่องในบทอ่านโดยสอนให้สัมพันธ์กับ วรรณคดี และพบว่าการใช้บทอ่านเรื่องเกษตรกรรม นาบัว ควรปรับปรุงโดยเพิ่มภาพวิถีทัศน์ หรือภาพนิ่งประกอบคำอธิบายความหมายคำศัพท์ เนื่องจากคำศัพท์ในบทอ่านจะเป็นคำศัพท์ เกี่ยวกับอาชีพการทำนาบัวที่นักเรียนไม่คุ้นเคย การประเมินความรู้ความเข้าใจ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนหลักสูตรภาษาไทยหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง พุทธมณฑล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลัง เรียนสูงกว่าก่อนเรียนการประเมินด้านความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตร พบว่านักเรียนทุกคนเห็น ด้วยกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักสูตรภาษาไทยหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง พุทธมณฑล ในระดับ ตีมาก โดยอยากให้มีการจัดการเรียนรู้ในลักษณะนี้อีก คิดเป็นร้อยละ 100 โดยนักเรียนให้ เหตุผลไว้ว่าการเขียนพรรณนาความรู้ดีกว่าเพราะได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้เรียนรู้เรื่องพุทธมณฑล เรื่องนาบัวเรื่องคลอง ได้ฝึกเขียน ได้อ่าน มีการพูดแสดงความคิดเห็น ได้เขียนเรียงความ ได้ เขียนตามคำบอก ได้แต่งประโยค จับคู่คำคล้องจอง ได้หาคำศัพท์จากพจนานุกรม ชอบ โครงการเพราะได้รางวัลจากการประกวดโครงการและได้เรียนนอกสถานที่ อีกทั้งการที่ครูเปิด โอกาสให้ซักถาม ได้รู้เรื่องเกี่ยวกับประวัติต่าง ๆ มาก ทำให้อยากเรียนและสนุก รู้สึกภูมิใจที่เรา มีภาษาประจำชาติและภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ประจำของชาติ

จิตรลดา เกิดเรื่อง (2548, หน้า 156-157) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา เรื่อง ประเพณีและพิธีกรรมไทยทรงดำ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการศึกษา พบว่า 1) ด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน นักเรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องการให้มีการพัฒนา หลักสูตรสถาน ศึกษาเรื่องประเพณีและพิธีกรรมไทยทรงดำ ซึ่งมีลักษณะเป็นหลักสูตรสถาน ศึกษา 2) หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย หลักการ คำอธิบายรายวิชา จุดหมาย โครงสร้าง ขอบข่ายเนื้อหา เวลาเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและ ประเมินผล หน่วยการเรียนรู้ และจัดการเรียนรู้ 9 แผนการจัดการเรียนรู้ ขอบข่ายเนื้อหา ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาไทยทรงดำ วิธีการดำเนินชีวิต ประเพณีและพิธีกรรม

ประเพณีการแต่งงานประเพณีการแต่งกาย การประเมินผลหลักสูตร ของผู้เชี่ยวชาญพบว่า หลักสูตรมีความสอดคล้อง และเหมาะสม 3) นำหลักสูตรไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งร่วมกันสอนโดยผู้รู้ในท้องถิ่น ผู้วิจัย และครูผู้สอน พบว่า นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมีความกระตือรือร้น และตอบคำถามครูตรงประเด็น และ 4) นักเรียนมี ผลการเรียนรู้เรื่องประเพณีและพิธีกรรมไทยทรงดำก่อนและหลังการใช้หลักสูตรแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนมีความสามารถประกอบอาหารพื้นบ้านไทยทรง ดำ และนักเรียนมีความคิดเห็นว่าหลักสูตรมี ความน่าสนใจ มีกิจกรรมที่หลากหลาย ควร ปรับปรุงหลักสูตรในเรื่องนี้ของเนื้อหา ระยะเวลาให้มีความยืดหยุ่น ใบบาง และใบบางควรรู้ควรรู้ ให้นำสนใจ

ลัดดาวัลย์ มีทอง (2548, หน้า 98-99) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตร เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า 1) ได้หลักสูตรท้องถิ่นที่มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก หลักสูตรมีองค์ประกอบครบถ้วนมี ความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้จัดการเรียนการสอนได้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ภูมิปัญญา ท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช สูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญที่ ระดับ .01 3) เจตคติของนักเรียนต่อหลักสูตรท้องถิ่นสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

งามดา เพชรคอน (2549, หน้า 110-111) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรการอนุรักษ์ ท้องถิ่น เรื่อง ผักพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า 1) การพัฒนา หลักสูตรผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตร 7 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล พื้นฐาน 2) กำหนดจุดมุ่งหมาย 3) การเลือกเนื้อหา 4) จัดเนื้อหา 5) เลือกประสบการณ์ การเรียนการสอน 6) การจัดประสบการณ์การเรียนการสอน 7) การประเมินผลและได้หลักสูตร ฉบับร่าง ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้ 1) หลักการของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมาย 3) โครงสร้างหลักสูตร 4) คำอธิบายรายวิชา 5) ขอบข่ายเนื้อหา 6) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ 7) เวลาเรียน 8) การวัด และประเมิน ผล 2) คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรการอนุรักษ์ท้องถิ่น เรื่อง ผักพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุพรรณบุรี เขต 3 หลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 3) ทักษะปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน โดยผู้เรียนประเมินตนเองและครูประเมินใน ภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก 4) ระดับเจตคติของนักเรียนต่อหลักสูตรการอนุรักษ์ท้องถิ่น เรื่อง ผัก พื้นบ้าน สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง 5) การปรับปรุงหลักสูตรได้ดำเนินการปรับปรุง ในเรื่องหลักสูตร เน้นกิจกรรมให้เป็นรูปธรรมที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน ด้าน

เนื้อหาผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะเน้นเด็กนำไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยให้สอดคล้องตามแนวพระราชดำริ “เศรษฐกิจพอเพียง”

จตุพร จันทร์เรือง (2549, หน้า 132-133) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเรื่อง เพลงบอก เพลงพื้นบ้านภาคใต้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานนักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญและต้องการให้นำภูมิปัญญาเพลงบอกมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ คาดหวังให้ผู้เรียนร้องเพลงและแต่งเพลงบอกได้ โดยให้ผู้รู้ท้องถิ่นร่วมจัดการเรียนรู้และประเมินผล 2) ผลการพัฒนาหลักสูตรพบว่า หลักสูตรประกอบด้วย ความสำคัญ วิสัยทัศน์ คำอธิบายรายวิชา ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ โครงสร้างหลักสูตร เวลาเรียน แนวการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร และแผนการจัด การเรียนรู้จำนวน 6 แผน เกี่ยวกับ 1) ประวัติความเป็นมาและความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับ เพลงบอก 2) ท้องถิ่นกับเพลงบอก 3) คุณค่าเพลงบอก 4) การร้องเพลงบอก 5) การแต่งกลอน เพลงบอก 6) การสืบสานเพลงบอก และหลักสูตรมีความสอดคล้อง 3) ผลการทดลองใช้หลักสูตรกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านขึ้นาค จำนวน 15 คน ใช้เวลา 20 ชั่วโมง โดยจัดการเรียนรู้ โดยผู้รู้และครูพบว่านักเรียนมีความกระตือรือร้นในการฝึกปฏิบัติ มีการประเมินตนเอง 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรพบว่า นักเรียนมีผลการเรียนรู้เกี่ยวกับเพลงบอกก่อนและหลังใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนมีความสามารถในการ ร้องเพลงบอกและแต่งกลอนเพลงบอก มีความพึงพอใจต่อหลักสูตรในระดับมาก และเห็นว่าหลักสูตรเรื่องเพลงบอกทำให้มีความสุขในการเรียน

กันทรส เพ็ญจรัส (2549, หน้า 73) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หน่วยการเรียนรู้จังหวัดสระแก้ว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลของการศึกษาพบว่า 1) หลักสูตรท้องถิ่น หน่วยการเรียนรู้จังหวัดสระแก้ว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลัง การทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น หน่วยการเรียนรู้จังหวัดสระแก้ว สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 สูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 3) เจตคติของนักเรียนที่มีต่อจังหวัดสระแก้วหลังการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นหน่วยการเรียนรู้ จังหวัดสระแก้ว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตร ท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จริยา ศรีเพชร (2550, หน้า 186-187) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เรื่องคลอสมมหาสวัสดิ์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้าน การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน นักเรียนและผู้เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญและต้องการให้นำผู้รู้ท้องถิ่นมา ใช้ในการจัด การเรียนรู้ คาดหวังให้ผู้เรียนรู้และประเมินผล 2) ผลการพัฒนาหลักสูตร พบว่า หลักสูตรประกอบด้วยแนวคิด หลักการ จุดหมาย คำอธิบายรายวิชา มาตรฐานการเรียนรู้ ผล การเรียนรู้ที่คาดหวัง โครงสร้าง เวลาเรียน ขอบข่ายสาระการเรียนรู้ แนวทางการจัดการเรียนรู้

สื่อ การจัด การเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล และแผนการจัดการเรียนรู้ เนื้อหาหลักสูตร ประกอบด้วย 1) ประวัติความเป็นมาของคลองมหาสวัสดิ์ 2) ความสำคัญของคลองมหาสวัสดิ์ 3) บทบาทของคลองกับวิถีชีวิตของคนในอดีตและปัจจุบัน 4) สภาพภูมิศาสตร์ 5) แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 6) การอนุรักษ์คลองมหาสวัสดิ์และหลักสูตรมีความสอดคล้อง 3) ผลการทดลองใช้หลักสูตรกับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านคลองมหาสวัสดิ์ จำนวน 15 ชั่วโมง ใช้เวลา 20 ชั่วโมง จัดการเรียนรู้โดยผู้ท้องถิ่นและครูผู้สอน ขณะทดลองใช้หลักสูตร พบว่านักเรียนมีความกระตือรือร้น มีความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม และสนใจปฏิบัติกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 4) ผลการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร พบว่า นักเรียนมีผลการเรียนรู้เกี่ยวกับคลองมหาสวัสดิ์ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนมีความสามารถในการทำโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองมหาสวัสดิ์ระดับสูง นักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อหลักสูตรและเห็นว่าหลักสูตรเรื่องคลองมหาสวัสดิ์ทำให้นักเรียนรัก ภูมิใจในท้องถิ่นและเรียนรู้ด้วยความสุข

จำลอง นำพา (2550, หน้า 126-127) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติมวิถีไทยกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการศึกษาพบว่า 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อพัฒนาหลักสูตรโครงร่าง พบว่าการพัฒนาหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญในสถานศึกษาทุกแห่ง และบุคคลที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรเห็นด้วยกับการพัฒนาหลักสูตรโดยร่วมกำหนดสาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล 2) การพัฒนาหลักสูตรโครงร่าง พบว่า ได้หลักสูตรเพิ่มเติมวิถีไทยกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ประกอบไปด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย โครงสร้างของหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ สื่อ และแหล่งเรียนรู้การวัดและประเมินผล 3) การทดลองใช้หลักสูตร พบว่า นักเรียนมีความสนใจมีความกระตือรือร้น และมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมการเรียนรู้ มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในหลักสูตร 4) ผลการประเมินหลักสูตร พบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจที่มีต่อหลักสูตรพบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการปฏิบัติกิจกรรมเผยแพร่ ส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรมไทยกิจกรรมมีความน่าสนใจ การปฏิบัติกิจกรรมประสบผลสำเร็จ ผลงานมีคุณภาพ แต่ยังคงขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ด้านความพึงพอใจ พบว่า ในภาพรวมนักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในหลักสูตร 5) การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรโดยการเพิ่มเวลาที่ทำการสอน และครูจะต้องสอนให้ชัดเจน จึงได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรตามข้อค้นพบ

ปิยวรา คล้ายหนองสรวง (2550, หน้า 143-145) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง ชุมชนเสลภูมิ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน นักเรียนและผู้เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญและต้องการนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนเสลภูมิมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ คาดหวังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวในชุมชนของตนเอง โดยให้ผู้รู้ท้องถิ่นร่วมจัดการเรียนรู้และประเมินผล 2) ผลการพัฒนาหลักสูตร พบว่าหลักสูตรประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา โครงสร้างหลักสูตร เวลาเรียน แนวการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และแผนการจัด การเรียนรู้ จำนวน 6 แผน ประกอบด้วยเนื้อหาต่อไปนี้ 1) ประวัติความเป็นมาของชุมชน 2) สภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมในชุมชน 3) การละเล่นพื้นบ้าน 4) อาชีพการทอเสื่อ และผลิตภัณฑ์จากเสื่อ 5) ประเพณีฮีตสิบสอง 6) การจัดทำโครงการเกี่ยวกับชุมชนเสลภูมิ 3) ทดลองใช้หลักสูตรกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศรีอรุณวิทย์เสลภูมิ จำนวน 40 คน ใช้เวลา 14 ชั่วโมง จัดการเรียนรู้โดยผู้รู้ท้องถิ่นและครูผู้สอน ขณะทดลองใช้หลักสูตร พบว่านักเรียนมีความสนใจ กระตือรือร้นในการเรียน 4) ผลการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร พบว่า นักเรียนมีผลการเรียนรู้เรื่องชุมชนเสลภูมิก่อนและหลังการใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนมีความสามารถในการทำโครงการอยู่ในระดับสูง และมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรเรื่องชุมชนเสลภูมิ ซึ่งทำให้มีความสุข และสนุกในการเรียน

รัฐศาสตร์ สุขสวัสดิ์ (2550, หน้า 173-176) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านเรื่อง ประเพณีลากพระ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านบางคานผลการศึกษาพบว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบเหมาะสมและสอดคล้องทุกประเด็นที่จะนำไป ใช้ใน การจัดการเรียนรู้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมอยู่ในระดับดี และผลการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน ครูผู้สอนผู้บริหารสถานศึกษา และปราชญ์ชาวบ้านต่อหลักสูตรท้องถิ่นอยู่ในระดับมากและมากที่สุด

สิริวรรณ คุ่มบ้าน (2550, หน้า 108-110) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเพิ่มเติม ท40207 วรรณกรรมพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาช่วงชั้นที่ 4 จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษา 1) ผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษามีความต้องการให้มีการพัฒนาหลักสูตรโดยจัดให้เป็นรายวิชาสาระเพิ่มเติมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเพิ่มเติมโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก

อุดม คำขาด (2550, หน้า 86-87) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแบบบูรณาการ โรงเรียนบ้านผาสุก อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า 1. หลักสูตรแบบสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านผาสุก เป็นหลักสูตรที่ใช้หลักวิชาการเป็นฐานความคิดในการบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมกับ

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ประกอบด้วย 6 รายวิชา สำหรับนักเรียนชั้น ประถม ศึกษาปีที่ 1-6 และมีการใช้ฐานความคิดที่หลากหลายในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 10 หน่วย ในการเรียนรายวิชาการดำรงชีวิตในสังคม : บ้านผาสุกของเรา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 2. ผลการใช้หลักสูตรบูรณาการพบว่า 1) นักเรียนมีผลการเรียนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.64 2) ครูผู้สอนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.15 3) นักเรียนส่วนใหญ่ ร้อยละ 96.29 มีความพึงพอใจต่อการเรียนวิชาการดำรงชีวิตในสังคม : บ้านผาสุกของเรา

จากงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรในประเทศ สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมสอดคล้องกับท้องถิ่น ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในทางบวก และมีความพอใจในหลักสูตร การจัดการศึกษาควรเน้นเรื่องราวในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมให้ครูผู้สอนสามารถพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ด้วยตนเอง

2. งานวิจัยต่างประเทศ

เซนโตลานซา (Centolanza, 1987, 2866-A) ได้ศึกษาความสำคัญที่เกี่ยวกับความขัดแย้งของหลักสูตรด้านทักษะพื้นฐาน ความรับผิดชอบ และความไม่ตรงกันของการจัดการศึกษา ในรัฐนิวเจอร์ซีย์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ สร้างหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพและผลกระทบที่คาดไม่ถึง กลุ่มตัวอย่าง ครู บุคลากรในการจัดการศึกษา เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสำรวจแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า การเคลื่อนไหวในด้านทักษะพื้นฐานมีประโยชน์ในการเร่งการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการลดการสร้าง และการจัดการศึกษาทักษะพื้นฐานในเชิงการคิด การเขียนของเด็กยังไม่ดีขึ้น

วีเวียน (Vivian, 1995, p. 2118-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และรูปแบบการคิดเรื่อง การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรการดูแลสุขภาพ พบว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดังกล่าว ช่วยให้การเรียนรู้เกี่ยวกับความเชื่อในการดูแลสุขภาพแต่ละท้องถิ่นเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ยังให้ผลสัมฤทธิ์คงเดิมเมื่อนำไปใช้ในการสอนกับท้องถิ่นที่มีลักษณะเดียวกัน การนำไปสอนพบว่าความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญด้านการฝึกอบรม ส่วนด้านเนื้อหาทักษะโดยรวมไม่แตกต่างกัน สำหรับรูปแบบการคิด ด้านความรู้ ความจำ ด้านความเข้าใจโดยรวมไม่แตกต่างกัน

บิณฑซ์ (Bintz, 1996, p. 135-A) ได้ศึกษาการใช้กรอบความคิดของหลักสูตร เป็นเครื่องมือในการจัดองค์กร เพื่อสนับสนุนนักเรียนให้เกิดความเข้าใจในการอ่าน การเขียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ตลอดจนช่วยให้ครูมีเครื่องมือที่มีศักยภาพ ในการประเมินผลการสอน ผลการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์แบบใหม่ 4 ประการ คือ 1) ระหว่างหลักสูตรกับการประเมิน ซึ่งทั้ง 2 อย่างถือว่ามีศักยภาพในการทำให้เกิดการสืบเสาะต่อไป 2) ระหว่างหลักสูตรในฐานะเป็นการสืบเสาะกับนิเวศวิทยาเชิงวัฒนธรรมของโรงเรียน ซึ่งส่วนหลังถือว่าเป็นคำนิยามที่คงที่ทั้งในด้านภายในโครงสร้างหลักสูตรวิชาชีพและการประเมินผล 3) ระหว่างหลักสูตรในฐานะเป็น

การสืบเสาะกับบริบทเชิงสังคมประวัติศาสตร์ของโรงเรียน ซึ่งส่วนหลังถือว่าเป็นแบบคำนิยม ที่สะท้อนให้เห็นถึงโลกของหลักสูตรในปัจจุบันของครูและนักเรียน และ 4) ระหว่างหลักสูตรในฐานะเป็นการสืบเสาะกับกระบวนการเรียนรู้ซึ่งช่วงหลังนี้ถือว่าเป็นวิธีการที่หลากหลายในการทำให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมได้

บัทเลอร์ (Butler, 1996, p. 4254-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและออกแบบกราฟิกที่มีประสิทธิภาพ พบว่า ควรรวบรวมแนวคิดและสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบกราฟิกที่จำเป็นทางการศึกษาให้มากที่สุดก่อนดำเนินการพัฒนาหลักสูตร จากนั้นแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมา ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกราฟิกและนักการศึกษา เมื่อดำเนินการพัฒนาหลักสูตรแล้วควรมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้เป็นการทราบโดยทั่วกัน ทั้งนี้ หน่วยงานต้นสังกัดควรสนับสนุนส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมด้วย

คันชา (Cuncha, 1997, p. 2884-A) ได้ทำการศึกษาระบบการพัฒนาหลักสูตรด้านการศึกษามีจุดประสงค์เพื่อศึกษาระบบการพัฒนาหลักสูตร โดยให้บุคลากรในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการออกแบบหลักสูตร พบว่าการให้ชุมชนมีอำนาจในการกำหนดนโยบาย กระบวนการและการวางแผน ทำให้สามารถส่งเสริมการปฏิบัติงานร่วมกันของประชาชนสามารถพัฒนาแนว ทางสู่ความสำเร็จ และทำให้ประชาชนมีความเสียสละมอบเครื่องมือที่ส่งเสริมหลักสูตรพร้อมทั้งทำให้ประชาชน และผู้มีความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรสามารถออกแบบหลักสูตรร่วมกันได้

ลูโป (Lupo, 1999) ศึกษาเรื่องการใช้อินเทอร์เน็ตในการพัฒนาหลักสูตรในทางเลือกของโรงเรียนมัธยมศึกษาในรัฐอิลลินอยส์ ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 1) กระบวนการพัฒนาหลักสูตร 2) รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร เพื่อศึกษาว่าอินเทอร์เน็ตมีส่วนกระทบต่อการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา เนื่องจากสถาบันการศึกษาหลายแห่งใช้เงินหลายดอลลาร์สำหรับการติดต่อทางอินเทอร์เน็ต และรวมนักการศึกษาที่ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษา อินเทอร์เน็ตยังเป็นปัจจัยการสร้างประสบการณ์ให้กับนักเรียนในชั้น อินเทอร์เน็ตสามารถใช้ค้นหาข้อมูลอย่างแพร่หลาย จนทำให้อินเทอร์เน็ตเป็นวัสดุอุปกรณ์อย่างหนึ่งในการใช้หลักสูตรที่ส่งตรงถึงโรงเรียนรัฐบาล

มัวร์ (Moore, 2000, p. 1437) ได้ศึกษาเรื่อง ครูกับการเข้าร่วมสัมมนาการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานด้านวัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเป็นพื้นฐานแห่งพิพธิภักษ์ศิลปะที่ไม่ได้รับการบริการ ซึ่งศึกษาการพัฒนาหลักสูตรขั้นพื้นฐานทางด้านศิลปะสำหรับครูมืออาชีพ โดยการสำรวจครูซึ่งยังมีความไม่แน่นอนด้านการใช้โครงสร้างและนวัตกรรมขั้นสูงในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะ พบว่า ครูมีความพร้อมและสะดวกในการเปลี่ยนแปลงการใช้โครงการและนวัตกรรมใหม่ๆ ด้านบทบาททางวรรณกรรม วรรณคดี คุณลักษณะ กลยุทธ์ และทักษะตามความต้องการเพื่อพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมการเป็นครูมืออาชีพในการพัฒนาบทบาท

ของครูมีการฝึกฝนซ้ำ ๆ จนเกิดความชำนาญ ซึ่งพื้นฐานการวิจัยเหล่านี้มุ่งสร้างพื้นฐานในการออกแบบหลักสูตรที่จะใช้ต่อไป

วิทเทอร์ (Wither, 2000, p. 2175) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และการจัดการศึกษาพื้นฐาน เพื่อพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของสถาบันการศึกษาYVLEI พบว่าโรงเรียนมีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตรว่าปรับปรุงหลักสูตรให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทำให้เด็กเกิดความคิด ใช้ประสาทสัมผัสทุกส่วนของเด็กกับ สิ่งแวดล้อม ให้โอกาสนักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชน ซึ่งหลักสูตรได้พัฒนาทุกระดับชั้น โดยเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เน้นในเรื่องระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด โดยร่วมกันระหว่างครู ชุมชน นักเรียน และผู้นำชุมชน จะจัดเนื้อหากิจกรรมการเรียนการสอนตามมาตรฐานซึ่งเป็นที่ยอมรับ

ออสทริช (Oestreich, 2009, abstract) ได้ศึกษา การพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษาในเบอร์ลิน โดยการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับบุคลากรด้านโบราณคดีและครูชาวเบอร์ลิน ผลการวิจัย พบว่า ในด้านอุปสรรคการเรียนการสอนไม่เหมาะสม การพัฒนาบุคลากรมีข้อจำกัดเกี่ยวกับการสื่อสารของรัฐบาลที่ด้อยประสิทธิภาพ การขาดครูที่มีประกาศนียบัตรรับรองและหลักสูตรไม่สอดคล้อง ส่วนความก้าวหน้าในการพัฒนาหลักสูตรสังคมนั้น พบว่า ชาวเบอร์ลินต้องการที่จะใช้หลักสูตรสังคมอย่างจำกัดและจำกัดตำราที่จัดให้ศึกษาเกี่ยวกับประวัติของชาวเบอร์ลินช่วงก่อนเกิดลัทธิอาณานิคมซึ่งเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในปัจจุบันและอนาคต

เบนเนท (Bennett, 2009, June 28) ในปี ค.ศ. 2003 ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการพัฒนาหลักสูตร พบว่า ครูอาจารย์ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรมากยิ่งขึ้น ในด้านการเสนอแนวความคิด มีการนำผลการวิจัยและผลงานทางการศึกษามาใช้กันอย่างแพร่หลายตั้งแต่ปี 1915-1940 เริ่มจากการสร้างหลักสูตร มีการใช้อุปสรรคการเรียนการสอนมากขึ้น และยังได้เสนอการพัฒนาการเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ การส่งเสริมความเป็นมืออาชีพและส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย สร้างวิสัยทัศน์โดยให้ครูได้ศึกษาในหลักสูตรทำวิจัย และมีการคัดเลือกตัวแทนครูอาจารย์ที่นำแนวคิดไปปฏิบัติจริง จัดหาแหล่งสร้างความเป็นมืออาชีพโดยจัดให้มีที่ปรึกษาและมีการจัดตั้งองค์กรสมาชิกโครงการ

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องแล้วสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรทุกหลักสูตรในท้องถิ่นล้วนสร้างด้วยความต้องการอันแท้จริงของท้องถิ่นแนวการจัดการเรียนการสอนมีความสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน นักเรียนสามารถเรียนได้ตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรมีการดำเนินการโดยการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง จัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ หรือ การปรับปรุงหลักสูตร ที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น รวมถึงกระบวนการวางแผนจัดกิจกรรมสำหรับผู้เรียน

โดยให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของสังคม เพื่อให้ผู้เรียนมี
 พฤติกรรมตามที่กำหนดในจุดมุ่งหมายของการศึกษา งานพัฒนาหลักสูตรเป็นงานที่ซับซ้อน
 ต้องทำอย่างเป็นระบบ ระเบียบ ตามขั้นตอนที่กำหนด การเลือกรูปแบบในการพัฒนาหลักสูตร
 เป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นเนื่องจากรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรจะเป็นแนวทางเพื่อให้การพัฒนา
 หลักสูตรเป็นไปด้วยความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้นแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรมีนักทฤษฎีได้
 เสนอไว้หลากหลายรูปแบบ แต่จากการศึกษาพบว่ามีขั้นตอนที่สำคัญ คือ ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน
 พัฒนาหลักสูตร ทดลองใช้หลักสูตร ประเมินผลการใช้และปรับปรุงหลักสูตร จากการศึกษา
 ข้อมูลพื้นฐานของอำเภอสองพี่น้อง พบว่า มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน และมีตำนาน
 เหมาะแก่การเรียนรู้ เพราะการเรียนรู้เรื่องราวในท้องถิ่น จะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องราว
 ใกล้ตัวและมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า
 หลักสูตรเกี่ยวกับตำนานสองพี่น้องยังไม่มีใครทำจึงนำมาสร้างหลักสูตรเรื่องตำนานสองพี่น้อง
 โดย นำไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้นำเนื้อหาเกี่ยวกับตำนานสองพี่น้องมา
 ใช้ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง ตำนานสองพี่น้อง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระและมาตรฐาน
 การเรียนรู้ ดังนี้ สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้ และ
 ความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน สาระที่ 2
 การเขียน มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ เขียนย่อความ
 และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้า
 อย่างมีประสิทธิภาพ สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟัง
 และดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมี
 วิจารณญาณ และสร้างสรรค์ สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม มาตรฐาน ท 5. 1 เข้าใจและ
 แสดงความคิดเห็นวิจารณ์วรรณคดี และวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ใน
 ชีวิตจริง โดยมีขั้นตอน 4 ขั้น ดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) พัฒนาหลักสูตร 3) ทดลองใช้
 หลักสูตร 4) ประเมินผลการใช้และปรับปรุงหลักสูตร